

نامه فرهنگي . شماره ۱۰ . زمستان ۱۴۰۲

الله أكبر

نامه فرهنگی

گاه‌نامه خبری، تحلیلی و اطلاع‌رسانی

فهرست

- ۵ یادداشت سردبیر: در مسیر فرزانی**
دکتر محمدمهدی ذوالفقارزاده
مدیر کل دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی
- ۹ سهم به سزای شاخص‌های فرهنگی در ارتقاء نظام بهره‌وری دانشگاه‌ها**
دکتر محمدعلی زلفی گل
وزیر علوم، تحقیقات و فناوری
- ۱۱ کاهش تصدی‌گری معاونت‌های فرهنگی و اعتماد به دانشجویان، نقطه عطف تقویت مسئولیت‌پذیری دانشگاه**
گفت‌وگو با دکتر عبدالحسین کلانتری
معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت عتف
- ۲۳ دانشگاه؛ کنشگری و تبیین‌گری سیاسی در انتخابات**
دکتر رشید جعفرپور
مدرس دانشگاه و قائم مقام معاون فرهنگی و اجتماعی
- ۲۵ گزارشی از اجرای نخستین دوره طرح تعالی منش استادی (مهارت‌های ناب شاگردپروری): «در مسیر فرزانی»**
دکتر زهرا وزیری
مدیرگروه پایش و آینده‌نگری
- ۳۹ دانشگاه، نوآوری اجتماعی و مسئله آینده**
دکتر محسن دنیوی، مدیر گروه سیاست‌گذاری و مطالعات راهبردی پژوهشکده فرهنگ و هنر

دوره انتشار: گاه‌نامه

موضوع: خبری، تحلیلی و اطلاع‌رسانی
صاحب امتیاز: معاونت فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری
مدیر مسئول: عبدالحسین کلانتری
سردبیر: محمدمهدی ذوالفقارزاده
جانشین سردبیر: محمدمامین بنایی
ویراستار: مریم توسلی
مدیر هنری: علیرضا شادفر
اینفوگرافیکست: ثریا شاه‌کرمی
مسئول اجرایی: معصومه عباسی

نمابر: ۰۲۱ ۸۲۲۳۳۲۳۳

شماره تماس: ۰۲۱ ۸۲۲۳۳۲۱۲

نشانی: تهران، شهرک قدس، بلوار خوردین، خیابان هرمان، نبش خیابان پیروزان جنوبی،
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، طبقه ۱۲، دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی.

یادداشت سردبیر

در مسیر فرزانیگی

محمد مهدی ذوالفقارزاده

مدیرکل دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
رییس شورای علمی و مدیریت محتوای طرح تعالی منش استادی

فرزانگان در قامت استاد و معلم، همواره در نظام آموزش عالی ایران به عنوان رکنی اساسی از حوزه تعلیم و تعلم، حضور داشته‌اند. با نگاهی به تاریخ معاصر کشورمان، درمی‌یابیم که بخشی از حرکت در مسیر فرزانیگی در نظام‌های رسمی ایران، در دانشگاه و توسط استادان فرهیخته طی شده است و همچنان انتظار بر آن است که این حرکت، پرشتاب و پویا ادامه داشته باشد. اینکه امروز در محیط‌های علمی و دانشگاهی ما، تا چه حد امکان حرکت و رشد در مسیر فرزانیگی برای استادان نواستخدام ما فراهم است و ایشان چگونه باید به رود خروشان‌هایی که به دریای پیشرفت و تعالی کشور خواهد رسید بپیوندند؛ خود محل بحث و بررسی است. آن‌چه روشن است این انتظار همگانی و حتی تخصصی است که باید در نهاد دانشگاه امکان و فرصت قرارگرفتن

گزارش تدوین شاخص‌های ارزیابی عملکرد (رتبه‌بندی) فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌های سراسر کشور و مؤسسات آموزش عالی

۴۳

علی ادیبی‌نیا، دانش آموخته کارشناسی ارشد مدیریت دولتی دانشکده مدیریت دولتی و علوم سازمانی دانشگاه تهران

روایتی از مسئولیت‌پذیری (طرح پیشگام)

۴۹

محمود سلوک مفرد، مسئول مجموعه پیشگام و دانش آموخته کارشناسی ارشد مدیریت دولتی دانشکده مدیریت دولتی و علوم سازمانی دانشگاه تهران

برگزاری شانزدهمین جشنواره بین‌المللی حرکت

۵۳

حکیمه قائمی، رئیس اداره فعالیت‌های علمی و فرهنگی

فرنما (درگاه جامع فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی وزارت عتف)

۵۹

دکتر سیدمجتبی حسینی، مشاور فناوری اطلاعات معاونت فرهنگی و اجتماعی

گزارش طرح پژوهشی: مروری کوتاه بر ابعاد، شاخص‌ها و راهکارهای ترویج مسئولیت اجتماعی دانشگاه در ایران

۶۳

معصومه چم‌آسمانی، دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران

توانمندسازی کنش‌گران فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌های کشور در یک نگاه در سال ۱۴۰۲

۷۱

سعیده هاشمی، کارشناس سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی

پرچم‌داری دانشجویان، بررسی اثرگذاری و

۷۷

ابعاد فضای فعالیت داوطلبانه دانشجویی در دانشگاه‌ها

عالیه خالقی، دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی شیلات دانشگاه فردوسی مشهد و دبیر اسبق کانون‌های فرهنگی و هنری دانشگاه فردوسی مشهد

خلاصه گزارش عملکرد دبیرخانه روایت پیشرفت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

۸۱

محمد حائری، مسئول دبیرخانه روایت پیشرفت

گزارش تفصیلی برگزاری «سومین نشست هم‌افزایی و

۸۷

توانمندسازی کارشناسان کرسی‌های آزاداندیشی دانشگاه‌های سراسر کشور»

پریسا آریان‌فر، کارشناس مسئول سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی

در مسیر فرزنگی، پیش روی جوانانی باشد که مسئولیت تربیت و تعلیم دانشجویان و نسل‌های بعدی کشور را برعهده دارند و اگر جز این باشد، نظام آموزش عالی، ره به جایی نخواهد برد. کسی که خود در مسیر فرزنگی نباشد، دغدغه آن را نداشته باشد و برای رشد در این مسیر تلاش نکند، نخواهد توانست در پرورش قشر جوان دانش‌پژوه که آینده این سرزمین را در دست دارد موفق باشد. این حقیقت، لزوم زمینه‌سازی برای رشد و بالندگی در مسیر فرزنگی را گوشزد می‌کند و به نظر می‌رسد در این زمانه، این مسأله از ضروری‌ترین اقدامات در دانشگاه‌های کشور است. متأسفانه موانع و غفلت‌های زیادی برای تحقق این امر در دانشگاه‌ها وجود دارد؛ از موانع ساختاری و اجرایی گرفته تا سیاست‌گذاری‌ها و ارزش‌گذاری‌های محدود و مضیق در نظام آموزش عالی نظیر و آیین‌نامه ارتقاء و مانند آن.

با این وجود و به رغم همه کمبودها و غفلت‌ها، باید برای رفع موانع تلاش کرد و کاستی‌ها را جبران نمود. باید پیوسته استادان را به حضور پرثمر و تلاش پرانگیزه در مسیر فرزنگی تشویق نمود و شرایط حرکت در این مسیر را دلنشین‌تر کرد. باید راه را هموار کرد تا استاد با جان و دل در این مسیر قدم بردارد و در این حرکت پویا، جان و دل دانشجویان و شاگردانش را هم همراه ساخته و به سمت مقصد روشن رهنمون سازد. اما حضور دلنشین در این مسیر چه اقتضائاتی دارد؟ نیاز به آموختن چه مهارت‌هایی برای رهروان آن وجود

دارد؟ چگونه و با چه شیوه‌های اثربخش و جذابی می‌توان این نیازها را برطرف کرد و مهارت‌های ناب شاگردپروری و منش استادی مورد نیاز را به ایشان آموخت؟ تجربه‌گرا نقدر فرزنگان را چه‌طور می‌توان به ایشان منتقل کرد تا به اصطلاح مرسوم، جامعه‌پذیری لازم در ایشان محقق شود؟

این سؤالات، بخشی از فهرست سوالاتی بود که از بدو حضور (و چه بسا پیش از حضور) در دوران مسئولیتم در وزارت علوم مطرح بود و تلاش برای رسیدن به پاسخ آنها، به طریقی با نام «**تعالی منش استادی یا مهارت‌های ناب شاگردپروری**» منتهی شد. طریقی که دغدغه وزیر محترم علوم، تحقیقات و فناوری هم بود و به درستی بیش و پیش از آنکه این اقدام لازم را تنها فعالیتی آموزشی یا پژوهشی بدانند، آن را با جدیت در ساحت فرهنگی تعریف کردند و بدین ترتیب مأموریت طرح‌ریزی و تحقق آن به معاونت فرهنگی و اجتماعی و به طور ویژه به دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی واگذار گردید.

چون این طرح از دغدغه و احساس نیاز روییده بود، هدف کاملاً روشن بود. برخاستیم تا راه حضور پابرجا و مستدام در این مسیر را برای استادان بشناسیم. در این راه، باید آنان که وقت و جان خود را صرف این مسیر کرده‌بودند تا ایران اسلامی رشد کند و به ثمر بنشیند نیز به عنوان الگویی حقیقی معرفی می‌شدند تا حب وطن و عشق به پیشرفت کشور به عنوان عنصری بنیادین و جزئی جدایی‌ناپذیر از «**منش**

استادی» در آنها نهادینه شود. از سوی دیگر، معلمی دانش و هنری متعالی‌ست، پس باید مهارت‌های مورد نیاز، فنون و ابزارهای تدریس، ارتباط با نسل جدید، شیوه‌های سنجش یادگیری، فناوری‌های آموزشی و مانند آن هم تا حد امکان آموخته می‌شد. همچنین بایستی تجارب استادان مجرب در خصوص شاگردپروری و منش استادی، الزامات انتشار آثار پژوهشی، ارتباط با صنعت و جامعه هم برای مخاطبان طرح، بیان می‌شد و این انتقال تجربه با حضور استادان مجرب، دلنشین‌تر محقق می‌شد. چراکه در سایه این همنشینی‌ست که مخاطبان از حضور ایشان «**تأثیر**» لازم را دریافت می‌کنند و آن را در مسیر فرزنگی خود به کار می‌برند.

ما مخاطبان این طرح را به خوبی می‌شناختیم. ایده‌ها و انگیزه‌ها و خواسته‌هایشان، از سال‌ها پیش در وجود خودمان تبلور داشت؛ نواستادانی در بدو ورود به عرصه خدمتی بلندمدت در نظام آموزش عالی ایران. باور داشتیم اگر جوان اندیشمند باکرامت را در عمل و در شکل و شیوه اجرای طرح - و تنها نه در حرف و بیان - مورد «**تکریم**» قرار دهیم، قطعاً بر جانش می‌نشیند و با دانشجویان و شاگردانش هم به همین شیوه و «منش» رفتار می‌کند. اینجاست که پای ابزار قدرتمند هنر به این عرصه مهم باز شد. تصمیم گرفتیم ظرفیت‌های هنری در قالب‌های گوناگون و آن‌گونه که در شأن آیین‌های فاخر دانشگاهی‌ست فعال شده و هویت‌های متنوع بصری، آوایی، گفتاری،

نوشتاری و ... در آن به خوبی طراحی و اجرا شوند. می‌دانستیم اجرای این نگاه، - که جای خالی آن در بسیاری از طرح‌های فرهنگی دیده می‌شود - زمان بر است و ساعتها فکر و اندیشه و ممارست می‌طلبد. از سوی دیگر، چون خاصه در محیط‌های رسمی علمی و دانشگاهی سابقه مکرری هم ندارد ممکن است برای برخی از متولیان به‌ویژه سنتی، نامأنوس جلوه کند. اما مصمم بودیم تا اثر ظریف و ماندگار هنر، بر جان مخاطب بنشیند و برجای بماند. بنابراین در کنار تیم علمی که پشتوانه تهیه محتوای دروس و نیازهای علمی اساتید نواستخدام مخاطب این طرح را تدارک دیدند، یک تیم هنری خبره نیز طراحی ابعاد آیینی و هنری طرح را عهده‌دار شدند تا هنری ارزشمند و با در نظر گرفتن همه‌ی اقتضائات زمانی و مکانی طرح به اجرا درآید. انبوهی از عناصر و ظرافت‌های هنری همچون طراحی نشان طرح، شیوه دعوت و متن دعوتنامه، شیوه استقبال و پذیرش مخاطبان، بخش‌های گوناگون آیین گشایش طرح و صداهاى مختلف آن (صدای منش، صدای فرهنگ، صدای ایران، صدای استاد، صدای نواستاد، صدای دانشجو و صدای دانش)، آیین اعطای پرچم فرزنگی، اعطای پرچم ایران، شعر و موسیقی منش استادی و بسیاری از مؤلفه‌های دیگر که مجال برای ذکر آن نیست، همگی از عناصر این طراحی فاخر هنری است.

اما بعد دیگر و مهم این طرح، فضای معنوی و روحانی و «**تهذیب**» آن بود که به یمن وجود امام رضا علیه‌السلام، عالم آل

سخنرانی

سهم به سزای شاخص های فرهنگی در ارتقاء نظام بهره وری دانشگاه ها

دکتر محمدعلی زلفی گل
وزیر علوم، تحقیقات و فناوری

دکتر محمدعلی زلفی گل در دومین روز اجلاس رؤسای دانشگاه ها در مشهد مقدس با تقدیر از معاونت فرهنگی و اجتماعی این وزارت گفت: معاونت فرهنگی شاخص هایی طراحی کرده که در آن فعالیت های فرهنگی دانشگاه ها هر لحظه قابل رصد است.

زلفی گل ادامه داد: مهم تر از این، برای خانواده هر دانشگاه و دانشجویان یک برنامه (رزومه) فرهنگی ایجاد شده است. فعالیت فرهنگی دانشجویان در تشکل ها، انجمن های علمی، کانون های فرهنگی و بخش های مرتبط دیگر، ثبت شده و در زمان دانش آموختگی علاوه بر کارنامه علمی

محمد(ص) و خزانه دار عالم از جانب پروردگار، فراهم شد. این بعد مهم که به نوعی حاکم بر کل طرح است، زمینه ساز رشد و بالندگی استادان ما در فضای آرمانهای انقلاب اسلامی است که ورای ابعاد قبلی، سرزندگی، نشاط، پویایی و امید به آینده را در طرح جاری می کند. لذا علاوه بر اینکه، به توفیق الهی امکان استفاده از این فضای معنوی برای مخاطبان طرح فراهم شد، متأثر از همان رویکرد هنری، «آیین نمادین عهد با امام(ع)» به عنوان حسن ختام این طرح، در نظر گرفته شد؛ آیینی که علاوه بر اجزای دیگر نظیر سخنرانی خطیب فرزانه حجت الاسلام جناب آقای راشد یزدی، با قرائت یک میثاق نامه در دارالقرآن حرم مطهر رضوی(ع) در صبح روز پایانی طرح، جمعه ۱۴ مهر ۱۴۰۲، همراه شد.

هرچند که آنچه در اجرای دوره نخست طرح تعالی منش استادی اتفاق افتاد با آنچه به

از همه عزیزانی که چه در طراحی دوره و چه در اجرای موفق آن نقش داشتند، از شورای علمی و مدیریت محتوای طرح، کارگروه هنری، مدرسان و استادان مجرب حاضر در دوره، تیم اجرایی دوره در ستاد وزارت علوم و دانشگاه فردوسی مشهد و حتی خود مخاطبان دوره که با صبوری و همراهی زیبای خود، ما را در این طرح یاری رسانندند صمیمانه سپاسگزاری می نمایم.

یک برنامه فرهنگی اجتماعی نیز دریافت می‌کنند که در آن سوابق فعالیت‌های داوطلبانه فرهنگی اجتماعی آنان ثبت شده است.

وی با اشاره به موضوع این اجلاس که بهره‌وری است، گفت: معاونت فرهنگی و اجتماعی شاخص‌های بهره‌وری فرهنگی اجتماعی را در آموزش عالی تهیه کردند که کار بسیار دشواری بوده و با همت همکاران در معاونت فرهنگی و اجتماعی به سرانجام رسیده است. وزیر علوم ادامه داد: ارزیابی امسال از رؤسای دانشگاه‌ها و رتبه‌بندی دانشگاه‌ها و تعیین رؤسای برتر بر اساس بهره‌وری فرهنگی و بر اساس شاخص‌هایی است که در این نظام بهره‌وری قید شده است و اقدامات فرهنگی به عنوان یکی از شاخص‌ها لحاظ می‌شود.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی گفت: فعالیت فرهنگی دانشجویان در آینده کاری آنها مهم است. همچنین توسعه فعالیت‌های فرهنگی برای مجموعه آموزش عالی اهمیت دارد چرا که دانشجویان ۳۰ ساعت در هفته برنامه علمی و آموزشی و حدود ۸۵ ساعت اوقات فراغت دارد که دانشگاه‌ها مکلف هستند برای آن برنامه ریزی کرده و شرایطی ایجاد کنند تا دانشجویان در فعالیت فرهنگی مورد علاقه خود شرکت کنند.

زلفی گل با بیان اینکه بزرگترین سرمایه جوییدان هر کشور فرهنگ آن کشور است، گفت: فرهنگ شایسته، فکر شایسته شکل می‌دهد و فکر شایسته رفتار شایسته را ارائه می‌دهد.

وی ادامه داد: وظیفه ذاتی آموزش عالی تلاش برای تعالی فرهنگ همچنین پویش و پالایش فرهنگ است. باید فرهنگ ناشایست را شناسایی کرده و جایگزین کنیم.

وزیر علوم همچنین در مراسم رونمایی از سامانه فرنا نیز در مورد خصوصیات این سامانه گفت: دانشجویانی که فعالیت فرهنگی داشته باشند، می‌توانند برنامه خود را از دانشگاه دریافت کنند.

فرنمای دانشگاه و برنامه دانشجویی که امروز در بستر فناورانه شکل گرفته، اتفاق مبارکی است و آینده‌قشنگی را رقم خواهد زد. وی با اشاره به چند نکته برای بهبود سامانه مذکور گفت: در این ارزیابی‌ها باید اهداف و اقدامات راهبردی سند دانشگاه اسلامی جدی‌تر دیده شود.

ارزیابی فرهنگی دانشگاه‌ها باید هم‌زمان فرایندی و برابندی باشد و بهره‌وری فرهنگی دانشگاه‌ها هم مدنظر قرار گیرد.

وی افزود: فرنمای دانشگاه‌ها باید در رتبه‌بندی دانشگاه‌ها که موسسه استنادی جهان اسلام (ISC) انجام می‌دهد، مدنظر قرار گیرد.

وزیر علوم در پایان توصیه کرد: همچنین باید شرحی از روند طراحی و اجرای این سامانه در قالب یک مقاله علمی پژوهشی یا علمی ترویجی در نشریه‌ای منتشر شود تا هم در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام ثبت شود و هم به صورت مستندنگاری و تجربه‌نگاری در دست باشد و آیندگان بدانند از چه زمانی شروع شده است.

گفت و گو

کاهش تصدی‌گری معاونت‌های فرهنگی و اعتماد به دانشجویان، نقطه عطف تقویت مسئولیت‌پذیری دانشگاه

دکتر عبدالحسین کلانتری
معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
(به نقل از خبرگزاری فارس)

معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم با حضور در خبرگزاری فارس اقدامات ویژه وزارت علوم در بخش فرهنگی را تشریح کرد و جزئیات اجرای طرح زمین‌مانده صدور کارنامه فرهنگی دانشجویان پس از یک دهه را شرح داد.

گروه دانشگاه خبرگزاری فارس: مباحث فرهنگی هم مانند موارد آموزشی از دغدغه‌های اصلی دانشجویان و مسئولان دانشگاهی‌ست؛ بنابراین دانشگاه‌ها باید توجه بیشتری به موضوعات فرهنگی داشته باشند و فعالیت‌های فرهنگی را فقط پرکردن اوقات فراغت و فوق‌برنامه نبینند و آن را بخشی از سازوکارهای اصلی دانشگاه بدانند.

باتوجه به دغدغه دانشجویان در مورد مسائل فرهنگی، با عبدالحسین کلانتری معاون فرهنگی و اجتماعی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری در خبرگزاری فارس گفت‌وگویی داشتیم تا از نقطه نظرهای وی درباره مسائل و مشکلات فعالیت‌های فرهنگی دانشجویان بهره‌مند شویم. متن گفت‌وگوی خبرنگار گروه دانشگاه خبرگزاری فارس با عبدالحسین کلانتری معاون فرهنگی و اجتماعی وزیر علوم را در ادامه می‌خوانید:

■ نمود دو جوهره انقلاب اسلامی در حوزه آموزش عالی

متفکران هم در همین راستا قلم زده‌اند، می‌بینیم که انقلاب متکی و مبتنی بر اسلام و جمهوریت است که در واقع گوهره و جوهره جمهوری اسلامی را تشکیل می‌دهد. هروقت از این دو محور عدول کنیم به یک معنا آن جوهره و گوهره را خدشه‌دار کرده‌ایم و از مسیر اصلی دور شده‌ایم.

این دو اصل در حوزه آموزش عالی هم به طرق مختلف خود را نشان می‌دهد و در اسناد هم به آن تأکید و توجه شده است. هروقت در سند دانشگاه اسلامی مبتنی بر تجارب تاریخی آموزشی عالی در ایران این دو محور را به صورت خاص جدی‌گرفتیم

فارس: از اقدامات ویژه معاونت فرهنگی وزارت علوم که در دولت سیزدهم اتفاق افتاده است برایمان بفرمایید.

کلانتری: وقتی مبتنی بر تحلیلی که امام (ره) و مقام معظم رهبری داشتند، به جوهره و گوهره انقلاب اسلامی برمی‌گردیم که بسیاری از

و برنامه و سیاست‌هایی را تدارک دیدیم، سرعت پیشرفت‌مان بیشتر شد و هرچا هم به این دو پایه اساسی کم‌توجهی صورت‌گرفت، انحرافات شروع شد و با مشکلاتی مواجه شدیم که در نهایت مجبور به بازگشت شدیم. بنابراین این دو گوهره و جوهره عناصر هویتی آموزش عالی را شکل می‌دهد.

■ هرچا به دانشجویان اعتماد کردیم بُردیم.

این دو مبنا به صورت مشخص‌تر در حوزه معاونت فرهنگی جلوه خاص‌تری پیدامی‌کند که یکی از آنها کیفیت فعالیت‌های فرهنگی و نسبتی‌ست که با هویت تاریخی و اسلامی دارد و دیگری در ارتباط با بدنه دانشجویی‌ست که در حالت ساختاری موضوع خود را نشان می‌دهد. به طوری که هر قدر به بدنه دانشجویی اعتماد و ایمان داشتیم، از ظرفیت‌هایشان استفاده کردیم و با زمینه‌سازی‌ای که برای بروز و ظهور خلاقیت و ظرفیت دانشجویی داشتیم، بُرد کردیم ولی هرچا که قیام‌آبانه از بالا به پایین نگاه کردیم که زیننده این فضا نبود، شکست خوردیم.

شکست‌مان به این صورت بود که مجموعه برنامه‌های تدوین شده در میان دانشجویان طنین پیدا نکرد، مخاطب مناسب نداشت و پرهزینه و پراشکال بود. به همین دلیل بهترین کار توجّه به گروه‌های دانشجویی و اعتماد به آنان و پیش بردن کار با استفاده از ظرفیت‌های دانشجویی‌ست که پیش‌قراول مجموعه‌های دانشجویی نیز تشکل‌های دانشجویی هستند.

این تشکل‌ها آرمان‌های اصیل انقلاب و مطالبات حاصل از آن را پیگیری می‌کنند. آنها به منزله مؤذنان

جامعه‌اند که مسیر هدایت را گوشزد می‌کنند و مانع تخطی‌های احتمالی در این مسیر می‌شوند؛ لذا در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری راهبرد اصلی، میزان میان‌داری حلقه‌های میانی و مجموعه‌های دانشجویی در فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی بوده‌است. اینکه چقدر موفق بوده‌ایم بحث دیگری است و قطعاً نقدها و انتقاداتی به ما وارد است که به دیده منت می‌پذیریم.

هدف اصلی ما این بوده است که این نگاه را چه در مجموعه ستادی وزارتخانه و چه در مجموعه‌های دانشگاهی تکثیر کنیم تا از تصدی‌گری کاسته شود و کارها به خود دانشجویان و مجموعه‌های دانشجویی واگذار شود.

در همین راستا شعار اصلی‌مان تقویت مسئولیت اجتماعی در دانشگاه‌ها بوده است که مبتنی بر همین شعار هم آیین‌نامه‌هایی تدوین شده است. آیت‌الله رئیسی، رئیس‌جمهور نیز در بازدید ستادی از وزارتخانه بر همین موضوع تأکید کرده‌اند و خواسته‌اند که آموزش عالی در همین مسیر گام بردارد.

تمام تلاش ما در این مسیر این بوده است که با میان‌داری مجموعه‌های دانشجویی، برنامه‌های فرهنگی داخل دانشگاه را پیش‌بیریم و مجموعه

معاونان و مدیریت فرهنگی دانشگاه و آموزش عالی نقش تنظیم‌گر را ایفا کنند و قواعد حرکت و چارچوب‌ها را برای تسهیل کار و حمایت دانشجویان مشخص و تنظیم کنند تا دانشجویان بتوانند میان‌داری خودشان را داشته باشند و ظرفیت‌های بالقوه خود را به فعلیت برسانند.

■ تأکید بر تقویت مسئولیت اجتماعی در دانشگاه‌ها

در واقع معتقدیم جان‌مایه انقلاب اسلامی تجلی مسئولیت اجتماعی مردم است که در متن دین هم طنین دارد و برآن تأکید شده است و در دانشگاه و درمیان دانشجویان که به‌صورت خاص به‌واسطه اقتضای سنی و محیطی دانشگاه مطالبه‌گری وجود دارد، ضریب بیشتری پیدامی‌کند. برهمین اساس تأکید داشته‌ایم و داریم که مسئولیت اجتماعی در دانشگاه‌ها تقویت و از میزان تصدی‌گری کاسته شود.

امیدواریم در کنار شاخص‌های متعددی که در راستای ارزیابی فعالیت‌های دانشگاه‌ها انجام داده‌ایم، به زودی شاخص میزان تصدی‌گری را هم در کارنامه فرهنگی دانشگاه‌ها اضافه‌کنیم و بتوانیم دانشگاه‌ها را بر اساس میزان تصدی‌گری رتبه‌بندی کنیم.

میزان تصدی‌گری بر این دلالت دارد که چند درصد و چه میزان از فعالیت‌های دانشگاه‌ها را مجموعه‌های دانشجویی انجام می‌دهند و چه میزان را نهادهای مدیریتی دانشگاه اعم از معاونت فرهنگی، نهاد رهبری و دیگر ارکان مدیریتی دانشگاه که به‌نوعی کارگزاران دانشگاه‌ها هستند، برعهده‌دارند. طبیعتاً هرچه میزان تصدی‌گری مجموعه مدیریتی دانشگاه بیشتر باشد از نظر ما منفی‌تر به حساب می‌آید و هرچه میزان تصدی‌گری کمتر باشد، بهتر است و در واقع نمره بیشتر و بهتری خواهند گرفت.

برای مثال، در ابلاغیه‌ای که در مورد غزه انجام شد، هدف این بود که فعالیت‌ها با محوریت مجموعه‌های دانشجویی اعم از تشکّل‌ها، کانون‌ها و انجمن‌های علمی صورت بگیرد. در ابلاغیه شانزدهم آذر هم تأکیدمان بر این بود که محوریت با خود مجموعه‌های دانشجویی باشد و فعالیت‌ها و برنامه‌های دانشجویی، حال و هوای دانشجویی خود را حفظ کنند.

■ واگذاری فعالیت‌های فرهنگی به مجموعه‌های دانشگاهی

فارس: از مشکلات اساسی در حوزه فعالیت‌های فرهنگی برایمان بگویید.

کلانتری: یکی از مشکلات اساسی در حوزه فعالیت‌های فرهنگی دانشگاه‌ها این است که فعالیت‌های فرهنگی دانشگاه، جامعه مخاطب گسترده‌ای ندارد. به‌تعبیری دیگر جامعه مخاطب آن به‌اندازه‌ای که انتظار می‌رود، نیست و بهترین راه‌حل برای این مشکل واگذاری فعالیت‌های و برنامه‌های فرهنگی به مجموعه‌های دانشجویی است.

این دانشجویان ذائقه مخاطبان را که هم‌کلاسی خودشان هستند، بهتر درک می‌کنند؛ به‌همین دلیل مبتنی‌بر آن ذائقه می‌توانند برنامه‌ریزی بهتری

داشته باشند که با ذائقه مخاطب، تناسب داشته‌باشد. به‌علاوه خلاقیت‌ها و نوآوری‌هایی که در این بازه سنی می‌بینیم قابل‌مقایسه با خلاقیت و نوآوری‌هایی که در سطح مدیریتی دانشگاه‌ها می‌بینیم نیست و همواره این نسل و این قشر و این بازه سنی آوانگارد بوده‌است و توانسته‌است خلاقانه و نوآورانه صفاشکنی کند و مسیر را پی‌بگیرد. لذا معتقدیم اگر دردی در حوزه دانشجویی وجود دارد درمانش هم در همان حوزه است که از این طریق مسائل و مشکلات حل‌وفصل شود.

■ صدور فرنامه فرهنگی برای دانشجویان

فارس: کارنامه فرهنگی دانشگاه‌ها یکی از بهترین اقدامات دولت سیزدهم بوده است، در این مورد هم برایمان بفرمایید.

کلانتری: یکی از اهداف سند اسلامی شدن دانشگاه، رتبه‌بندی دانشگاه‌ها براساس مؤلفه‌های

فرهنگی و اجتماعی‌ست. به‌علاوه، به‌نظر ما این حق ابتدایی آحاد مردم ایران است که بدانند وقتی

ثمره زندگی‌شان را به دانشگاهی می‌فرستند، آن دانشگاه چه وضعیت و رتبه‌ای از حیث فرهنگی، اجتماعی، علمی، آموزشی، پژوهشی، امکانات رفاهی و خوابگاهی و حتی فضای سبز دارد؛ خانواده‌ها و خود دانشجویان باید بدانند که در چه محیطی گام برمی‌دارند و این محیط چه شاخصه‌ها و چه رتبه فرهنگی‌ای در میان دانشگاه‌های کشور دارد و این حق طبیعی هر فرد است که با شاخصه‌های فرهنگی محیطی که در آن آموزش می‌بیند آشنا شود.

متأسفانه سال‌ها از این موضوع غافل بودیم. بیش از یک دهه از ابلاغ این موضوع می‌گذرد اما به آن توجه نشده بود. صدور فرنامه به‌صورت دستی در عصر دیجیتال

با وجود گسترش شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی کاری ناپسند بوده است؛ به همین دلیل باید از ظرفیت فناوری‌های فضای مجازی، و امکانات و ابزارهایی که در آن نهفته است، استفاده کنیم و بتوانیم سامانه‌ای راه‌اندازی کنیم که هم تسهیل‌گر فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی دانشجویان باشد و هم تصویری روشن از فضای فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها به سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران ارائه کند.

■ تسهیل کار فرهنگی دانشجویان از طریق سامانه فرما

بنابراین این سامانه و سکو «فرما» نامیده شد. این سامانه از سیزده زیرسامانه فعال تشکیل شده است

میزان تصدی‌گری دلالت بر این دارد که چند درصد و به چه میزان از فعالیت‌های دانشگاه‌ها توسط مجموعه‌های دانشجویی انجام می‌شود و چه میزان توسط نهادهای مدیریتی دانشگاه‌ها اعم از معاونت فرهنگی، نهاد رهبری و دیگر ارکان مدیریتی دانشگاه که به نوعی کارگزاران دانشگاه‌ها هستند، انجام می‌شود. طبیعتاً هرچه میزان تصدی‌گری توسط مجموعه مدیریتی دانشگاه‌ها بیشتر باشد از نظر ما منفی‌تر به حساب می‌آید و هرچه میزان تصدی‌گری کمتر باشد، بهتر است و در واقع طبیعتاً نمره بیشتر و بهتری خواهند گرفت.

که هم کار دانشجویان را تسهیل می‌کند و هم تصویر خوبی از دانشگاه و مجموعه‌های دانشجویی ارائه می‌کند. در واقع این سامانه برای صدور کارنامه‌های فرهنگی دانشگاه‌ها در شاخص‌های مختلف نظیر تعداد برنامه‌های هریک از مجموعه‌های دانشجویی (تشکل‌ها، انجمن‌ها، کانون‌ها و...)، موضوع برنامه‌ها، تاریخ ثبت تقاضا، قالب برنامه، هزینه برنامه، تاریخ اجرا، نوع و تعداد مخاطب و سایر موارد زمینه‌سازی شده است. در حال حاضر می‌توانیم تصویری دقیق با وضوح بسیار زیاد از دانشگاه‌ها ارائه دهیم و دانشگاه‌ها و هر یک از مجموعه‌های دانشجویی هم می‌توانند تصویر دقیقی از فضای خودشان داشته باشند.

متأسفانه پیش‌از این بسیاری از دانشگاه‌ها تصویر و آمار دقیقی از فضای دانشگاهی خودشان در عرصه فرهنگی و اجتماعی، از جمله تعداد انجمن‌ها، نشریات و تشکل‌ها نداشتند و اگر آمار هم وجود داشت قابلیت راستی‌آزمایی نداشت. اما در حال حاضر می‌توان به صورت برخط تصویر دقیقی از فضای فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها، بازیگران و کنش‌گران آن، برنامه‌های اجرا شده و در حال اجرا و حتی برنامه‌هایی که در آینده برگزار خواهند شد داشته باشیم. این موضوع شفافیت را بالامی‌برد و برنامه‌های دانشجویان در یک مقیاس ملی و در شبکه‌ای از کنش‌گران دانشجویی دیده می‌شود؛ لذا این موضوع تثبیت و تقویت هویت مجموعه‌های دانشجویی در زیست‌بوم فرهنگی کشور است

و شفاف‌سازی فرایندها را به دنبال دارد و به نوعی حکمرانی هوشمند فضای فرهنگی دانشگاه‌هاست. برای مثال اعتراضات زیادی به تصویب برنامه‌ها یا عدم ارائه تخصیص بودجه از جانب دانشجویان داشته‌ایم که خوشبختانه این سامانه این امکان را به ما می‌دهد که بتوانیم فرایندها را رصد کنیم. می‌توانیم انتخابات حوزه نشریات، انجمن‌های علمی و کانون را در این بستر برگزار کنیم و قسمت اعظم این برنامه‌ها در این بستر در حال برگزاری است؛ علاوه بر این در این زیست‌بوم این امکان فراهم شده است تا تمام رویدادهای برخط نیز برگزار شوند.

در حوزه آموزش و پژوهش، رتبه‌بندی خوبی از وضعیت دانشگاه‌ها داشته‌ایم اما در حوزه فرهنگی و شاخص‌های متعدّد و متنوّع آن چنین رتبه‌بندی‌ای نبوده است. در حال حاضر با راه‌اندازی این سامانه شاخصه‌های فرهنگی را فعال کرده‌ایم و براساس آن دانشگاه‌ها را رتبه‌بندی می‌کنیم و این رتبه‌بندی اکنون در شاخص‌های مختلف نظیر تعداد فعالیت، میزان تصدی‌گری، موضوع فعالیت و دیگر شاخص‌ها صورت گرفته است. سامانه فرما، فرصتی برای دانشجویان فراهم کرده است تا بتوانند با ثبت فعالیت‌های خود رزومه مثبت فرهنگی خود را از این سامانه دریافت کنند.

■ بررسی میزان و موضوع بندی برنامه‌های فرهنگی دانشگاه‌ها و دانشجویان

فارس: در این سامانه چه موارد و گزینه‌هایی لحاظ شده است؟

کلانتری: در این سامانه تعداد برنامه‌ها، مخاطبان،

تمامی شماره‌های نشریات، تعداد و موضوع انجمن‌های علمی و فعالیت‌های آنها، تعداد کانون‌ها و فعالیت‌های آنها، سرانه دانشجویی فعالیت‌های هر دانشگاه، میزان تصدی‌گری، میزان برنامه‌های برگزار شده در موضوعات مختلف نظیر کرسی‌های آزاداندیشی، تریبون آزاد، جهاد تبیین، اردوها، برنامه‌های مختلف دینی و دیگر برنامه‌ها، میزان هزینه‌هایی که برای انجام برنامه‌ها صرف می‌شود و همچنین موضوع بندی برنامه‌ها را داریم که برای مثال طبق موضوع بندی برنامه‌ها می‌توانیم بگوییم در دانشگاه تهران چند درصد از برنامه‌ها، آموزشی، مناسبتی یا اقتصادی بوده است یا حتی مشاهده کنیم چند درصد از این برنامه‌ها توسط معاونت فرهنگی و انجمن علمی صورت گرفته است؛ این موارد شاخصه‌هایی است که فعلاً قابلیت استخراج‌شان را داریم. باید شاخص‌ها و مضامین جدیدتری تعریف شوند تا بتوانیم دقیق‌تر گزارش‌گیری کنیم و کارنامه فرهنگی دقیق‌تری به دانشگاه ارائه دهیم.

ما معتقدیم علاوه بر بعد علمی، آموزشی و پژوهشی دانشجویان که در دانشگاه تقویت می‌شود، باید ساحت فرهنگی و اجتماعی دانشجویان را نیز در دانشگاه تقویت کرد. این رسالت

اصلی دانشگاه و جزء آرمان‌هاست. تعداد زیادی از دانشگاه‌های جهان در این حوزه ولو در مسیر و هدفی متفاوت گام برمی‌دارند. بر همین اساس سعی کردیم در کنار فعالیت‌های علمی، دانشجویان را به حضور در فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی تشویق و ترغیب کنیم.

فارس: در این بین برای برخی از دانشجویان این سؤال مطرح می‌شود که با تمام زحماتی که در این راستا متحمل می‌شویم، آخر کار چه خواهد شد؟

کلانتری: این نوع فعالیت‌ها به هویت و شخصیت دانشجویان اعتلای بخشید و قابل تقدیر است و ثمرات آن نصیب خود فرد خواهد شد. اما در کنار آن وظیفه‌ای بر گردن خودمان می‌دیدیم. زمانی که دانشجویی از یک دانشگاه فارغ‌التحصیل می‌شود در کنار فعالیت‌های علمی و ریز نمرات آموزشی‌ای که دارد باید بتواند رزومه فرهنگی خود را نیز دریافت کند.

برای مثال دانشجویی که در تشکلهای دانشجویی، انجمن علمی یا کانون فعال بوده و در ده‌ها رویداد شرکت کرده است، در نهایت گواهی و رزومه فرهنگی دریافت می‌کند. این سامانه قابلیت ارائه رزومه فرهنگی

به دانشجویان را دارد؛ انجمن‌ها و دانشجویانی که فعالیت‌شان را ثبت می‌کنند در نهایت می‌توانند به صورت برخط رزومه فرهنگی‌شان را دریافت کنند که طبیعتاً وقتی رزومه فرهنگی به مهر دانشگاه مهور شود قابل استفاده است. زمانی که فارغ‌التحصیلی قصد دارد در شرکتی استخدام شود در کنار ریز نمرات آموزشی می‌تواند ریز فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی‌اش را هم ارائه کند که طبیعتاً در پذیرش تأثیری درخور خواهد داشت.

■ شاخصه‌های فردی استخدام، تعامل و کارگروهی است.

در دهه اخیر در حوزه‌های کارآفرینی، کاریابی، استخدام و مشاغل تأکید شدیدی بر موضوع فعالیت‌های اجتماعی می‌شود؛ یکی از شاخصه‌های فردی که استخدام می‌شود توان تعامل و کارگروهی است که تمام این موارد در رزومه فرهنگی دانشجویی دیده می‌شود. علاوه بر این تا جایی که در اختیار وزارتخانه بوده است با موافقت وزیر علوم در مصاحبه مقطع دکتری درصدی از نمرات دانشجویان به فعالیت‌های فرهنگی داده می‌شود؛ به علاوه، دستور دیگری که وزیر علوم به مرکز جذب دادند این بود که این رزومه فرهنگی در جذب هیئت علمی برای دانشجویان دکتری مؤثر باشد. این رزومه فرهنگی علاوه بر مجموعه آموزش عالی در حوزه‌های دیگر هم می‌تواند برای فارغ‌التحصیل مؤثر باشد.

به علاوه، در حال حاضر امکان صدور کارنامه برای تک‌تک مجموعه‌های دانشجویی وجود دارد. الان تک‌تک انجمن‌های علمی، کانون‌های فرهنگی و تشکلهای دانشجویی می‌توانند گزارش عملکرد خود را به صورت برخط ببینند.

فارس: بیشترین امتیاز کارنامه فرهنگی مربوط به کدام شاخص‌هاست.

کلانتری: برای ما موضوع کرسی‌های آزاداندیشی بسیار اهمیت دارد. الان به سمتی پیش می‌رویم که بتوانیم شاخص‌ها را با یکدیگر تلفیق کنیم و بگوییم زیست‌بوم فرهنگی کدام دانشگاه مناسب‌تر است.

■ تخصیص بودجه فرهنگی دانشگاهیان بسیار ناچیز است.

فارس: در حال حاضر بحث بودجه روی ۵ درصد است، چطور توقع دارید از دانشگاهی که بیش از ۹۰ درصد و گاهی تا ۹۹/۵ درصد از بودجه‌اش صرف حقوق استادان و کارهای جاری می‌شود، به بحث فرهنگی هم توجه داشته باشد؟

کلانتری: واقعیت این است که اوضاع بودجه فرهنگی دانشگاه‌ها اصلاً مناسب نیست. این دغدغه وجود داشته و پیگیری‌های زیادی صورت گرفته است تا این اوضاع بسامان شود، تغییراتی هم صورت گرفته اما به نسبت ظرفیت و پتانسیل موجود در متن دانشگاه‌ها عملاً بودجه تخصیص داده شده بسیار ناچیز و اندک است. گاهی بزرگواران

می‌گویند باید همین بودجه کم را درست مدیریت کرد؛ حرف درستی است اما مبالغ تخصیص یافته آنقدر کم است که به هیچ نحوی نمی‌شود با آن فعالیت فرهنگی مؤثری را پیش برد.

در بازدیدها و سفرهایی که به دانشگاه‌ها داشته‌ام انصافاً همواره شرمند این ظرفیت‌های عظیم دانشجویی در حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی شده‌ام که با اندک حمایت‌هایی می‌تواند کارهای بسیار بزرگ انجام دهند.

امسال در لایحه بودجه تصمیمی گرفته شده است که بسیار روبه‌جلوست و جای پای برای فعالیت‌های فرهنگی در لایحه بودجه تثبیت کرد و عدد ۵ درصدی هم که گفته شد نوید این را می‌داد که بعد از نآرامی‌های سال پیش شاهد فضای بسیار بانشاط و شکوفا در عرصه

فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها باشیم و با ظرفیت‌های عظیمی که در قالب مجموعه‌های شناسنامه‌دار در دانشگاه‌ها وجود دارند، بتوانیم این مسیر را ریل‌گذاری کنیم و تنظیم‌گری مناسبی داشته باشیم تا از این طریق فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی رونق بگیرند.

متأسفانه باید صادقانه گفت دو اشکال موجب شد امید ما تحقق پیدا نکند و نتوانیم آنچنان که باید و شاید پیش برویم. نکته اول این بود که تخصیصی به بودجه ۵ درصد خورد که عملاً نود تا نود و پنج درصد از بودجه دانشگاه‌ها را در بدو امر از حوزه آن تبصره مصوب مجلس خارج می‌کرد. یعنی فصولی که استثنا شدند، عملاً نود تا نود و پنج درصد بودجه را همان ابتدا از دسترس خارج می‌کرد. یعنی عملاً

ما معتقدیم علاوه بر بعد علمی، آموزشی و پژوهشی دانشجو که در دانشگاه تقویت می‌شود، باید ساحت فرهنگی و اجتماعی دانشجو را نیز در دانشگاه تقویت کرد. این رسالت اصلی دانشگاه و جزو آرمان‌هاست. تقریباً کثیری از دانشگاه‌های جهان در این حوزه ولو در مسیر و هدفی متفاوت گام برمی‌دارند. بر همین اساس سعی کردیم در کنار فعالیت‌های علمی، دانشجویان را به حضور در فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی تشویق و ترغیب کنیم.

بودجه فرهنگی دانشگاه‌ها می‌شد پنج درصد از ۵ تا ۱۰ درصد بودجه دانشگاه!

البته اکثر دانشگاه‌ها پیرو ابلاغیه وزیر علوم و تأکیدی که در اجلاس رؤسای دانشگاه‌ها بود به این عدد اکتفا نکردند. به علاوه، بدیهی است که اگر دانشگاه به این عدد ناچیز اکتفا کند باید پاسخگوی وضعیت نابسامان فرهنگی و اجتماعی خود باشد؛ به این دلیل دانشگاه‌ها به این عدد اکتفا نکردند و بودجه بیشتری اختصاص دادند، اما تخصیص بیشتر به معنای تخصیص مطلوب و ایده‌آل نبود، هنوز چالش‌های جدی‌ای در بودجه فرهنگی داریم که از اولین کنش‌گری‌های دانشجویان محسوب می‌شود.

برای مثال گاهی نشریات نیازمند پنجاه تا صد هزار تومان هستند و تشکلهای ما به چهار تا پنج میلیون تومان احتیاج دارند؛ این عددها بزرگ نیستند اما تعداد برنامه‌های مورد تقاضا و تعداد مجموعه‌های دانشجویی زیاد است.

در حال حاضر در دانشگاه‌های کشور بیش از پانزده هزار مجموعه دانشجویی داریم. اگر این مجموعه‌ها به صورت میانگین در سال حدود دویست تا سی صد میلیون هزینه برنامه‌های فرهنگی متعدد و متنوع کنند حساب کنید این هزینه چقدر خواهد شد. مانند همین مشکل را در مسئله راهیان پیشرفت و راهیان نور داریم. مسئله اصلی در بحث روایت پیشرفت و راهیان نور در دانشگاه‌ها عدم تخصیص منابع مالی لازم برای این موضوع است و نمی‌توانیم این

موضوع و تقاضا را پوشش دهیم و این اصل ماجراست. در این زمینه ستادی در وزارتخانه شکل گرفته است به طوری که مقاصد سفر و تخفیف‌ها در نظر گرفته شده است. اما باین حال بحث راهیان پیشرفت پرهزینه است و حمایت دولت در این زمینه بسیار مؤثر و کمک‌کننده است.

امیدواریم در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، پنج درصد خالص بودجه بدون استثنایی که در بودجه ۱۴۰۲ صورت گرفت تخصیص پیدا کند که در این صورت فعالیت‌های فرهنگی رونق خوبی در دانشگاه پیدا می‌کند و اتفاقات بزرگی می‌افتد. در برنامه هفتم توسعه این عدد پنج درصد گنجانده شده است، امیدواریم با تصویب شورای نگهبان اجرایی شود تا در افق برنامه توسعه بتوانیم شاهد تحقق پنج درصد بودجه فرهنگی باشیم، این اتفاق بزرگی ست.

■ ریل‌گذاری و سیاست‌گذاری برای تأمین بودجه فرهنگی

فارس: از طرفی دچار کمبود بودجه برای دانشگاه‌ها هستیم طوری که آخر سال رؤسای دانشگاه‌ها برای پرداخت حقوق و مزایای کارکنان‌شان با مشکلات مواجه می‌شوند. از طرف دیگر الزام برای کارنامه فرهنگی وجود دارد. به نظر شما از دانشگاهی

که سال‌ها دستمزد حق‌التدریس استادان را پرداخت نکرده است چه توقعی می‌توان داشت که بتواند با این بودجه کم، بحث کارنامه فرهنگی را هم پر کند؟

کلانتری: به هر حال آب هست اما کم است؛ بودجه هست اما کم است؛ باید همین بودجه کم را ریل‌گذاری و سیاست‌گذاری کرد. باید با دقت و وسواس بیشتری عمل کرد و نحوه خرج کرد و هزینه کرد را دید و با دقت بیشتری نظارت کرد؛ و این نگاه، دقیقاً وجود کارنامه فرهنگی دانشگاه‌ها را الزامی می‌سازد. لذا مغایرتی نمی‌بینیم. به هر حال تخصیص بودجه ولو اندک در عرصه فرهنگی صورت گرفته است. به علاوه این کارنامه برای ما مبنایی برای حمایت متمرکز وزارتخانه‌ای فراهم می‌سازد و حمایت مبتنی بر عملکرد را ممکن می‌سازد.

فارس: این بودجه فرهنگی جای دیگری هزینه نمی‌شود؟

کلانتری: قاعدتاً خیر؛ رؤسای دانشگاه باید قانون را اجرا کنند و مصوبه مجلس که مربوط به لایحه بودجه است را تحقق بخشند و گزارش عملکردشان در این ردیف بودجه را دقیق گزارش کنند. علاوه بر اینکه، طبیعتاً دیوان محاسبات این موضوع را پیگیری می‌کند و دانشگاه باید گزارش تفریغ هم ارائه دهد این موضوع مانند مصوبه‌های هیئت امنایی نیست؛ لذا مغایرتی نمی‌بینیم که به دلیل کمبود بودجه نظارتی نداشته باشیم.

۱. سامانه فریما
سامانه جمع‌سازی هدف
اجرای برنامه دانشجویی
فصلنامه‌های سامانه سخام
۲. پیگیری اجتماعی ۳ درصد از بودجه به
پیشنهاد نهادهای ۵ درصد از اعتبارات
دانشگاه جهت فعالیت‌های فرهنگی و
اجتماعی در بودجه سال ۱۴۰۲ و تعویب
در برنامه هفتم
۳. تشکیل بخش دانشگاهی ستاد آه‌بان پیشرفت
تشکیل فرآیند شهید علوفه‌ای (آه‌بان نو)
تشکیل کمیته مرکزی ستاد آه‌بان دانشگاهیان
۴. تشکیل ستاد گفت‌وگوی از پیش
احیاء برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی
طرح رویدادهای گفت‌وگویی دانشگاهیان
بازگویی در آیین نامه کرسی‌های آزاد اندیشی
۵. طراحی و اجرای طرح تعالی منش اسنادی (در مسیر فرانسی)
برای نوآستانان
ایجاد شیوه‌نامه براساسی اعضای هیأت علمی
بازگویی در شاخص‌ها و امتیازات آیین‌نامه ارتقای اعضای
هیأت علمی و نمونه کشوری
۶. تدوین شیوه‌نامه ماده ۵۴ آیین‌نامه
تدوین آیین‌نامه چشموه در جریان اشتراک تجارب موفق
طرح سومه (سرمایه مهارت‌آموزی دانشجویان)
رویداد کار، مهارت و نوآوری دانشجویان (کنه)
برگزاری نمازگاه ملی توانمندی‌های دانشجویان
رویدادهای نوآوری اجتماعی
رویداد استارت‌آپ دانش کار
برگزاری بازارچه عرضه تولیدات دانشجویی (چرتکه)
۷. حمایت از توسعه
حیات علمی و پژوهشی
دانشجویان
۸. تدوین و بازنگری
قوانین، آیین‌نامه‌ها
و دستورالعمل‌ها
۹. برگزاری جشنواره‌ها
رویدادها و آیین‌ها
جهت ارتقای نشاط
و تعالی فرهنگی و
سیاسی
۱۰. هدایت و هدایت‌های
با معاونان، مدیران و
کادمان دانشگاه فرهنگ و
اجتماعی جهت
مدیریت یکپارچه
۱۱. حمایت از فعالیت‌های علمی-
تخصصی
نشان‌های علمی-
تخصصی
مسابقات علمی-
تخصصی

یادداشت

دانشگاه؛ کنش‌گری و تبیین‌گری سیاسی در انتخابات

دکتر رشید جعفرپور

مدرس دانشگاه و قائم مقام معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

نظام اسلامی، جایگاه و نقش بااهمیتی است به‌نحوی که اگر چند دهه اخیر را ملاحظه و بررسی کنیم، می‌بینیم که تاکنون بیش از چهل انتخابات با عناوین انتخابات‌های تأسیسی، انتخابات مجلس خبرگان رهبری، مجلس شورای اسلامی، ریاست جمهوری و شوراهای شهر و روستا با میانگین مشارکت خوبی برگزار شده است و هیچ‌گونه تأخیر یا تعطیلی‌ای در مورد انتخابات نداشته‌ایم.

نقش و جایگاه مردم در نظام مردم‌سالاری دینی از اهمیت بالایی برخوردار است به‌گونه‌ای که رهبران انقلاب اسلامی همواره در بیان و سیره خود به آن پرداخته‌اند. مرحوم شهید مطهری در ماه‌های منتهی به پیروزی انقلاب اسلامی وقتی با امام (ره) در پاریس دیدار داشتند این ویژگی‌ها را از امام (ره) نقل کرده‌اند. به تعبیر ایشان، در مورد امام چند «آمن» می‌توان به‌کار برد: «آمن بر به، آمن بهدفه، آمن بسبیل و آمن بامته». تعبیر آخر ایشان «آمن بامته» است، یعنی امام خمینی (ره) به امت و مردمش ایمان دارد. از سوی دیگر، وقتی به فرمایش مقام رهبری (مدظله) هم دقت می‌کنیم، می‌بینیم ایشان هم به مردم ایران باور دارد و همواره به رأی و نظر و خواست مردم توجه ویژه‌ای دارد. ایشان جمهوریت و اسلامیت نظام را متکی به نظر و رأی مردم می‌داند.

تفکر و اندیشه رهبران انقلاب اسلامی نشان می‌دهد که نقش و جایگاه مردم در

به‌رغم حجم‌ها و نقدها به ساختار و عملکرد جمهوری اسلامی ایران، از لحاظ ساختارهای قانونی و حقوقی، همهٔ مناصب حکومتی در ایران با واسطه و یا بدون واسطه، متکی به آرای مردمی‌ست و مردم در هر مقطع تاریخی می‌توانند با مشارکت سیاسی در انتخابات در سطوح مختلف نسبت به تغییر یا تثبیت کارگزاران حکومت اقدام نمایند.

البته فرایند مشارکت سیاسی در ایران پس از انقلاب تابع تحولاتی بوده است که هرکدام میزانی در این فرایند اثرگذار بوده‌اند. در تعریف مشارکت سیاسی گفته‌اند: هر نوع اقدام داوطلبانهٔ موفق یا ناموفق، سازمان‌یافته یا بی‌سازمان، منقطع یا مستمر که برای تأثیرگذاری در انتخاب سیاست‌های عمومی، ادارهٔ عمومی یا گزینش رهبران سیاسی در سطح ملی یا محلی صورت‌گیرد. هرچه مشارکت سیاسی آگاهانه‌تر، ارادی‌تر و مبتنی‌بر فهم درست ظرفیت‌ها و توانمندی‌های افراد و ساختارها باشد، مؤثرتر خواهد بود. از این نظر، رشد سواد اجتماعی، تمایل حاکمیت بر نقش‌دادن به مردم، اهتمام مردم در مشارکت سیاسی، تسهیل در فرایندهای قانونی و حقوقی سیاسی و اجتماعی و ... مؤثر بوده است. همهٔ این عوامل در فرهنگ سیاسی جامعه ایران مؤثر است و برآوردهای علمی نشان می‌دهد که فرهنگ سیاسی پس از انقلاب اسلامی به سمت «فرهنگ مشارکتی» سوق پیدا کرده است.

از جمله نهادهایی که در رشد فرهنگ سیاسی جامعه نقش بی‌بدیلی داشته، دانشگاه است. دانشگاه به‌طور کلان

به‌عنوان نهاد فرهنگ‌ساز و تمدن‌ساز، از چند مسیر به رشد فرهنگ سیاسی کمک کرده است. اتخاذ سیاست عدالت آموزشی در وزارت علوم و توسعهٔ دانشگاه‌ها در شهرهای مختلف کشور باعث رشد گستردهٔ سواد، به‌ویژه سواد اجتماعی شده است. از سویی دیگر، دانشگاه با ایجاد بستر مناسب کنشگری فرهنگی سیاسی در شهرهای مختلف باعث شده است که دانشگاهیان در فضای گفت‌وگو و تعامل بتوانند تمرین مشارکت سیاسی داشته باشند. در این میان نقش تشکلهای اسلامی استادان، و تشکلهای اسلامی دانشجویان و بسیج اساتید و دانشجویان بسیار برجسته است. همچنین دانشگاه‌ها با داشتن ظرفیت‌های کرسی‌های آزاداندیشی، تربیون‌های آزاد، نقد، مناظره، گفت‌وگو و تبادل نظر و حتی ظرفیت کلاس‌های درس به‌ویژه دروس علوم انسانی امکان جامعه‌پذیری سیاسی دانشجویان و در واقع نسل آینده را فراهم کرده‌اند. علاوه بر آن، دانشگاهیان به دلیل داشتن جایگاه و مرجعیت فکری و کنشی در میان اقشار جامعه، همواره مورد رجوع مردم بوده‌اند. دانشگاهیان به‌ویژه استادان با استفاده از قدرت تبیین و تحلیل نظام مسائل کشور و ارائهٔ راه‌حل‌های علمی با رویکرد جهاد تبیین، توانسته‌اند افق‌های آینده‌نگرانه‌ای برای برنامه‌ریزی و مدیریت کلان جامعه ترسیم کنند. این مرجعیت باعث شده است که قلب بسیاری از تحولات در بطن دانشگاه بتپد و از این منظر است که رهبران انقلاب اسلامی همواره به دانشگاه توجه ویژه‌ای داشته‌اند.

گزارش

گزارشی از اجرای نخستین دوره طرح تعالی منش استادی (مهارت‌های ناب شاگردپروری): «در مسیر فرزانی»

دکتر زهرا وزیري
مدیر گروه پایش و آینده‌نگری

نظام آموزش عالی از یک سو و لزوم آشنایی و اجتماع‌پذیری ایشان در سال‌های اولیه استخدام از سوی دیگر ضروری‌ست برای توسعه حرفه‌ای و بهسازی مستمر اعضای هیئت‌علمی تدابیری اثربخش اندیشیده و اجرا شود. اهمیت این موضوع به این دلیل است که اعضای هیئت‌علمی جوان پس از دانش‌آموختگی از دانشگاه از طریق فرایند

مقدمه
در مهرماه ۱۴۰۲ نخستین دوره طرح تعالی منش استادی (مهارت‌های ناب شاگردپروری) با عنوان «در مسیر فرزانی» در دانشگاه فردوسی مشهد به‌همّت دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی برگزار شد. طرحی که طراحی آن با دستور وزیر محترم علوم، تحقیقات و فناوری از دی‌ماه ۱۴۰۰ در معاونت فرهنگی و اجتماعی و دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی وزارت عتف آغاز شده بود. در این نوشتار، گزارشی بسیار کوتاه از روند طراحی و اجرای طرح، ارائه خواهد شد.

اهمیت و ضرورت دوره
استادان دانشگاه، یکی از ارکان اصلی آموزش عالی به‌شمار می‌روند که در تربیت نسل آینده نقشی بی‌بدیل دارند. با توجه به جایگاه اعضای هیئت‌علمی در پیشبرد مأموریت‌های

جذب دوباره به دانشگاه وارد می‌شوند و در موقعیتی متفاوت و بسیار مهم‌تر مستقر می‌شوند. تجربه زیسته آنها در دوران دانشجویی و حضور در کلاس‌های درس استادان خودشان در دوران تحصیل، اصلی‌ترین سرمایه آنها برای موقعیت جدیدشان در دانشگاه است. اما این حدّ از تجربه زیسته نمی‌تواند مسیر اثربخشی تربیتی ایشان را برای دانشجویان و پرورش نسل آینده هموار کند. در واقع اعضای هیئت علمی نواستخدام، بیشتر از حیث غنای مطالعات تخصصی رشته خود نزد دانشجویان و دیگر استادان ارزیابی می‌شوند و ظرفیت‌های تربیتی آنها برای پرورش نسل آینده به عنوان نسل مسئله‌مند و باورمند به مسیر حرکت تمدنی انقلاب اسلامی مورد غفلت واقع می‌شود.

در این طرح با هدف توانمندسازی

تربیتی استادان جوان، سعی خواهیم کرد فضای یادگیرنده و بالنده‌ای را برای ارتقای توانمندی‌های تربیتی ایشان تعریف کنیم و بلکه موضوعیت آن را به دیگر استادان حاضر در دانشگاه‌ها تعمیم دهیم.

دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی بدین منظور به طرح‌ریزی برای طرحی کلان مبادرت کرد که در آن نظام بالندگی و توانمندسازی استادان را از بدو ورود تا زمان حضورشان در کسوت استادی دانشگاه در بر می‌گرفت. باید توجه داشت که اثربخشی این طرح، زمانی‌ست که در کلّ دوران خدمت ایشان به صورت امری پیوسته و جاری مدّ نظر قرار گیرد و فقط محدود به دوره آغازین و یا دوره‌های دیگر نباشد. این مهمّ در طرح اصلی دفتر سیاست‌گذاری فرهنگی و اجتماعی، به طور ویژه لحاظ شده است.

۱. شرح و بسط طرح در این مجال نمی‌گنجد اما طرح مذکور در دفتر سیاست‌گذاری فرهنگی و اجتماعی موجود است.

برنامه نخستین دوره طرح تعالی منش استادی (در مسیر فرزاندگی)

ورود به مشهد و پذیرش در هتل از ساعت ۱۱ صبح		عزیمت به دانشگاه فردوسی ۱۸:۰۵ تا ۱۸:۱۵		آیین گشایش ۱۸:۱۵	
۱۴۰۲/۰۷/۱۰ دوشنبه	ساعت	۱۴۰۲/۰۷/۱۱ سه شنبه	۱۴۰۲/۰۷/۱۲ چهارشنبه	۱۴۰۲/۰۷/۱۳ پنج‌شنبه	۱۴۰۲/۰۷/۱۴ جمعه
۷:۳۰ تا ۷:۴۵	صبحانه	۷:۳۰ تا ۸:۰۰	۸:۰۰ تا ۸:۳۰	۸:۳۰ تا ۹:۰۰	۹:۰۰ تا ۹:۳۰
۸:۰۰ تا ۸:۳۰	استاد و شاگرد پروری «به صورت عمومی»	۸:۳۰ تا ۹:۰۰	۹:۰۰ تا ۹:۳۰	۹:۳۰ تا ۱۰:۰۰	۱۰:۰۰ تا ۱۰:۳۰
۹:۰۰ تا ۹:۳۰	عزیمت به دانشگاه و استقرار	۹:۳۰ تا ۱۰:۰۰	۱۰:۰۰ تا ۱۰:۳۰	۱۰:۳۰ تا ۱۱:۰۰	۱۱:۰۰ تا ۱۱:۳۰
۱۰:۳۰ تا ۱۱:۰۰	کارگاه تکنولوژی آموزشی ۵ کارگاه به صورت موازی با حضور ۵ مدرس	۱۱:۰۰ تا ۱۱:۳۰	۱۱:۳۰ تا ۱۲:۰۰	۱۲:۰۰ تا ۱۲:۳۰	۱۲:۳۰ تا ۱۳:۰۰
۱۱:۳۰ تا ۱۲:۰۰	رؤیت‌پذیری علمی استاد در عرصه ملی و بین‌المللی «به صورت عمومی»	۱۲:۰۰ تا ۱۲:۳۰	۱۲:۳۰ تا ۱۳:۰۰	۱۳:۰۰ تا ۱۳:۳۰	۱۳:۳۰ تا ۱۴:۰۰
۱۲:۳۰ تا ۱۳:۰۰	کارگاه روش‌های تدریس ۵ کارگاه به صورت موازی با حضور ۵ مدرس	۱۳:۰۰ تا ۱۳:۳۰	۱۳:۳۰ تا ۱۴:۰۰	۱۴:۰۰ تا ۱۴:۳۰	۱۴:۳۰ تا ۱۵:۰۰
۱۳:۳۰ تا ۱۴:۰۰	کارگاه سنجش و ارزشیابی ۵ کارگاه به صورت موازی با حضور ۵ مدرس	۱۴:۰۰ تا ۱۴:۳۰	۱۴:۳۰ تا ۱۵:۰۰	۱۵:۰۰ تا ۱۵:۳۰	۱۵:۳۰ تا ۱۶:۰۰
۱۴:۰۰ تا ۱۴:۳۰	همنشینی با اساتید محرب و انتقال تجربه؛ «ارتباط با صنعت، فناوری و جامعه»	۱۴:۳۰ تا ۱۵:۰۰	۱۵:۰۰ تا ۱۵:۳۰	۱۵:۳۰ تا ۱۶:۰۰	۱۶:۰۰ تا ۱۶:۳۰
۱۴:۳۰ تا ۱۵:۰۰	همنشینی با اساتید محرب و انتقال تجربه؛ «ارتباط با صنعت، فناوری و جامعه»	۱۵:۰۰ تا ۱۵:۳۰	۱۵:۳۰ تا ۱۶:۰۰	۱۶:۰۰ تا ۱۶:۳۰	۱۶:۳۰ تا ۱۷:۰۰
۱۵:۳۰ تا ۱۶:۰۰	کارگاه روش‌های تدریس ۵ کارگاه به صورت موازی با حضور ۵ مدرس	۱۶:۰۰ تا ۱۶:۳۰	۱۶:۳۰ تا ۱۷:۰۰	۱۷:۰۰ تا ۱۷:۳۰	۱۷:۳۰ تا ۱۸:۰۰
۱۶:۳۰ تا ۱۷:۰۰	کارگاه سنجش و ارزشیابی ۵ کارگاه به صورت موازی با حضور ۵ مدرس	۱۷:۳۰ تا ۱۸:۰۰	۱۸:۰۰ تا ۱۸:۳۰	۱۸:۳۰ تا ۱۹:۰۰	۱۹:۰۰ تا ۱۹:۳۰
۱۷:۳۰ تا ۱۸:۰۰	میزهای گفتگو با معاونان وزارت عتف	۱۸:۰۰ تا ۱۸:۳۰	۱۸:۳۰ تا ۱۹:۰۰	۱۹:۰۰ تا ۱۹:۳۰	۱۹:۳۰ تا ۲۰:۰۰
۱۸:۰۰ تا ۱۸:۳۰	در اختیار و بارگشت	۱۸:۳۰ تا ۱۹:۰۰	۱۹:۰۰ تا ۱۹:۳۰	۱۹:۳۰ تا ۲۰:۰۰	۲۰:۰۰ تا ۲۰:۳۰
۱۸:۳۰ تا ۱۹:۰۰	در اختیار و بارگشت	۱۹:۰۰ تا ۱۹:۳۰	۱۹:۳۰ تا ۲۰:۰۰	۲۰:۰۰ تا ۲۰:۳۰	۲۰:۳۰ تا ۲۱:۰۰

• رعایت زمانبندی و نظم، زمینه‌ساز اصلی بهره‌وری در این دوره جمعی است؛ با رعایت زمان‌ها، در ارتقا، کیفیت برنامه‌ها، یکدیگر را یاری کنیم.
• حرکت به سمت دانشگاه فردوسی از هتل، رأس ساعت ۷:۳۰ صبح
• کلاس‌های عمومی و کارگاه‌ها در دانشکده علوم ورزشی برگزار خواهد شد.
• برنامه صبح تا ظهر پنجشنبه در هتل پردیسان خواهد بود.

با توجه به آغاز سال تحصیلی، به منظور حضور حداکثری شرکت‌کنندگان، طرح تعالی منش استادی از تاریخ ۱۰ الی ۱۴ مهرماه ۱۴۰۲ در ۴ روز با سرفصل‌های ذیل در شهر مقدس مشهد برگزار شد:

فرایند عملیاتی

طرح تعالی منش استادی یا مهارت‌های ناب شاگردپروری (در مسیر فرزاندگی) با حضور ۱۴۷ استاد تازه‌استخدام دانشگاه‌های مراکز استان‌ها و دانشگاه‌های سطح یک کشور از تاریخ دهم تا چهاردهم مهرماه ۱۴۰۲ در شهر مقدس مشهد در دانشگاه فردوسی برگزار شد.

استادان تازه‌استخدام وزارت علوم در این طرح شرکت‌کردند تا با هدایت‌گری پیش‌کسوتان توانمند و زبده، مهارت‌های خود را برای پرورش دانشجویان (نسل جدید) افزایش دهند. با وجود اینکه برخی از اساتید، سال‌های زیادی را به عنوان عضو هیئت علمی حق‌التدریس سپری کرده‌اند ولی ورود آنها به سمت استادی و فرزاندگی مدت زیادی نیست که آغاز شده است. فرایند تبدیل‌شدن به «استاد تمام» نیازمند کوله‌بار و ابزارهایی است که بتوان با بهره‌مندی از آنها چالش‌های سفر را هموار کرد.

آیین گشایش طرح با حضور قائم مقام محترم وزارت عتف، جناب آقای دکتر سلیمانی، برخی از رؤسای دانشگاه‌ها، مسئولان فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، جناب آقایان دکتر کلانتری معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت عتف، دکتر ذوالفقارزاده مدیرکل دفتر سیاست‌گذاری فرهنگی و اجتماعی، دکتر مطهری نژاد مشاور راهبردی معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت عتف، رئیس دانشگاه فردوسی مشهد در بخش‌های متنوعی برگزار شد. صدای منش، صدای فرهنگ، صدای ایران، صدای استاد، صدای نواستاد، صدای دانشجو و صدای دانش، بخش‌های گوناگون این آیین بود که در فضایی از ظرافت‌های هنری و بصری در این آیین به گوش جان مخاطبان آن رسید.

در ادامه مراسم جناب آقای دکتر محمدمهدی ذوالفقارزاده در بخش **صدای منش**، گزارشی از فرایند اجرایی این طرح ارائه داد و بیان کرد: «ایده اولیه برگزاری

چنین طرحی در سال ۱۴۰۰ شکل گرفت و مسئولیت آن به عهده معاونت فرهنگی و اجتماعی وزارت عتف قرار داده شد. دی‌ماه ۱۴۰۰ مطالعات اولیه تطبیقی داخلی و خارجی برای طراحی این دوره آموزشی آغاز شد. در نهایت، این دوره پس از جلسات متعدد در وزارتخانه با حضور وزیر محترم به صورت یک دوره تقریباً ۱۰۰ ساعته برای دو هفته طراحی گردید.

مدیرکل دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم افزود: «طراحی اولیه به این صورت بود که برای اساتید تازه استخدام با رویکردهای تعاملی، آموزش‌هایی در حوزه‌های مختلف بینشی، اندیشه‌ای، مهارتی، اخلاق حرفه‌ای، تفکر انتقادی، تفکر خلاق و... ارائه شود. ولی به دلیل شرایط عمدتاً مالی، امکان اجرای این دوره‌ها به این شیوه میسر نگردید.»

با وجود تصویب نهایی طرح در تابستان ۱۴۰۱، امکان اجرای دوره تعالی منش استادی ممکن نشد و در مرداد ماه ۱۴۰۲ تصمیم بر این شد که این طرح به صورت محدود اجرا شود. طی فراخوانی از داوطلبان شرکت در این طرح ثبت نام به عمل آمد و در نهایت ۱۰ تا ۱۴ مهرماه نخستین دوره طرح تعالی منش استادی؛ مهارت‌های ناب شاگردپروری در دانشگاه فردوسی مشهد برگزار شد.

مدیرکل دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم اعلام کرد: «در این دوره ۲۵۷ نفر ثبت نام کردند که از میان آنان ۱۴۷ نفر پذیرفته شدند. حدود ۲۷ درصد از شرکت‌کنندگان، اساتدان هیئت علمی زن

و نزدیک به ۷۳ درصد از آنها مرد بودند. میانگین سنی زنان شرکت‌کننده در این طرح ۴۰ و میانگین سنی مردان شرکت‌کننده ۳۷ سال بود. میانگین سال تدریس اساتید زن و مرد به ترتیب یک سال و سه سال بود.»

وی افزود: «در این طرح اساتید تازه استخدام از ۲۹ دانشگاه کشور شرکت کردند و دانشگاه تهران با ۳۰ استاد، دانشگاه لرستان با ۱۲ استاد و دانشگاه فردوسی مشهد با ۱۰ استاد، سه دانشگاه صدرنشین از نظر تعداد شرکت‌کنندگان در این طرح بودند.»

به گفته ذوالفقارزاده، حدود نیمی از شرکت‌کنندگان در دوره طرح تعالی منش استادی، اساتید تازه استخدام گروه علوم انسانی و اجتماعی بودند. اساتید گروه فنی-مهندسی حدود ۳۰ درصد، علوم پایه حدود ۹ درصد، کشاورزی و علوم دامی حدود ۷ درصد و هنر و معماری حدود ۴ درصد از شرکت‌کنندگان را تشکیل داده بودند. ذوالفقارزاده با بیان اینکه این فرآیند کاملاً داوطلبانه بوده است اعلام کرد: «از زمان اعلام فراخوان به دانشگاه‌ها، استقبال بسیار چشمگیر و فراتر از ظرفیت اعلامی اتفاق افتاد که این مهم، نشان‌دهنده اثرگذاری این طرح و نیازسنجی دقیق بوده است.»

وی خاطرنشان کرد: «در این دوره آموزش‌هایی در زمینه‌های شاگردپروری و منش استادی توسط دکتر حسن ملکی، رؤیت‌پذیری اعضای هیئت علمی در عرصه ملی و بین‌المللی توسط دکتر محمد حسن‌زاده برای اساتید تازه استخدام ارائه خواهد شد. همچنین کارگاه‌های (۱) روش‌ها و فنون تدریس، (۲) فناوری آموزشی و (۳) سنجش و ارزشیابی نیز توسط تیمی متشکل از حدود ۱۵ استاد متخصص ارائه می‌شود.»

در این دوره برای انتقال تجربه اساتدان پیشکسوت به اساتید جوان دو پل تخصصی درمورد «منش استادی» و «ارتباط با صنعت و جامعه» در نظر گرفته شد. که در هردو پل، از هر حوزه تخصصی علوم انسانی

است تا نواستادان با توکل بر خداوند متعال و توسل به امام مهربانی‌ها، به‌رغم دشواری‌ها در مسیر خود محکم، مقاوم و امیدوار به آینده باقی‌بمانند.

مدیر کل دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم در پایان از دست‌اندرکاران اجرای این طرح، به ویژه همکاران معاونت فرهنگی دانشگاه فردوسی مشهد، عوامل اجرایی ستادی و همچنین تیم رسانه‌ای روابط عمومی وزارت علوم بابت پوشش خبری شایسته این رویداد قدردانی کرد.

آقای دکتر کلانتری معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت عتف ضمن خیرمقدم به

اجتماعی، علوم فنی مهندسی، علوم پایه نمایندگانی به عنوان استادان مجرب، برای انتقال تجربه حضورخواهند داشت.

به گفته مدیرکل دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم؛ در آینده سامانه‌ای برای طرح تعالی منش استادی راه‌اندازی می‌شود تا دیگر اساتید نیز بتوانند از محتوای ارائه شده در این دوره استفاده‌کنند تا زمینه برای شبکه‌سازی میان اساتیدان نواستخدام هم فراهم گردد؛ ولی شکل ایده‌آل و مطلوب چنین دوره‌هایی به‌صورت رودررو و در فضایی تعاملی‌ست که باید با پشتیبانی و حمایت مناسب از اساتیدان تازه‌استخدام دیگر نیز برگزار شود. وی به برگزاری آیین عهد و پیمان اساتید با امام‌رضا(ع) اشاره کرد و گفت: حسن ختام برنامه نیز عهد و میثاق با امام‌رضا(ع)

نواستادان، و قرائت متنی فاخر باعنوان **صدای فرهنگ** به مراحل رشد و گسترش فرهنگ و علم در تمدن ایرانی-اسلامی و تبیین موقعیت کنونی ما و نقش خطیراستادان در این موقعیت پرداختند: «امروز ماییم و راه آینده و این رسالت سنگین تاریخی، ملی، دینی و انقلابی. صدایی از اعماق تاریخ تا امروز ایران، ما را، من و شما را فرامی‌خواند و درکنار جهد علمی، که عنصر هویتی ایرانیان است، تعهد و تقویت فرهنگ و تمدن خود را از ما مطالبه می‌کند تا با تعمیق ایمان و امید به قله پیشرفت برسیم.»

در **صدای ایران** آیین گشایش، «مهدی بلالی‌مود» استاد پیشکسوت دانشگاه علوم پزشکی مشهد و پدر علم سم‌شناسی ایران، با بیان اینکه وطن جایی‌ست که علاقه به آن چیزی شبیه به عشق به مادر است و نمی‌توان محبت آن را از دل بیرون کرد، سخنرانی خود را آغاز نمود. او از منشور حقوق کوروش و تمدن ایران، از قلعه فلک‌الافلاک و آثار تاریخی و از طبیعت چهارفصل ایران گفت. ایشان از خاطرات دوران تحصیل خود در رشته سم‌شناسی بالینی در دانشگاه ادینبورگ انگلستان و استخدام به‌عنوان استادیار دانشکده پزشکی آن دانشگاه و اشتغال در دپارتمان درمان‌شناسی و مرکز درمان مسمومان بیمارستان سلطنتی ادینبورگ گفت.

۳۱ شهریور ماه ۱۳۵۹ با شروع جنگ تحمیلی به همراه همسرش برای خدمت به وطن برمی‌گردند. بلالی‌مود تا پایان حرف‌هایش مدام از همراهی بی‌نظیر یار

زندگی‌اش و از دل‌سوزی‌ها و دغدغه‌های او برای وطن گفت. مجری مراسم، همسر این دانشمند را که خود متخصص دندان پزشکی کودکان است، مادر وطن خطاب کرد و برای احترام به وی دکتر مریم خوردی‌مود را به روی سن دعوت کرد و حاضران در سالن با شوری وصف‌ناپذیر به احترام مادر وطن ایستاده وی را تشویق کردند.

مهمان ویژه بعدی مراسم، با برنامه **صدای استاد** سرکار خانم دکتر هما زنجانی‌زاده استاد پیشکسوت دانشگاه فردوسی مشهد، دانش‌آموخته رشته جامعه‌شناسی‌ست. او پرسیدن سؤال بسیار را خصوصیت جامعه‌شناسی می‌داند و می‌گوید جامعه‌شناسی، نقاد است و مسئله‌ساز!

ایشان در مورد تأثیر یک جمله استاد در

تغییر مسیر زندگی همه انسان‌ها از جمله خودش برای ادامه تحصیل صحبت کرد. زنجانی‌زاده در این نشست خطاب به استادان جوان گفت: «معلم باید با دلهره به کلاس برود؛ دلهره از اینکه نکند شاگرد سؤالی بپرسد و من بلد نباشم. چون معلم می‌تواند چندبار بگوید نمی‌دانم ولی اگر این نمی‌دانم‌ها زیاد شود، مرجعیت خودش را از دست می‌دهد». به گفته این استاد پیش‌کسوت، راهکار رفع این دلهره، تلاش مداوم برای شناخت علمی‌ست. چون با گرفتن مدرک دکتری علم کمال نمی‌یابد. وی چند خصلت را لازمه استادی و معلم بودن می‌داند: «خصلت اول اینکه تمام حرکات و رفتار استاد باید آموزشی باشد. ظاهر استاد باید متین و ساده باشد و شرط استادی این است که ظاهر، زبان و تفکر او آموزنده باشد. خصلت دوم دانش اوست.

علم و دانش مطلق نیست و نسبی‌ست. چیزی که دیروز حقیقت بوده است، امروز بطلانش ثابت می‌شود و داشتن مدرک دکتری به معنای کمال علمی نیست؛ بلکه یک آغاز است. سومین ویژگی یک استاد آرمانی نیز اخلاق اوست». از نظر این استاد جامعه‌شناسی، هدف نهایی آموزش در دانشگاه، پرورش شخصیت است، نه انتقال دانشی مختصر و ناقص. آموزش باید به تفکر انتقادی مجهز شود تفکر انتقادی یعنی شناخت به منظور تغییر و بهتر شدن.

زنجانی‌زاده با صدایی رسا گفت: «استاد باید اصل را بر برابری، مشارکت، پرورش شخصیت، تشویق و تقدیر بگذارد و هیچ‌گاه، هیچ‌گاه و هیچ‌گاه، دانشجو را تحقیر نکند. تحقیر دانشجو تخریب آینده روشن کشور است».

او در پایان از آینده گفت. همان آینده‌ای که در دستان دانشجویان است و برای استادان جوان، شعری را که به استاد خود

دکتر امیرحسین آریان‌پور منتسب بود، خواند: آفتاب زندگی پاینده‌باد / چشم ما بر طلعت آینده باد!

در پایان از ایشان خواسته شد تا پرچم در مسیر فرزندی را به صورت نمادین به استاد جوانی که در ابتدای راه است، تقدیم کند. و این استاد جوان برخی دغدغه‌های استادان نواستخدام و از جمله ضرورت توجه به ابعاد و نقش تربیتی و فرهنگی استادان در

آیین‌نامه‌ها و ارزش‌گذاری‌های وزارت عتف نسبت به کنش‌گری استادان پرداخت.

سپس دکتر سلیمانی قائم‌مقام وزیر علوم، تحقیقات و فناوری نماد **صدای دانش** در

مراسم تعالی منش استادی به سخنرانی پرداخت. ایشان ضمن اشاره به توانمندی‌های انسان به تکریم جایگاه استادی پرداخت و بیان کرد: «مدیران آموزش عالی توانستند با پژوهش و طرح‌های پژوهشی

با تحمل سختی‌های بسیار ارتباط ایجاد کنند و در نبود امکانات اولیه در آزمایشگاه‌ها، فناوری‌های جدید تولید کنند.» در پایان ایشان به صورت نمادین به یکی از جوان‌ترین

استادان نواستخدام، پرچم جمهوری اسلامی ایران و مدال در مسیر فرزندی طرح تعالی منش استادی را اهدا کرد تا نمادی از انتقال دغدغه‌مندی و پیشرفت ایران اسلامی به استادان جوان باشد.

هم‌زمان با سال‌روز میلاد با سعادت رسول‌الله (ص) و امام صادق (ع)، اولین جلسه آموزشی دوره تعالی منش استادی (در مسیر فرزندی) با عنوان «استاد و شاگردپروری» با ارائه آقای دکتر حسن ملکی، استاد برنامه‌ریزی

آموزشی دانشگاه علامه طباطبایی، در دانشگاه فردوسی مشهد با حضور و مشارکت نواستادان دوره برگزار شد. تبیین چیستی، چرایی و چگونگی شاگردپروری با ذکر مصادیقی ناب از سیره علمی

و عملی اهل بیت (ع) و توسعه آن بر اساس مبانی علمی و تجربه‌های استاد ملکی (استاد نمونه کشوری) از رؤس اصلی مطالب این جلسه بود. در پایان جلسه نیز به پرسش و پاسخ میان نوابان و استاد ملکی پرداخته شد. دومین جلسه آموزشی عمومی با عنوان

کارگاه‌های آموزشی اولین دوره تعالی منش استادی (در مسیر فرزندی)

در نخستین دوره طرح تعالی منش استادی، نوابان در ۳ کارگاه آموزشی ۴ ساعته (در مجموع ۱۲ ساعت) با عناوین روش‌ها و فنون تدریس، سنجش و ارزشیابی و تکنولوژی آموزشی که به طور هم‌زمان برگزار گردید، حضور یافتند.

«رؤیت‌پذیری علمی استاد در عرصه ملی و بین‌المللی» با ارائه آقای دکتر محمد حسن زاده، استاد علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس و مدیر پژوهشگاه ایران‌داک، نخستین دوره طرح تعالی منش استادی (در مسیر فرزندی) برگزار شد.

محافل دوره‌ی نوابان با یکدیگر

در طرح تعالی منش استادی (در مسیر فرزندی) با حضور مشاور محترم بانوان و معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، سرکار خانم دکتر عبدخدایی، در سالن حافظ برگزار شد. در این جلسه به مسائل و مشکلات بانوان استاد پرداختند. همچنین این طرح فرصت مناسبی را فراهم آورده بود تا رؤسای دانشگاه‌های حاضر در طرح (نظیر رییس دانشگاه شهید بهشتی، لرستان، کرمانشاه و...) در دسترس نوابان نوابان باشند و با برگزاری جلسات و گردهای صمیمانه در محل برگزاری یا اقامت، گفت و شنودهای نزدیک و اثربخش را با یکدیگر داشته باشند. روز پنجشنبه دو پنل در قالب انتقال تجربه پی‌درپی برگزار شد.

در پنل نخست انتقال تجربه «منش استادی»، در خدمت نوابان باتجربه و برجسته‌ای بودیم که هر یک تقریباً چهار دهه از عمر معلمی خود را در مسیر فرزندی و پرورش شاگردانی که امروز خود در حوزه‌های گوناگون، افراد اثرگذاری هستند، صرف کرده‌اند.

پنل هم‌نشینی با اساتید مجرب و انتقال تجربه «منش استادی» با حضور آقایان: دکتر محمدحسن پرداختچی دکتری مدیریت آموزشی از دانشگاه جرج واشنگتن آمریکا استاد دانشگاه شهید بهشتی، دکتر علی‌اکبر صالحی استاد دانشگاه صنعتی شریف، دکتر بهرام گلیائی استاد دانشگاه تهران و دکتر حسن دانایی‌فرد استاد دانشگاه تربیت مدرس برگزار شد.

ضيافت شام اساتيد نواستخدام باحضور معاونان وزارت علوم و برخي رؤساي دانشگاه‌ها و استادان مجرب و مهمانان ویژه در باغ مشهد

آيين عهد با امام (ع) در حرم رضوي

مطهری نژاد با قرائت متن عهدنامه و پیمان با امام هشتم (ع) اولین دوره طرح آیین منش استادی را به پایان رساند و در نهایت نیز صبحانه را مهمان مهمانسرای حضرت امام رضا (ع) بودند. نخستین دوره طرح تعالی منش استادی در مسیر فرزندی با عهد و پیمان با شمس‌الشموس در ۱۴ مهر ۱۴۰۲ به ایستگاه آخر رسید.

حسن ختام این طرح، مراسم عهد با امام رضا (ع) بود که صبح زود روز جمعه با حضور نواستادان در بارگاه نورانی امام مهربانی، امام رضا (ع) و در دارالقرآن حرم مطهر رضوی (ع) برگزار شد. علاوه بر مدیحه‌سرایی و تواشیح، سخنران ویژه این مراسم، حجت‌الاسلام والمسلمین راشد یزدی سخنرانی کرد و در پایان جناب آقای دکتر

پژوهشی توسط اعضای هیئت علمی صحبت کردند و به سؤال‌های نواستادان پاسخ دادند.

در پند دوم دکتر علی خیرالدین عضو هیئت علمی دانشگاه سمنان و مشاور عالی وزیر علوم، دکتر احد ضابط رئیس دانشگاه فردوسی مشهد، دکتر احسان چیت‌ساز عضو هیئت علمی دانشگاه تهران، دکتر محمدرضا رزوان عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی شریف در باب ارتباط با صنعت، فناوری و جامعه و فرایند انجام طرح‌های

کلانتری و جناب آقای دکتر عموعابدینی در باغ گیاه‌شناسی شهر مقدس مشهد برگزار شد.

در آخرین روز برگزاری طرح تعالی منش استادی، نشست صمیمانه معاونان فرهنگی و اجتماعی و آموزشی جناب آقای دکتر

مقاله

دانشگاه، نوآوری اجتماعی و مسئله آینده

محسن دنیوی

دانش آموخته فلسفه علم و فناوری

مدیر گروه سیاست‌گذاری و مطالعات راهبردی پژوهشکده فرهنگ و هنر

سروده سرکار خانم دکتر سمیه طاهری

عضو هیأت علمی گروه مهندسی عمران محیط زیست دانشکده محیط زیست دانشگاه تهران و یکی از شرکت‌کنندگان حاضر در نخستین دوره طرح تعالی منش استادی (در مسیر فرزانی)

روڈ از چشمه‌ی خورشید به راه افتاده‌ست
راه فرزانی آغاز شد از توس که هان
 پیرفرزانه‌ی ما گوش به مهدی دارد
 «شیب‌ها رد شده، تا قلّه دگرراهی نیست»^۲
تو برافروز چراغ خود و دلسرد مشو^۳
 فرصت پرورش لشکر مهدی امروز
 دوستان! «فانتّه‌زوا» این «فُرض الخیر»^۴، جوان
 «سایه‌ی طائرکم حوصله کاری نکند»^۵

۱- آخرین پیامبر (ص): اگر دانش به ستاره تریا بسته باشد و در آسمان‌ها آرام گیرد، مردانی از ایران بدان دست می‌یابند.
 ۲- رهبر فرزانه‌ی انقلاب: «ما از بخش زیادی از مسیر با وجود شیب تند عبور کرده و به قلّه‌ها نزدیک شده‌ایم بنابراین امروز روز خسته شدن و ناامیدی نیست بلکه روز شوق و امید و حرکت است...»
 ۳- اشاره به شعار زیبای دوره از جناب مولوی: تو مگو همه به جنگند و ز صلح من چه آید... تو یکی نه‌ای هزاری تو چراغ خود برافروز
 ۴- حکمت ۲۱ امیرالمومنین علیه‌السلام در نهج البلاغه: الْفُرْصَةُ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ فَاَنْتَهَزُوا فُرْصَ الْخَيْرِ. فرصت‌ها چون ابرها می‌گذرند، پس فرصت‌های نیک را غنیمت شمارید.
 ۵- تضمینی از حضرت حافظ

◆ پرده اول: دانشجو، دانشگاه و جریان دانشجویی

دانشجو، عنصری پر قدرت و از ارکان دانشگاه است و جنبش‌ها و جریان‌های دانشجویی، بخش پیشران و زنده و پویای بدنه عمومی دانشجویان و هویت دانشجویی‌ست. تاکنون این رکن مهم و بخش پیشران آن، در تحولات اجتماعی فرهنگی و سیاسی جامعه ایرانی مؤثر بوده است؛ اما در دهه گذشته این اثرگذاری کم‌رنگ و کم‌رمق شده است.

پاسخ به این سؤال که چرا این وضعیت درباره جریان دانشجویی رخ داده است؟ مجال دیگری می‌طلبد و در این یادداشت مجال پرداختن به علل وقوع این کاهش

اثرگذاری نیست. اما در حد اشاره، تحلیل‌گران افزایش سن جوانی به بیش از بیست‌سالگی و تأثیر عمیق کرونا و تعطیلی اجتماعات و فعالیت‌های دانشجویی در بازه زمانی سه‌ساله را از جمله عوامل مؤثر بر این پدیده می‌دانند.

در چنین وضعیتی چه عاملی می‌تواند دوباره این جریان را به نقطه اثرگذاری خود بازگرداند و تغییر معناداری در جریان‌های دانشجویی و اصطلاحاً جنبش دانشجویی ایجاد کند؟

◆ پرده دوم: نوآوری اجتماعی

مفهوم نوآوری، نزدیک به دو دهه است که وارد کشور ما شده و تأثیر قابل توجهی ایجاد کرده است. اما آنچه بعد از دو دهه نمایان شده است، انحصار مفهوم نوآوری و تمرکز بیش از حد بر نوع خاصی از نوآوری‌ست

که محدود به نوآوری فناورانه بوده است. این در حالی است که نوآوری انواع مختلفی دارد و شاید انواع دیگری از نوآوری به بافت فرهنگی-اجتماعی ایران نزدیک‌تر از نوآوری فناورانه باشد. تجربه دو دهه گذشته هم

نشان داده است که ایران در زمینه نوآوری فناورانه چندان مزیتی در جهان نداشته و اغلب نمونه‌های موفق موجود در آن، تقلیدی از نمونه‌های موفق در آمریکا و اروپا بوده است.

نوآوری اجتماعی یکی از آن انواع مختلف نوآوری‌ست که امکان گفتگو و تعامل بیشتری با فرهنگ و تاریخ و تمدن ما

نوآوری اجتماعی یکی از آن انواع مختلف نوآوری است که با فرهنگ و تاریخ و تمدن ما امکان گفتگو و تعامل بیشتری دارد و برخلاف نوآوری فناورانه، ریسک و خطر شکست بالایی ندارد. به سرمایه‌گذاری سنگین نیاز نیست تنها منحصر به فعالیت متخصصان هم نیست و عموم مردم امکان مشارکت در سطوح مختلف در زمینه نوآوری اجتماعی را خواهند داشت.

دارد و برخلاف نوآوری فناورانه، ریسک و خطر شکست بالایی ندارد و به سرمایه‌گذاری سنگین نیازی ندارد. منحصر به فعالیت متخصصان هم نیست و عموم مردم امکان مشارکت در سطوح مختلف در زمینه نوآوری اجتماعی را خواهند داشت.

هدف غایی نوآوری اجتماعی، ایجاد نفع جمعی‌ست و خلق ثروت در این میان مطرح نیست. هرچند به نقش پول و منابع مالی در امر پایداری توجه دارد ولی همه چیز را از عینک یک بنگاه تجاری نگاه نمی‌کند. عرصه‌ای باز برای مشارکت اقشار مختلف و متنوع مردم است و لزوماً به سرمایه‌گذاری بالا و یا تخصص ویژه هم نیاز ندارد. این

◆ پرده سوم: مسئله آینده

بیش از یک دهه است که گفت‌وگو در جامعه ما کم‌رنگ شده است و در دهه نود یعنی آخرین دهه از قرن قبلی، مانند سه دهه شصت تا هشتاد، شاهد رونق گفت‌وگو در

جامعه ایرانی نبودیم. همین باعث جدی‌شدن این گزاره شد که گفت‌وگوها در ایران به انسداد رسیده است.

یکی از مسائل بزرگ و کلیدی که می‌تواند دوباره امکان گفت‌وگو را خلق کند و برای همه سلايق مختلف فکری، فرصت نسبتاً برابر اظهارنظر ایجاد کند، مسئله آینده است. ما درباره هر موضوعی

ویژگی‌ها، امکان‌های باارزشی برای جامعه ما خلق می‌کند.

نکته مهم دیگر، شیوه متمایز نوآوری اجتماعی در حل مسائل اجتماعی‌ست. این نحوه از نوآوری بیشتر بر شیوه‌ها و روش‌ها و فناوری‌های نرم و اجتماعی استوار است و از سیاست‌گذاری و تغییرات سخت مانند توسعه فناوری، حکمرانی از طریق خلق سکولپتفرم)، ایجاد یا حذف ساختارها یا تغییر قوانین و... به‌طور ثانویه استفاده می‌کند و ابزار اولیه آن خلق اراده جمعی و اتکا به روابط انسانی برای حل مسئله و ایجاد تغییر است.

گفت‌وگو کنیم، در گذشته ما سابقه‌ای داشته و جبهه‌بندی‌های پیرامون آن روشن و واضح است و برای همین افراد به سرعت به نقطه بن‌بست گفت‌وگو می‌رسند.

دانشگاه ما امروز گرفتار بحران هویت و بی‌مسئله‌گی است. نه به‌طور تام و تمام در جستجوی حقیقت و واقع‌نمایی با علم است و نه مسئولیت‌آفرینی و ایجاد شغل و خلق ثروت در ایران را به عهده گرفته است. شاید این پیشنهاد به دانشگاه برای پیشرو بودن در هم‌آفرینی آینده از طریق خلق گفتگو و مشارکت عمومی با ابزار نوآوری اجتماعی، بتواند هم دانشگاه و هم ایران را به نقطه‌ای بهتر در آینده ببرد.

اما آینده غیرقطعی و بسیار تخمینی است. همین عدم قطعیت فرصتی است برای اینکه با آرامش بیشتری بتوانیم حرف‌های مختلف و مخالف یکدیگر را بشنویم و واکنش خاصی هم نشان ندهیم. چون فقط یک حدس و گزاره‌ای غیرقطعی است و این مقوله آینده،

◆ پرده آخر: دانشگاه، نوآوری اجتماعی و مسئله آینده

اگر بخواهیم این سه ظرفیت را در کنار هم ببینیم، ترکیبی مؤثر خلق خواهد شد. به عبارت دیگر اگر آینده و ساخت آینده مسئله مهم ایران امروز باشد، نوآوری اجتماعی، یکی از راه‌ها و ابزارهای کارآمد و کم‌هزینه و پر قدرت برای خلق اراده جمعی برای هم‌آفرینی آینده ایران است. یعنی با نوآوری اجتماعی و تغییر روابط انسانی‌ست که می‌شود ایران آینده را شکل داد و امکان مشارکت برای افشار مختلف ایجاد کرد و دانشجویان و دانشگاه از پیشروترین افشار هستند که هم می‌توانند به‌عنوان کنش‌گران و بازیگران بزرگ این هم‌آفرینی

برای جامعه ما فرصت هم‌مسئله‌ای ایجاد می‌کند.

هم‌مسئله‌ای فرصت کم‌نظیری است، حتی اگر پاسخ‌ها به مسئله و یا حتی درک و روایت مسئله، متفاوت و متنوع باشد.

جمعی باشند و هم دیگران را به این امر مهم و ملی و عقیدتی فراخوانند. دانشگاه ما امروز گرفتار بحران هویت و بی‌مسئله‌ای است. نه به طور تام و تمام در جستجوی حقیقت و واقع‌نمایی با علم است و نه مسئولیت‌آفرینی و ایجاد شغل و خلق ثروت در ایران را به عهده گرفته است. شاید این پیشنهاد به دانشگاه برای پیشرو بودن در هم‌آفرینی آینده از طریق خلق گفت‌وگو و مشارکت عمومی با ابزار نوآوری اجتماعی، بتواند هم دانشگاه و هم ایران را به نقطه‌ای بهتر در آینده ببرد.

مقاله

گزارش تدوین شاخص‌های ارزیابی عملکرد (رتبه‌بندی) فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌های سراسر کشور و مؤسسات آموزش عالی

علی ادیبی‌نیا

دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مدیریت دولتی دانشکده مدیریت دولتی و علوم سازمانی دانشگاه تهران

رایج در تمام نهادهای دانشگاهی است. اما سؤالی که مطرح است سنجش و ارزیابی این قبیل فعالیت‌هاست. اینکه چقدر کارآمد و اثربخش هستند. این مهم، در دانشگاه‌های ایران به‌ویژه پس از انقلاب اسلامی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده و باتوجه به مختصات فرهنگی ایران اسلامی که برآمده از یک تمدن ملی و مذهبی با سابقه است، بر اهمیت آن افزوده شده است. با این حال، علاوه بر اینکه تاکنون نظام و سازوکاری کارآمد برای ارزیابی عملکرد فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها طراحی نشده است، بلکه شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی نیز، جایگاهی بایسته

از دیرباز انتظاری که از نهاد دانشگاه داشته‌ایم صرفاً انتقال دانش و معرفت بوده است، در حالی که پرورش و تعالی شخصیت دانشجویان و تربیت آنان به‌عنوان نسل آینده جامعه‌ای که باید به‌صورت فعالانه در آن حضور یابند و تعامل داشته باشند نیز همواره مورد توجه بوده است. این ابعاد، به‌نوعی خود را در ساخت فرهنگی اجتماعی و تربیتی این نهاد مرجع در جامعه نشان می‌دهد. بر این اساس، در کنار علم‌آموزی، مهارت‌اندوزی و پژوهش لازم است تا به فعالیت‌های فرهنگی اجتماعی و تربیتی نیز پرداخته شود که امری

در رتبه‌بندی دانشگاه‌های ایران ندارد و صرفاً ارزیابی عملکرد فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه‌های ایران در چارچوب مکاتبات اداری به صورت غیرتخصصی و نه‌چندان مؤثر انجام می‌شود. این رویکرد باعث شده است تا مسئله فرهنگی و اجتماعی در

در دانشگاه‌ها را به جایگاه اصلی خود که بطن و زمینه و بنیاد دیگر کارکردهای آموزش عالی‌ست، بازگرداند. بی‌شک، یکی از مصادیق این نوع نگاه و نه تمام آن، لحاظ کردن این بعد مهم در ارزیابی و رتبه‌بندی دانشگاه‌هاست که نیازمند

رتبه کل	رتبه	نام	آموزش	پژوهشی	فناوری	فرهنگی و اجتماعی	زیر	خدمات
۱-۱۵	۱۵	دانشگاه اصفهان	۴	۱۱	۳۹	۱۷	۱۹	۴
۱-۱۵	۱۵	دانشگاه تبریز	۸	۸	۲۵	۹	۸	۲۱
۱-۱۵	۱۵	دانشگاه تربیت مدرس	۲	۲	۱۳	۵	۱۱	۱۳
۱-۱۵	۱۵	دانشگاه تهران	۱	۱	۱	۱	۷	۱
۱-۱۵	۱۵	دانشگاه شهید بهشتی	۱۳	۹	۱۳	۱۰	۲۲	۲۵

دانشگاه‌های ایران به‌عنوان مقوله‌ای دست‌چندم به‌حاشیه رود، به‌نحوی‌که در سامانه رتبه‌بندی دانشگاه‌های ایران مسائل فرهنگی و اجتماعی شاهد توجهی بسیار محدود آن‌هم به‌تازگی هستیم. این رویکرد به‌این‌معناست که مسئله فرهنگی و اجتماعی به‌رغم اهمیت ویژه آن در اسناد بالادستی و منویات امام‌خمينی(ره) و رهبر معظم انقلاب اسلامی، به‌طور جدی و عینی مورد عنایت نبوده است. این درحالی‌ست که در رویکرد جدید وزارت علوم، معاونت فرهنگی و اجتماعی سعی بر آن دارد که این مسئله به‌حاشیه‌رانده‌شده

طراحی شاخص‌های کمی و کیفی مربوط با آن است.

در همین راستا باید توجه داشت که در اسناد بالادستی نیز مسئله فرهنگی و اجتماعی جایگاه ویژه‌ای دارد، به‌نحوی‌که در جلسه ۷۳۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ ۱۳۹۲/۴/۲۵ و در فصل پنجم این سند، به نظام فرهنگی و تربیتی دانشگاه اشاره شده است. راهبرد سوم این فصل به تبیین و طراحی نظام رتبه‌بندی فرهنگی و تربیتی اسلامی دانشگاه‌ها به‌منظور ایجاد فضای رقابتی اشاره می‌کند. همچنین ذیل راهبرد فوق به سه اقدام نیز اشاره شده است:

۱. طراحی، تدوین و بهینه‌سازی مؤلفه‌ها، شاخص‌ها، ساختار و کارکرد نظام رتبه‌بندی فرهنگی و تربیتی با نگرش اسلامی
 ۲. تدوین آیین‌نامه رتبه‌بندی فرهنگی و تربیتی دانشگاه‌ها و بازتعریف تخصیص بودجه و ظرفیت‌های دانشگاه‌ها براساس آن
 ۳. ایجاد نهاد رتبه‌بندی و نظارت و ارزیابی دانشگاه‌ها در سطح ملی به صورت فرادستگاهی در جهت افزایش فضای رقابتی میان دانشگاه‌ها

همان‌طور که مشخص است، ضرورت این موضوع در ذیل سند اسلامی‌شدن دانشگاه‌ها به صراحت مطرح شده است و در همین راستا معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نیز در تاریخ ۱۴۰۱/۱۱/۲۸ طی سخنرانی در دانشگاه تبریز با بیان اینکه تقویت فعالیت‌های فرهنگی، سرمایه‌گذاری اجتماعی است، به مسئله رتبه‌بندی فرهنگی دانشگاه‌ها اشاره کرد و مطرح کرد: «دانشگاه‌ها براساس توسعه فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی رتبه‌بندی می‌شوند». پیش‌تر نیز وزیر علوم طی پیامی به نخستین همایش «فرهنگ و دانشگاه در ایران» توسط پژوهشگاه مطالعات فرهنگی اجتماعی و تمدنی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۰۲ مطرح نمود: «از این پس با تفسیر دقیق حضور پررنگ فرهنگ در دانشگاه‌ها و آثار عینی این حضور، بخش مهمی از شاخص‌های رتبه‌بندی دانشگاه‌ها به شاخص‌های فرهنگی اختصاص خواهد یافت و رؤسای محترم دانشگاه باید ضمن برنامه‌ریزی دقیق و

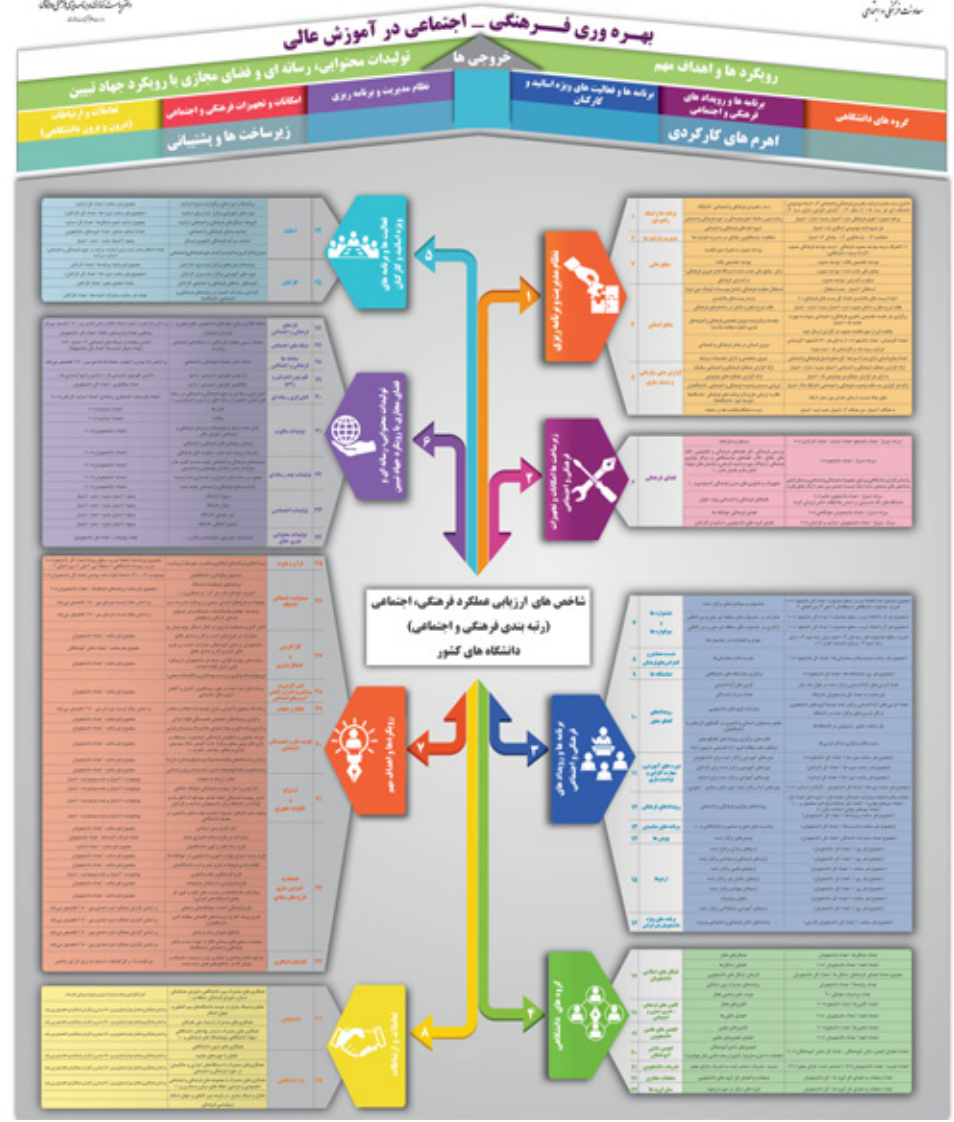
سرمایه‌گذاری هوشمندانه در عرصه فرهنگ، فرصت لازم برای کسب مقام درخور شأن و پیشتازی دانشگاه خود در فصل فرهنگی رتبه‌بندی دانشگاه‌ها فراهم‌کنند و از یکدیگر در این میدان بسیار مهم سبقت‌بگیرند». در همین راستا، با شکل‌گیری تیمی پژوهشی زیر نظر دکتر ذوالفقارزاده مدیرکل دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی اجتماعی در بهمن ۱۴۰۱، فرآیند کار آغاز شد. همچنین در این تیم، دو پایان‌نامه کارشناسی ارشد با راهنمایی ایشان در دانشگاه تهران تعریف شد تا این نیاز مهم از این طریق و با پشتوانه کاری علمی تأمین شود. شاخص‌های ارزیابی عملکرد فرهنگی - اجتماعی دانشگاه‌ها (در سطح سازمان) پایان‌نامه نگارنده بود که در مهرماه ۱۴۰۲ با درجه عالی در دانشکده مدیریت دولتی و علوم سازمانی دانشگاه تهران دفاع شد. تیم پژوهش با بررسی اسناد و مقالات متعدد داخلی و خارجی و همچنین برگزاری جلسات متعدد با تیم خبرگانی از وزارت علوم و معاونان فرهنگی برخی دانشگاه‌های منتخب از سراسر کشور، در نهایت، ۱۳۳ شاخص فرهنگی و اجتماعی به‌عنوان یافته‌های پژوهش برای ارزیابی عملکرد دانشگاه‌های ایران شناسایی کرد که به ۴۵ مؤلفه و ۸ بعد تقسیم‌بندی شده است و می‌تواند به‌عنوان مبنای رتبه‌بندی فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌های ایران مؤثر واقع شود.

مدت زمان تخصیص یافته برای تعیین شاخص های ارزیابی عملکرد فرهنگی و اجتماعی دانشگاه ها

شاخص های ارزیابی عملکرد فرهنگی، اجتماعی (رتبه بندی فرهنگی و اجتماعی) دانشگاه های کشور این طرح باهدف رتبه بندی فرهنگی و اجتماعی دانشگاه های کشور، منابع متعدد داخلی و خارجی مورد مطالعه، بررسی و تحلیل قرارگرفت و طی جلسات خبرگان نهایتاً ۸ بعد، ۴۵ مؤلفه و ۱۳۴ مؤلفه تدوین شد.

گزارش

روایتی از مسئولیت‌پذیری (طرح پیشگام)

محمود سلوک مفرد
مسئول مجموعه پیشگام و
دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مدیریت دولتی دانشکده مدیریت دولتی و علوم سازمانی دانشگاه تهران

یکی از ویژگی‌های گذرایم، فراموشی‌ست. این ویژگی می‌تواند دستاوردها و موفقیت‌های یک ملت را جوری زیر خوارها خاک دفن کند که انگار وجود نداشته‌اند. نقش مردم در وقوع انقلاب اسلامی از همین موفقیت‌هایی‌ست که به‌مرور زمان و با گذر روزگار در حال فراموش شدن است. اما انقلاب اسلامی، این نهال غرس‌شده توسط امام خمینی بارها به واسطه مردم، از گزند رهنان داخلی و خارجی‌هایی یافته و امروز هم نیازمند اراده عمومی مردم برای پیشرفت همه‌جانبه آن است؛ مردم باید

بتوانند همانند نقشی که در وقوع انقلاب اسلامی داشتند، در حل مشکلات آن نیز جایگاهی پررنگ داشته باشند و بار مسئولیت این پیشرفت را مثل همیشه بردوش بکشند. اما چگونه؟

پیمودن این مسیر و حل مشکلات، باید از جایی آغاز شود که بتوان در آن شورونشاط جوانی، بی‌پروایی، تمرکز و عقلانیت را با هم ترکیب کرد و معجونی برای پیشرفت ایران ساخت.

رویداد پیشگام، با هدف شناخت و رشد این جوانان سراسر ایران را می‌گردد و در هراستان با میزبانی یکی از دانشگاه‌های آن، توقفی ۱۰ روزه دارد.

پیشگام کمک می‌کند تا جوانان با سفر به دنیای علت‌ها و عبور از دنیای متکثر معلول‌ها به تشخیص مسئله‌ها و نامسئله‌ها برسند و با تمرکز بر مسئله به

دنبال پاسخ آن بگردند. آنان در این رویداد فرامی‌گیرند که با بسیج تمام امکانات مادی و معنوی به دنبال به‌ثمررساندن پاسخ خود باشند و با ابزار گفتمان‌سازی حرف خود را به همه مردم برسانند.

تابه‌امروز پیشگام ۱۳ بار و در ۹ استان، میزبان ۱۳۶۴ نفر از جوانان دردمند ایران اسلامی بوده‌است. این جوانان با طرح بیش از ۴۰۰ مشکل بزرگ و کوچک در پیشگام و با تمرکز بر حل آن شروع به کنشگری اجتماعی کردند. مشکلاتی چون دیررسیدن اورژانس در استان زنجان که با همت جوانان این استان با تغییر در محل مرکز اورژانس و تخصیص یک موتور آمبولانس به این مرکز حل‌شد یا مشکل نیمه‌کاره ماندن بیمارستان فردیس کرج که با پیگیری‌های مستمر جوانان استان البرز تکمیل و در سال ۱۴۰۲ افتتاح‌شد.

دریک‌جمله، پیشگام جایی‌ست که همپای با تجربه‌ها برای حل مشکلات کشورگام برمی‌دارید و در پیشرفت ایران اسلامی موثر خواهید بود.

پیشگام به روایت آمار

پیشگام در ۶ استان مورد حمایت دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم تحقیقات و فناوری قرارگرفت که مجموعاً ۸۷۱ نفر در آن شرکت کردند. از این تعداد ۲۹۱ نفر در مقطع کارشناسی ۷۲ نفر در مقطع کارشناسی ارشد و ۵۱ نفر در مقطع دکتری در رویداد حضور یافتند. بیشترین سهم حضور دانشجویان در رویداد پیشگام با تعداد ۲۵۴ نفر متعلق به رشته‌های علوم انسانی و سپس رشته‌های فنی‌مهندسی با ۱۲۴ نفر است. همچنین دانشگاه‌های دولتی با حضور ۲۱۰ نفر دررتبه اول مشارکت در رویداد پیشگام قراردادارند.

تنوع مخاطبین پیشگام به تفکیک استان

استان قزوین

- ۲۱ تیم خانم و ۱۲ تیم آقا
- میانگین سنی شرکت‌کنندگان در رویداد، ۲۳ سال

پراکندگی مخاطبان از نظر تحصیلات:

- ۳۶ نفر دارای دیپلم
- ۵۰ نفر دارای مدرک کارشناسی
- ۱۰ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد
- ۹ نفر دارای تحصیلات حوزوی

استان تهران

- ۱۴ تیم خانم و ۲۴ تیم آقا
- میانگین سنی شرکت‌کنندگان در رویداد، ۲۳ سال

پراکندگی مخاطبان از نظر تحصیلات:

- ۱۶ نفر دارای دیپلم
- ۶۰ نفر دارای مدرک کارشناسی
- ۱۶ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد

گزارش

برگزاری شانزدهمین جشنواره بین‌المللی حرکت

حکیمه قائمی
رئیس اداره فعالیت‌های علمی و فرهنگی

فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از دی‌ماه سال ۱۳۸۶ مطرح و مقرر شد، ارائه آثار دانشجویی از قالب ساده نمایشگاهی به جشنواره‌ای بین‌المللی تغییر کند که نه تنها یک جشنواره علمی دانشجویی محسوب می‌شود، بلکه مکانی برای ارزیابی دستاوردهای فعالان

این جشنواره بین‌المللی که ویژه انجمن‌های علمی دانشجویی است؛ همه‌ساله با تأکید بر هم‌افزایی، تکثیر ایده‌های خلاق و ایجاد انگیزه و نشاط در انجمن‌های علمی دانشجویی برگزار می‌شود. جشنواره بین‌المللی حرکت، ضمن اینکه تلاش می‌کند مبنا و مبدأ حرکتی نوین برای سازمان‌دهی فعالیت‌های علمی دانشجویی باشد، در ذات خود حرکتی ست‌ملی برای شکوفایی استعدادها، شگرف جوان خلاق و اندیشمند ایرانی، اعتلای ایران و ایرانی، ارتقای موقعیت و اندیشه‌های کمال‌جویی ایرانی و ایجاد فردایی بهتر، ایرانی آبادتر و آزادتر در پرتو اراده و استعدادها، جامعه دانشجویی کشور.

برگزاری نمایشگاه آثار و دستاوردهای انجمن‌های علمی دانشجویی در اداره کل

۲ نفر دارای مدرک دکتری

استان البرز

- ۱۵ تیم خانم و ۱۰ تیم آقا
- میانگین سنی شرکت‌کنندگان در رویداد، ۲۲ سال
- پراکندگی مخاطبان از نظر تحصیلات:
- ۴۶ نفر دارای دیپلم
- ۶۹ نفر دارای مدرک کارشناسی
- ۱۶ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد
- ۷ نفر دارای مدرک دکتری

استان سمنان

- ۱۴ تیم خانم و ۷ تیم آقا
- میانگین سنی شرکت‌کنندگان در رویداد، ۲۳ سال
- پراکندگی مخاطبان از نظر تحصیلات:
- ۱۷ نفر دارای دیپلم
- ۴۷ نفر دارای مدرک کارشناسی
- ۶ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد
- ۲ نفر دارای مدرک دکتری

۲۱ نفر دارای مدرک دکتری

۳ نفر دارای تحصیلات حوزوی

استان اصفهان

- ۱۶ تیم خانم و ۱۴ تیم آقا
- میانگین سنی شرکت‌کنندگان در رویداد، ۲۶ سال
- پراکندگی مخاطبان از نظر تحصیلات:
- ۳۰ نفر دارای دیپلم
- ۳۶ نفر دارای مدرک کارشناسی
- ۱۸ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد
- ۱۵ نفر دارای مدرک دکتری
- ۳ نفر حوزوی

استان زنجان

- ۱۷ تیم خانم و ۱۱ تیم آقا
- میانگین سنی شرکت‌کنندگان در رویداد، ۲۴ سال
- پراکندگی مخاطبان از نظر تحصیلات:
- ۲۹ نفر دارای دیپلم
- ۲۹ نفر دارای مدرک کارشناسی
- ۶ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد

انجمن‌های علمی دانشجویی باشد. بر این اساس، دستاوردها در حوزه‌های متعددی چون آموزشی، ترویجی، مسابقه علمی، پژوهش، نشریه، سایت و وبلاگ، کتاب، اختراع، ابتکار، نوآوری، کارآفرینی و ارتباط با صنعت مورد فراخوان قرار گرفت. تاکنون این جشنواره در پانزده دوره به میزبانی دانشگاه‌های تهران (۴ دوره)، شهید بهشتی (۲ دوره)، صنعتی شریف، شیراز، فردوسی مشهد، شهید باهنر کرمان، رازی کرمانشاه، اصفهان، الزهراء (س)، دانشگاه مازندران و علم و صنعت (به صورت مجازی) برگزار شده است.

اهداف جشنواره:

- ◆ نمایه‌سازی آثار، تولیدات و دستاوردهای انجمن‌های علمی
- ◆ مدیریت دانش و منابع اطلاعاتی تولید شده در انجمن‌های علمی دانشجویی دانشگاه‌ها و

کمک به تکثیر ایده‌های موفق در سطح کشور

- ◆ شناسایی، معرفی و تقدیر از انجمن‌های علمی دانشجویی برگزیده در عرصه‌های آموزشی، ترویجی، پژوهشی، اختراع، ابتکار، نوآوری، کارآفرینی، نشریات علمی دانشجویی و...

- ◆ شناسایی، معرفی و تقدیر از شرکت‌های دانشجویی، صنایع کارآفرین، خیرین برگزیده صنعت و دانشگاه

- ◆ ایجاد فن بازار و نمایشگاه دستاوردهای انجمن‌های علمی دانشجویی در کنار صنایع به منظور تقویت پیوندها میان صنعت، جامعه و دانشگاه و تلاش برای فرهنگ‌سازی در این مسیر

مراحل جشنواره:

الف) مرحله دانشگاهی:

در این مرحله، دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی در محورهای مشخص‌شده

برگزیده در این مرحله و مستندات لازم و گزارش فعالیت‌های مرتبط با جشنواره را در هردو بخش برای حضور در مرحله دوم که مرحله بین‌المللی است ارسال می‌کنند.

(ب) مرحله بین‌المللی:

بخش بین‌الملل با هدف گسترش ارتباطات فعالان و نخبگان دانشجویی از دهمین دوره جشنواره آغاز به کار کرده است که با توجه به استقبال بی‌نظیر از آن در یازدهمین دوره جشنواره از طرف دانشجویان خارجی و انجمن‌های علمی دانشجویی داخل، حضور این بخش در دوره‌های بعدی جشنواره با جدیت و پشتکار مضاعفی در دستور کار دبیرخانه جشنواره قرار گرفت. در دوره دوازدهم بخش بین‌الملل به صورت مجازی و در دوره سیزدهم به شکل دوگانه حضوری- مجازی برگزار شد.

از دوره یازدهم، جشنواره حرکت از یک

جشنواره داخلی به یک جشنواره استandarدهای جهانی تبدیل شده است و در حال حاضر نه تنها بزرگ‌ترین رویداد علمی دانشجویی در کشور بلکه در سطح بین‌المللی شناخته شده است و در خاورمیانه به عنوان یکی از رویدادهای علمی مورد توجه دانشجویان و ((رویدادی توسط دانشجویان، برای دانشجویان)) شناخته می‌شود.

این مرحله که از آن به عنوان جشنواره بین‌المللی حرکت یاد می‌شود، در واقع عرصه رقابت و نمایش دستاوردهایی است که محصول یک سال فعالیت علمی، ترویجی و آموزشی انجمن‌های علمی دانشجویی است. در این مرحله آثار دستاوردهایی که از طرف دانشگاه‌ها به عنوان فعالیت‌های برگزیده ارسال می‌شود بر اساس محورهای اعلام شده داوری و

ارزیابی تخصصی و علمی می‌شود. نتایج حاصل از داوری در این مرحله به میزان مشارکت و کیفیت آثار ارسالی بستگی دارد. در واقع این مرحله که حاصل تلاش یک‌ساله دانشجویان و کارنامه دانشگاه در حوزه انجمن‌های علمی دانشجویی است و مبنای جایگاه و سطح علمی جشنواره نیز هست، مهم‌ترین بخش جشنواره به‌شمار می‌رود.

آثار برگزیده در این مرحله با داوری تخصصی و علمی مشخص می‌شوند و برای اعلام به عنوان برگزیده بر اساس محورهای مشخص شده معرفی می‌شوند. در مرحله بین‌المللی جشنواره، بخش نمایشگاهی هرساله به مدت دو روز در یکی از دانشگاه‌ها برگزار می‌شود. در پایان آن و با برگزاری مراسم اختتامیه آثار برگزیده معرفی، اعلام و از صاحبان آنها و انجمن‌های برگزیده در هر محور تقدیر به عمل می‌آید.

مقاله

فرنما

(درگاه جامع فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی وزارت عتف)

دکتر سیدمجتبی حسینی
مشاور فناوری اطلاعات معاونت فرهنگی و اجتماعی

در عرصه فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها، بازیگران داخلی و خارجی به شکل‌های مختلفی ایفای نقش می‌کنند. بازیگران داخلی این عرصه بالغ بر سه و نیم میلیون نفر دانشجو هستند که به عنوان کنش‌گر اصلی بالقوه در قالب بیش از دوازده هزار انجمن علمی و فناوری دانشجویی، کانون، تشکل اسلامی، هیئت مذهبی، گروه جهادی و نشریات دانشجویی فعالیت می‌کنند. همچنین بخش مهمی از این حوزه را کارکنان و اساتید، معاون‌های فرهنگی دانشگاه‌ها و نهاد رهبری تشکیل می‌دهند که یا به صورت فردی یا به شکل گروهی در قالب بسیج

برترین انجمن‌های علمی هر دانشگاه پس از برگزاری جشنواره حرکت دانشگاهی به جشنواره بین‌المللی حرکت ارسال می‌شود. تا در حوزه‌هایی چون آموزش، ترویج، مسابقه، نشریه، کتاب، کارآفرین، اختراع و... به رقابت بپردازند.

در شانزدهمین دوره جشنواره که در دی‌ماه سال جاری در دانشگاه شهید بهشتی برگزار شد ۱۶۴۹ اثر از یک‌صد دانشگاه دولتی و مراکز آموزش عالی زیرمجموعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به دبیرخانه جشنواره ارسال شده بود آثار دریافت‌شده در شانزده حوزه رقابتی و در شش گروه علمی شامل علوم انسانی، علوم پایه، کشاورزی، فنی و مهندسی، هنر و معماری، دامپزشکی و علوم زیستی و بهداشتی، توسط ۳۱۳ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های سراسر کشور مورد بررسی و داوری قرار گرفت.

بخش نمایشگاهی این جشنواره که اهمیتی اساسی دارد چهره بیرونی و ارائه و نمایش آن برای علاقه‌مندان و عموم دانشگاهیان و نیز جامعه و صنعت است. در واقع در زمان برگزاری نمایشگاه آثار و دستاوردهای علمی انجمن‌های علمی دانشجویی ضمن امکان هم‌اندیشی در خصوص مسائل انجمن‌های علمی، انتقال تجربیات برنامه‌های جنبی مهمی نیز تدارک دیده می‌شود. جلسات و میزگردهای تخصصی، کارگاه‌های آموزشی، بازدیدهای علمی، دیدار و گفت‌وگو با صاحبان صنایع، مدیران ارشد مالی و صنعتی و کارگزاران اجرایی دولتی و نیز شخصیت‌های علمی و دانشگاهی صورت می‌گیرد.

درواقع این جشنواره محملی برای معرفی برترین انجمن‌های علمی دانشجویی است. بدین ترتیب که آثار و دستاوردهای

در مدیریت هوشمند، تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌ها بر مبنای داده‌ها و اطلاعات به روز انجام می‌شود. در نتیجه، جمع‌آوری، تحلیل و اشتراک‌گذاری داده‌ها از ارکان اصلی مدیریت هوشمند محسوب می‌شود. در عرصه فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها نیز که شامل طیف گسترده‌ای از بازیگران و رویدادهاست، داده‌محوری کلید موفقیت خواهد بود.

اساتید، کانون‌ها و انجمن‌های اسلامی در این عرصه مشارکت دارند.

از سوی دیگر، بازیگران خارجی این عرصه نیز اعماز خانواده دانشجویان، احزاب و گروه‌های سیاسی، دستگاه‌ها و نهادهای حکومتی و غیرحکومتی نقش بسیار مهمی در عرصه فرهنگ دانشگاهی دارند. این گستره در شرایط کنونی با حضور چشمگیر دانشجویان در فضای مجازی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و با انقلاب و تحولی اساسی در همه سطوح مواجه است.

با این توضیحات، انسجام بخشی و پایش مستمر فرآیندها و فعالیت‌های فرهنگی مختلف سطح دانشگاه‌ها و تغییرات در زمینه حکمرانی فرهنگی کشور متناسب با اقتضائات فرهنگی نوپیدای آن بیش از پیش حائز اهمیت است. بدین منظور معاونت فرهنگی و اجتماعی وزارت عتف مأموریت دارد تا سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، هدایت، حمایت و نظارت بر فعالیت‌های فرهنگی و

اجتماعی در مجموعه آموزش عالی کشور را براساس مختصات و ویژگی‌های جدید گستره فرهنگ دانشگاهی تنظیم نماید. اما مانع اصلی در تحقق این مأموریت، فقدان ابزار مناسب برای ارائه تصویر دقیق و روزآمد از فضا و رویدادهای فرهنگی و اجتماعی مجموعه آموزش عالی و مدیریت سنتی این حوزه است که با لوازم تحوّل و انقلابی زیست‌بوم نوین فرهنگ دانشگاهی سازگار نیست.

همچنین ملاحظه مهم در این مسیر، توجه به تنوع و تعدد رویدادهای مهم فرهنگی و اجتماعی در فضای آموزش عالی کشور شامل جشنواره‌ها و رخدادهاى مختلف است که سیستم را با نوعی پیچیدگی ویژه مواجه کرده و نیاز به مدیریت و نظارت هوشمند را دوچندان ساخته است. چراکه مدیریت هوشمند یکی از ملزومات اصلی حکمرانی موفق در عرصه‌های پیچیده و در حال تحوّل امروزی است.

در مدیریت هوشمند، تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری بر مبنای داده‌ها و اطلاعات به روز انجام می‌شود. در نتیجه، جمع‌آوری، تحلیل و اشتراک‌گذاری داده‌ها از ارکان اصلی مدیریت هوشمند محسوب می‌شود. در عرصه فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها نیز که شامل طیف گسترده‌ای از بازیگران و رویدادهاست، داده‌محوری کلید موفقیت خواهد بود.

در این راستا، فرنا به عنوان سامانه جامع فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی در آموزش عالی کشور، نمایی فرهنگی و

فرهیخته ارائه می‌دهد و مأمور حکمرانی هوشمند فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه‌هاست. فرنا با فراهم کردن زیرساخت‌های لازم، امکان جمع‌آوری، سازمان‌دهی و تحلیل داده‌های مربوط به رویدادها و فعالیت‌های فرهنگی را مهیامی‌کند. از این رو می‌تواند نقطه عطفی در مدیریت اثربخش و هدفمند این حوزه باشد.

+ «فرنا» گامی برای حکمرانی

(سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، حمایت و

نظارت) هوشمند و روزآمد در عرصه فرهنگ

به تعبیر دیگر، فرنا به عنوان درگاه جامع فرهنگی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور ضمن وحدت بخشی و انسجام رویه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی مختلف در این عرصه، اسباب آن را فراهم می‌آورد تا هاب اطلاعات فرهنگی دانشگاه‌ها شکل بگیرد و از این طریق، زمینه مدیریت فرهنگی اطلاعات محور، در تمام حوزه‌های ذی‌ربط فراهم شود. این درگاه می‌کوشد تا به سهم خود عرصه جدیدی در حوزه فناوری فرهنگ فراهم آورد و نقش وزارت علوم را در شکل‌دهی جامعه و دولت فرهنگ محور پررنگ سازد.

+ قابلیت‌ها و امکانات فرنا

• مدیریت و نظارت بر فرآیند برگزاری

رویدادهای درون دانشگاهی:

- قابلیت نمایش مشخصات تمام رویدادهای انجام شده و در حال برگزاری تشکلهای گروه‌های دانشجویی
- قابلیت ثبت محتوای رویدادهای برگزار شده

- دسترسی داناود برای افراد مجاز
- قابلیت نظارت بر فرآیند رویدادهای در حال برگزاری
- ارائه گزارش‌های آماری و مدیریتی در حوزه رویدادها

• مدیریت و نظارت بر فرآیند برگزاری رویدادهای ملی و سراسری:

این بخش تمام رویدادهای شناسنامه‌دار را که به طور مستمر در سطح ملی و سراسری در حال برگزاری است، با سایر بخش‌ها یکپارچه کرده و ضمن حذف فرآیندهای اضافه کوشیده است تا سایر زیرسیستم‌های مربوط را در جهت خدمات‌رسانی به رویدادهای ملی به کار گیرد. اهم فعالیت‌ها و فرآیندهای فعلی این بخش عبارت‌اند از:

- مدیریت و نظارت بر فرآیند جشنواره قرآن و عترت معطوف به فعالیت‌های دانشجویی قرآنی و معارف اهل بیت علیهم السلام
- مدیریت و نظارت بر فرآیند جشنواره پایان‌نامه‌های دینی و قرآنی معطوف به تولیدات دانشجویی حوزه دینی و قرآنی
- مدیریت و نظارت بر فرآیند سوگواره ملی اربعین معطوف به عرصه ادبی و هنری رویداد اربعین
- مدیریت و نظارت بر فرآیند جشنواره حرکت معطوف به رقابت سالانه انجمن‌های علمی و فناوری
- مدیریت و نظارت بر فرآیند جشنواره رویش معطوف به رقابت سالانه کانون‌های فرهنگی و اجتماعی
- مدیریت و نظارت بر فرآیند جشنواره چرتکه معطوف به خوداشتغالی و بازارچه تولیدات

دانشجویی

■ مدیریت و نظارت بر فرایند جشنواره تیر معطوف به رقابت میان رسانه‌ها و نشریات دانشجویی

● مدیریت و نظارت بر فعالیت گروه‌ها و تشکّل‌های دانشجویی:

■ قابلیت ثبت تقاضای تأسیس گروه‌ها و تشکّل‌های دانشجویی و نظارت بر بررسی تقاضاها

■ قابلیت ثبت تقاضای انجام فعالیت‌های مرتبط با هر حوزه و نظارت بر آنها

■ قابلیت برگزاری انتخابات الکترونیکی مورد نیاز در هر حوزه

■ امکان درج ابلاغیه، گواهی داوری و فعالیت برای هر دانشگاه، دانشجو و کارشناس فرهنگی

● مدیریت و نظارت بر نشریات دانشجویی:

■ اتوماسیون فرآیند اخذ مجوز نشریه‌های دانشجویی سراسر کشور

■ اتوماسیون نظارت و تأیید نشریه‌ها برای انتشار

■ اتوماسیون برگزاری الکترونیکی انتخابات

■ کمیته ناظر بر نشریات

■ قابلیت دانلود تمام نشریات، ویژه‌نامه‌ها و نمایش اطلاعات هر نشریه از قبیل صاحبان امتیاز، مدیران مسئول، سردبیرها و همکاران مرتبط

■ قابلیت ثبت نظر و امتیازدهی خوانندگان و مرتب‌سازی برحسب میزان بازدید، محبوبیت و نظرسنجی‌های مرتبط

■ ارائه گزارش‌های آماری و مدیریتی برای نظارت و ارزیابی فرایندهای نشریات دانشجویی به تفصیل

■ در پایان، عصاره همه قابلیت‌های فرنما را می‌توان در قابلیت ارائه «فرنامه» دانست.

فرنامه نمایان‌گر نمای فرهیختگی فرهنگی است که به هر کدام از فعالان حقیقی و حقوقی حوزه فرهنگ دانشگاهی وزارت عتف اعطای می‌شود و این قابلیت را فراهم می‌سازد تا بتوان فعالان این حوزه را امتیازدهی، مقایسه و ارزیابی کرد و از این طریق، زمینه رقابت و پویایی فرهنگی ایجاد کرد.

گزارش طرح پژوهشی

مروری کوتاه بر ابعاد، شاخص‌ها و راهکارهای ترویج مسئولیت اجتماعی دانشگاه در ایران

معصومه جم‌آسمانی^۱

دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران

دارند (Fauzi et al., 2023). براین اساس دانشگاه‌ها نیز به مانند سایر سازمان‌ها و به عنوان نهادهای اجتماعی باید مسئولیت تأثیرآربردها و سیاست‌های خود بر جامعه را به عهده بگیرند؛ چراکه دانشگاه‌ها مسئول آموزش عموم مردم و ترویج مسئولیت^۲ اجتماعی هستند (Latif et al., 2022). با ورود مفهوم مسئولیت اجتماعی در دانشگاه و برجسته شدن مسئولیت در قبال جامعه،

با گذشت سال‌ها از شکل‌گیری ایده دانشگاه، نقش مؤسسات آموزش عالی در طول تاریخ متنوع‌تر شده و فرض سنتی تولید و انتشار دانش به عنوان کارکرد اصلی دانشگاه به حیطه‌هایی فراتر گسترش یافته است. امروزه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به عنوان دروازه‌های ملی، نقشی کلیدی در به اشتراک‌گذاری و انتشار دانش در جامعه و شکل‌دادن به آن از طریق ارزش‌ها و ایده‌ها

۱- دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران (mchamasemani62@gmail.com) این یادداشت برگرفته از طرح پژوهشی‌ست که توسط نویسنده به عنوان مجری طرح و با همکاری خانم‌ها هستی عقیلی و ملیکه واقفی در دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی اجتماعی در بازه زمانی مرداد تا آبان سال ۱۴۰۲ با نظارت دکتر ذوالفقارزاده انجام گرفته است. هدف از این یادداشت صرفاً معرفی اجمالی این طرح در قالب یک نوشته ترویجی‌ست. طبیعی‌ست که توضیح یافته‌های طرح، در قالب مقاله‌ای علمی-تفصیلی، خود مجال دیگری را می‌طلبد.

2 - Social responsibility

مفهوم «مسئولیت اجتماعی دانشگاه»^۳ شکل گرفت و منجر به افزایش توسعه آموزشی و تأثیر دانشگاه بر جامعه شد (Hung et al., 2022)؛ تاجایی که در بیانیه کنفرانس جهانی آموزش عالی یونسکو در سال ۱۹۹۸ و متعاقب آن بیانیه کنفرانس سال ۲۰۰۹، با تأکید بر کارکردهای آموزشی آموزش عالی در پرورش شهروندان مسئول آگاه به حقوق خود و دیگران، دارای تفکر انتقادی، مشارکت جو، آزادمنش، آینده نگر، حساس به مشکلات جامعه و پی‌گیر برای حل آن‌ها، متعهد به صلح، حقوق بشر و ارزش‌های دموکراسی و عدالت مورد توجه قرار گرفت (برادران حقیر و دیگران، ۱۳۹۸).

بنابراین در سال‌های اخیر موضوع مسئولیت اجتماعی به یکی از مسائل کلیدی در حوزه آموزش عالی تبدیل شده است (Wigmore et al., 2020) و شبکه جهانی دانشگاه برای نوآوری^۴ در مارس ۲۰۱۷ در گزارشی نشان داد که یکی از اهداف آموزش عالی امروز، توصیف و تحلیل مفهوم فعلی تعهد اجتماعی دانشگاه در مورد چالش‌های محلی و جهانی است (برگوا و مارتی^۵، ۲۰۱۸). با وجود این، به رغم طیف گسترده‌ای از طرح‌های ابتکاری در کشورهای متعدد، پیرامون «مسئولیت اجتماعی دانشگاه» مانند مشارکت جوامع مختلف در پروژه‌های بهداشت، آموزش و پایداری زیست‌محیطی، همچنان مسئولیت اجتماعی

به طور کامل در فعالیت‌های اصلی نظام‌های آموزش عالی ادغام نشده است (Symaco & Tee, 2019). در ایران نیز به رغم تحقیقات و تألیفات متعدد «این مفهوم هنوز در کشور ظهوری ندارد و بعضی دانشگاه‌های ایرانی در طیف توسعه دانشگاه مدنی در دوره جنینی و در نمونه‌هایی دیگر در حال ورود به مرحله پایداری قرار دارند؛ چراکه اهتمام دانشگاه‌ها هنوز بر آموزش و پژوهش به شیوه سنتیست و استراتژی مشخصی برای مسئولیت اجتماعی وجود ندارد» (برادران حقیر و دیگران، ۱۳۹۸). با درک اهمیت موضوع و نیاز به توجه ویژه به «مسئولیت اجتماعی دانشگاه»، معاونت فرهنگی اجتماعی وزارت عتف با مسئولیت دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی-اجتماعی تصمیم گرفته است تا جایزه یا نشانی برای مسئولیت اجتماعی دانشگاهیان طراحی کند و بر اساس مطالعات پشتیبان، به تنظیم و تدوین آیین‌نامه متناظر با آن اقدام کرده است. باتوجه به اینکه، هرگونه اقدامی در این حوزه ابتدا منوط به پژوهشی علمیست، در پژوهشی با عنوان «بررسی ابعاد، شاخص‌ها و راهکارهای ترویج مسئولیت اجتماعی دانشگاه در ایران» و باهدف ارائه تعریفی مشخص برای ترویج «مسئولیت اجتماعی دانشگاه»، تعیین ابعاد و شاخص‌های ارزیابی طرح‌ها و فعالیت‌های عملیاتی در این حوزه و

3 - University social responsibility

4 - Global University Network for Innovation

5 - Bergua & Marti

همچنین اطلاع از تجارب موفق سایر کشورها به منظور پیاده‌سازی موارد مثبت و قابل اجرا در کشور باتوجه به بافت و اقتضائات جامعه دانشگاهی در ایران، تلاش شد مرور دقیق، نظام‌مند و جامعی بر روی منابع موجود در حوزه «مسئولیت اجتماعی دانشگاه» در چند بخش انجام شود. بر این اساس، بیش از شصت منبع معتبر در این پژوهش در دسته‌های زیر استفاده شده‌اند:

۱- مقالات علمی-پژوهشی در پایگاه داده‌های معتبر: شامل Google Scholar و Scopus. نورمگز، مگیران و پایگاه داده‌های علوم انسانی با کلیدواژه‌های «مسئولیت اجتماعی و دانشگاه»، «مسئولیت اجتماعی دانشگاه»، «مسئولیت اجتماعی و آموزش عالی»
 ۲- مرور کتب و سایر منابع مرتبط با موضوع: مانند کتاب رهنمودهایی جهت پرورش «مسئولیت اجتماعی دانشگاه» و مشارکت اجتماعی در مؤسسات آموزش عالی در هند^۶، مدیریت مسئولیت اجتماعی در دانشگاه‌ها^۷، مسئولیت اجتماعی دانشگاه: از گفتگو تا

اجرا^۸، مسئولیت اجتماعی دانشگاه و کیفیت زندگی^۹، مسئولیت اجتماعی دانشگاه^{۱۰} و غیره.

۳- جست‌وجوی صفحات مجازی دانشگاه‌هایی که دارای اقدامات عملیاتی یا جوایزی مرتبط با این حوزه بوده‌اند: دانشگاه منچستر در بریتانیا، دانشگاه ادینبورگ^{۱۱} در اسکاتلند، دانشگاه واشنگتن و استنفورد در آمریکا، دانشگاه پرتوریا^{۱۲} در آفریقای جنوبی، دانشگاه‌های چین، اندونزی، مالزی، تایلند، دانشگاه‌های عضو اتحادیه اروپا (بلژیک، رومانی، فنلاند و ایرلند، دانشگاه ابرتا در اسپانیا^{۱۳}، پروژه TEFCE در دانشگاه فنی درسدن آلمان^{۱۴}

۴- نهادهای جهانی پیشرو در حوزه مسئولیت اجتماعی دانشگاه: بنیاد کارنگی ایالات متحده^{۱۵}، انجمن شبکه جهانی دانشگاه برای نوآوری‌ها^{۱۶}، مرکز تعالی «مسئولیت اجتماعی دانشگاه» در اروپا^{۱۷}، اتحادیه جهانی تحقیقات مشارکت محور در جامعه^{۱۸}، شبکه دانش زنده در اروپا^{۱۹}، رصدخانه بین‌المللی پاسکال و غیره.

6- Guidelines for Fostering Social Responsibility & Community Engagement in Higher Education Institutions in India 2.0 by University Grants Commission

7- Managing Social Responsibility in Universities: Organisational Responses to Sustainability edited by Tauginienė & Pučetaitė

8- Social responsibility

9- University Social Responsibility and Quality of Life: A Global Survey of Concepts and Experiences edited by Shek & Hollister

۱۰- ترجمه آرمین امیر، علی پاپلی‌یزدی و مریم عالمزاده

11- University of Edinburgh

12- University of Pretoria

13- Universitat Oberta

14- Technische Universität Dresden

15-The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching Elective Classification for Community Engagemen) Error! Hyperlink reference not valid.- University of Central Florida, Oregon State University, Charles Sturt University, University of Minnesota Twin Cities, University of Georgia

16-Global University Network for Innovation

17-www.socialresponsibilityaward.eu

18-Global Alliance for Community-Engaged Research

19- Living Knowledge Network

پس از گردآوری و بررسی اطلاعات مورد نیاز مبتنی بر روش تحلیل محتوا و از طریق روش کدگذاری تلاش شد تا کلیه متن‌های استخراج شده تجزیه و تحلیل شود و بر اساس اهداف مذکور، مدلی بومی با تأکید بر ابعاد و شاخص‌های ارزیابی طرح‌های ابتکاری مسئولیت اجتماعی در دانشگاه‌ها در سطوح مختلف ارائه شود. براساس مرور تعاریف موجود در سیویک منبع داخلی و خارجی به روش تحلیل محتوای کمی و کیفی (موبد و نادیزاده اردکانی؛ زمندی، حسنی و قلاوندی؛ آذر و ذاکر صالحی و...؛ Hung et al., 2022; Latif et al. 2021; Thanasi-Boçe & Kurtishi-Kastrati, 2021; Fonseca et al., 2019; Shek & Holliste, 2017; Marti et al. 2014

به نظر تعریف ارائه شده در زیر می‌تواند تعریف جامع، مانع و ابتکاری ای از (مسئولیت اجتماعی دانشگاه) باشد:

«مسئولیت اجتماعی دانشگاه، تعهد اخلاقی و حرفه‌ای دانشگاه به پیشرفت جامعه از طریق آموزش، پژوهش و مشارکت در حل مسائل جامعه است و این تعهد مسئولانه شامل توجه به نیازهای جامعه، توسعه ارزش‌های انسانی و بهبود آرامش و آسایش جامعه مبتنی بر اصول ارزش‌های اخلاقی است.»

به منظور ارائه مدلی بومی و متناسب با بستر و نیاز جامعه ایرانی و دانشگاه‌های آن و با هدف تعیین ابعاد و شاخص‌های مسئولیت اجتماعی دانشگاه در ایران از طریق بررسی ادبیات موجود در مقالات،

کتب و مؤسسات پیشرو در این زمینه (۲۹ منبع) و با اقتباس از دو الگوی هرم کارول از طبقه‌بندی مسئولیت اجتماعی شرکتی (شامل مسئولیت اقتصادی، قانونی، اخلاقی و بشردوستانه) و لطیف (۲۰۱۸)، می‌توان مسئولیت اجتماعی دانشگاه را به چهار بعد شامل مسئولیت عملیاتی، مسئولیت قانونی، مسئولیت اخلاقی و مسئولیت اجتماعی طبقه‌بندی کرد. در شکل زیر دو الگوی فوق و نیز الگوی محقق به عنوان یافته پژوهش مشاهده می‌شود:

در نهایت الگوی مفهومی برآمده از پژوهش (شکل ۲) شامل چهار مقوله اصلی وهفت مؤلفه در سه سطح از فعالیت‌های مربوط به دانشجویان، اعضای هیئت علمی و کارکنان و جامعه مدنی می‌شود که عبارت‌اند از:

۱- مقوله مسئولیت‌های عملیاتی دانشگاه شامل مؤلفه‌های آموزش و یادگیری، تحقیقات و خدمات دانشگاهی

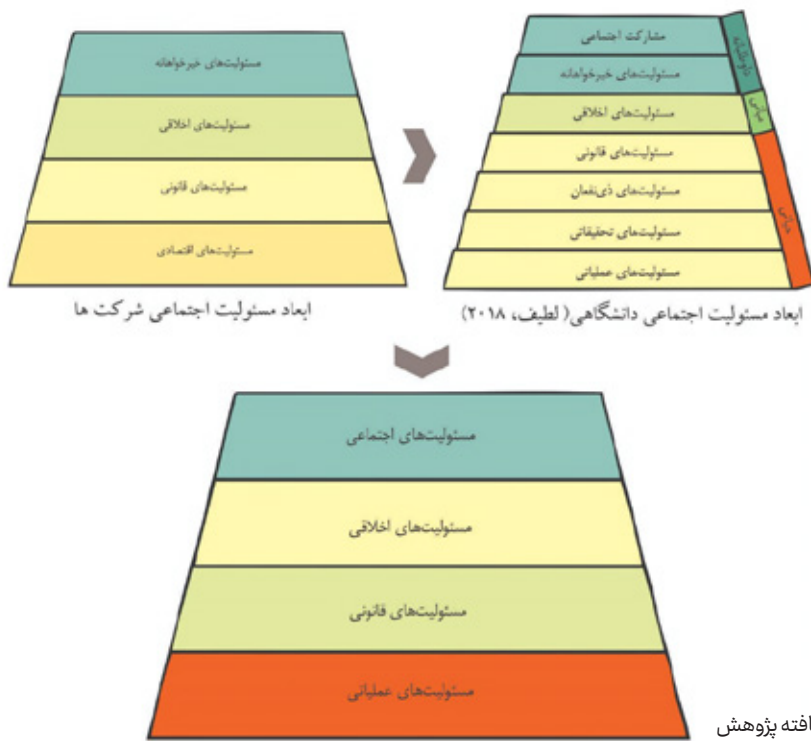
۲- مقوله مسئولیت‌های قانونی دانشگاه شامل مؤلفه‌های مدیریت و حکمرانی دانشگاهی

۳- مقوله مسئولیت‌های اخلاقی شامل مؤلفه‌های محیط زیست و تعهد و اخلاق اجتماعی

۴- مقوله مسئولیت‌های اجتماعی شامل مؤلفه‌های مشارکت در جامعه و نیز زندگی دانشگاهی

همچنین با بررسی اقدامات عینی دانشگاه‌ها در سطح جهانی و داخلی و همچنین جوایز موجود «مسئولیت اجتماعی دانشگاه» در

شکل ۱- فرایند طراحی مدل ابعاد مسئولیت اجتماعی دانشگاه در ایران مبتنی بر چارچوب نظری تحقیق

منبع: یافته پژوهش

سطح بین‌الملل، می‌توان شاخص‌های ذیل را به عنوان کلیدی‌ترین شاخص‌های ارزیابی طرح‌های مبتکرانه و عملیاتی در حوزه مسئولیت اجتماعی دانشگاه مشخص کرد:

۱- نوآوری (طرح دانشگاهی تاچه حد خلاقانه و مبتکرانه است و راه حل جدیدی برای یک چالش اجتماعی، اقتصادی یا زیست محیطی ارائه می‌دهد)

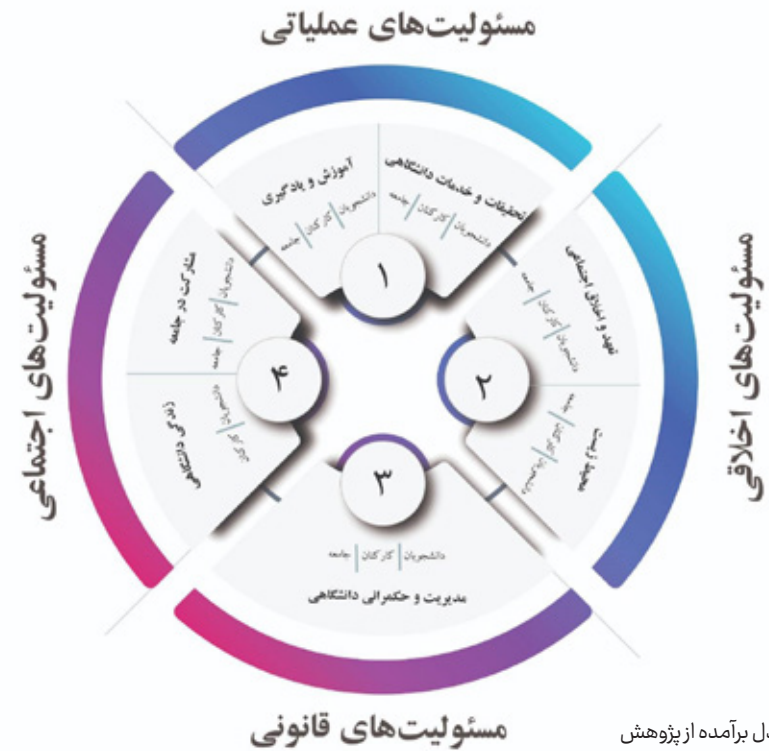
۲- تأثیر (طرح دانشگاهی تاچه حد تأثیر مثبتی بر جامعه دارد)

۳- ارزش‌ها (طرح دانشگاهی تاچه حد با

ارزش‌های مسئولیت اجتماعی دانشگاه مطابقت دارد)

نکته حائز توجه در بررسی اقدامات عینی در دانشگاه‌ها آن است که بیشترین فعالیت‌ها توسط دانشجویان به صورت داوطلبانه و با حمایت مدیران و مسئولان دانشگاه‌ها و در سطوح محلی و منطقه‌ای و عمدتاً در مناطق محروم و طبقات پایین جامعه صورت می‌گیرد. همچنین با مرور اقدامات ترویجی توسط دانشگاه‌ها و نهادهای مختلف می‌توان به راهکارهای تشویقی و ترویج‌کننده فرهنگ مشارکت در

شکل ۲- الگوی مفهومی مدل مسئولیت اجتماعی دانشگاه در ایران

منبع: مدل برآمده از پژوهش

دانشگاه‌ها اشاره کرد که شامل موارد زیر است:

- تقویت رهبری، حل تعارض‌ها، افزایش اعتماد به نفس، اجرای موضوعات برنامه درسی و شیوه‌های مسئولیت اجتماعی که باعث ایجاد فرآیندهای آگاهی در جامعه می‌شود، نفوذ مسئولیت اجتماعی در کل برنامه‌های درسی و دانشگاهی (Hung et al., 2022)؛
- راه‌اندازی و توسعه سیستم پاداش مؤثر برای دانشگاهیان و اعضای هیئت علمی که

و ارتباط شیوه‌ها و مدل‌ها و همچنین نوآوری‌ها و چالش‌ها (Tandon 2014)

- عضویت در شبکه‌های جهانی حامی مشارکت اجتماعی در دانشگاه‌ها
- ایجاد طرح‌های تأمین مالی برای پروژه‌های تحقیقاتی دانشگاه‌جامعه و دستورالعمل‌هایی برای ترویج آن از طریق شوراهای مختلف تأمین مالی تحقیقات
- ایجاد فروشگاه‌های علمی برای تحقیقات جامعه‌محور مانند شبکه دانش زنده در اروپا
- ایجاد کارگروه‌های مسئولیت اجتماعی در دانشگاه‌ها با هدف تسهیل و نظارت بر فعالیت‌های اجتماعی دانشگاهیان مانند دانشگاه ادینبورگ و غیره

فهرست منابع:

- آذر، ذاکر صالحی (۱۴۰۱). مسئولیت اجتماعی دانشگاه در مقابله با بحران ویروس کرونا. رفاه اجتماعی، ۸۵ (۲۲)، ۸۱-۱۲۲.
- برادران حقیر، مریم و نسرين نورشاهی و احمد رضا روشن. (۱۳۹۸). مفهوم‌سازی مسئولیت اجتماعی دانشگاه در ایران. پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۲۵ (۳)، ۱-۲۶.
- بوک، درک‌کی و دیگران (۱۳۹۸). مسئولیت اجتماعی دانشگاه: رسالت دانشگاه در جهان پیچیده امروز، ترجمه: آرمین امیر، علی پاپلی یزدی و مریم عالم‌زاده. تهران: دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و با همکاری پژوهش‌کننده مطالعات فرهنگی و

اجتماعی، چاپ دوم.

- زمنی، علی اکبر و محمد حسنی و حسن قلاوندی (۱۴۰۱). مدل‌سازی تفسیری - ساختاری مؤلفه‌های مسئولیت اجتماعی دانشگاه باهدف ارتقای سرمایه اجتماعی (نمونه مورد مطالعه: دانشگاه شهید بهشتی) مدیریت سرمایه اجتماعی، ۹ (۴)، ۴۶۱-۴۹۱.
- موبد، میترا و علی نادى زاده اردکانی (۱۴۰۱). مروری بر شاخص‌های ارتباط مؤثر دانشگاه و جامعه بر مبنای مدل‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشگاه.

Bergua, R., & Martí.J. (2018). Adaptation of GRI standards and creation of USR indicators: a joint effort between Universitat de Barcelona and Universitat Pompeu Fabra. Revista Digital De Investigacion En Docencia Universitaria-Ridu, 12(1), 137-155.

Fauzi, M. A., Abdul Wahab, N., Ahmad, M. H., & Abidin, I. (2023). University social responsibility: the present and future trends based on bibliometric analysis. Journal of Applied Research in Higher Education. Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print.

Fonseca, I., Bernate, J., Betancourt, M., Barón, B., & Cobo, J. (2019). Developing social responsibility in university students. In Proceedings of the 11th International Conference on Education Technology and Computers, 215-218

مقاله

توانمندسازی کنش‌گران فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌های کشور در یک نگاه در سال ۱۴۰۲

سمیه هاشمی

کارشناس سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی

تأثیرگذار است، زیرا بی‌توجهی به اهمیت آموزش عالی کشور امری حیاتی‌ست، زیرا این افراد نقش بسیار مهمی در طراحی و اجرای فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها ایفا می‌کنند. تغییرات پیوسته در فرهنگ جامعه و فناوری نیازمند بهره‌گیری از دانش روز و مهارت‌های به‌روز شده توسط مدیران و کارشناسان فرهنگیست. آموزش در زمینه‌های نوین مدیریت، فرهنگ و فناوری، به این افراد امکان می‌دهد تا به بهترین شکل ممکن به چالش‌ها و فرصت‌های جدید پاسخ‌دهند و فعالیت‌های فرهنگی را به‌طور بهینه اجرا کنند.

تأثیرگذار است، زیرا بی‌توجهی به اهمیت آموزش و ارتقای مهارت‌ها توسط این فعالان فرهنگی و تجهیز نشدن با دانش و فناوری روز می‌تواند به ناکارآمدی در برنامه‌ها و ارتباطات با دانشجویان منجر شود. این کاستی‌ها، نه تنها منجر به کاهش کیفیت فرهنگ دانشگاهی می‌شود، بلکه باعث دشواری در ارتباطات مؤثر و تعامل مثبت با دانشجویان نیز می‌شود که در نهایت تأثیر مستقیمی بر تجربه آموزشی و توسعه دانشجویان خواهد داشت.

واحد آموزش دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی نیز با هدف توانمندسازی نیروهای فعال و صاحب‌نظر در

تحلیل و توسعه دانش مدیران در این زمینه

■ Symaco, L. P., & Tee, M. Y. (2019). Social responsibility and engagement in higher education: Case of the ASEAN. *International Journal of Educational Development*, 66, 184-192.

■ Tandon, R. (2014). Fostering Social Responsibility in Higher Education in India (4-9). Retrieved on June 11, 2017 from: http://unescochair-cbrsr.org/unesco/pdf/Fostering_Social_Responsibility.pdf

■ Tauginienė, L., & Pučėtaite, R. (Eds.). (2021). *Managing Social Responsibility in Universities: Organisational Responses to Sustainability*. Palgrave Macmillan.

■ Thanasi-Boçe, M., & Kurtishi-Kastrati, S. (2021). Social responsibility approach among universities' community. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 16(3), 384-401.

■ University Grants Commission. (2022). *Guidelines for Fostering Social Responsibility & Community Engagement in Higher Education Institutions in India 2.0*, Secretary, University Grants Commission, Bahadur Shah Zafar Marg, New Delhi-110002

■ Wigmore-Álvarez, A., Ruiz-Lozano, M., & Fernández-Fernández, J. L. (2020). Management of University Social Responsibility in business schools. An exploratory study. *The International Journal of Management Education*, 18(2), 100382.

■ Latif, K. F., Tariq, R., Muneeb, D., Sahibzada, U. F., & Ahmad, S. (2022). University Social Responsibility and performance: the role of service quality, reputation, student satisfaction and trust. *Journal of Marketing for Higher Education*, 1-25.

■ Latif, K. F., Bunce, L., & Ahmad, M. S. (2021). How can universities improve student loyalty? The roles of university social responsibility, service quality, and "customer" satisfaction and trust. *International Journal of Educational Management*, 35(4), 815-829.

■ Martí, J., Moncayo, J., & Martí-Villar, M. (2014). Review of methodologies for evaluating university social responsibility. *RIDU Revista Digital de Investigación en Docencia Universitaria*, 8(1).77-94

■ Hung, C. H., Huang, C. Y., Wang, Y. M., Li, Y. C., & Ho, Y. C. (2022). The literacy-based scale for measuring reflections on a university social responsibility curriculum: Development and validation. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(8), 4545

■ Rycroft, D., Panjwani, T., Rao J., Prabhakar, J. (2020). *University Social Responsibility: From Dialogue to Implementation*. University of East Anglia. <https://ueaeprints.uea.ac.uk/id/eprint/92043>

■ Shek, D. T., & Hollister, R. M. (2017). *University social responsibility and quality of life*. Springer Nature Singapore Pte Limited.

حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی به منظور تأمین نیروهای متخصص فرهنگی، بررسی الگوهای موفق موجود در آموزش منابع انسانی؛ دانش‌افزایی و مهارت‌آموزی، هویت‌بخشی و افزایش اعتماد به نفس به کارشناسان فرهنگی، خلق موقعیت‌های یادگیری، آشنایی با مباحث و مسائل روز فرهنگی، انسجام و استانداردسازی دوره‌های آموزشی در تولید محتوا و اجرای هرچه بهتر، دوره‌های آموزشی ویژه فعالان فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها برگزار کرده است.

البته این دفتر بر این امر واقف است که امکان برنامه‌ریزی درازمدت فقط با داشتن داده‌هایی از سوی خود مخاطبان امکان‌پذیر است. باتوجه به این نکته که از سال ۱۳۸۹ تا کنون نیازسنجی آموزشی از سطح دانشگاه‌ها انجام نشده است، واحد آموزش با برگزاری جلسات کارشناسی بسیار و کمک‌گرفتن از کارشناسان مجرب و کمک‌گرفتن از روش‌های علمی روز دنیا، اقدام به تهیه فرم نیازسنجی آموزشی نموده است و با خواست خدا در زمستان ۱۴۰۲ و ارسال

این فرم به دانشگاه‌ها و دریافت نتایج، وارد فاز تحلیل محتوا خواهد شد. امید است با دریافت اطلاعات از سوی مخاطبان، برنامه مدون آموزشی‌ای حداقل برای دو سال آینده تنظیم شود.

البته تا دریافت نتایج نیازسنجی آموزشی برنامه‌های آموزشی متوقف نمی‌شود و در دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم از ابتدای سال ۱۴۰۲ با رویکردی نوین و تأکید به برگزاری دوره‌های تعاملی، کارگاهی و مسئله‌محور اقدام به طراحی، تدوین و برگزاری دوره‌هایی با عنوان «کنشگری فرهنگی رسانه‌ای؛ از ایده‌پردازی تا جریان‌سازی» در مناطق مختلف کشور

نموده است. این دوره‌ها به صورت مشترک با همکاری استارت‌آپ رسانه‌یوم برگزار می‌شود. دوره‌های مذکور اولین بار در مرداد سال ۱۴۰۲ برای کارشناسان فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌های منطقه یک برگزار شد. میزان استقبال از دوره به گونه‌ای بود که باتوجه به فرم‌های نظرسنجی دوره، هشتاد و هشت درصد از پاسخ‌دهندگان، این دوره را با همین

محورها و سرفصل‌ها به سایر کارشناسان دانشگاه‌ها پیشنهاد یا توصیه کردند. در ادامه با الگوبرداری از دوره مذکور باتوجه به بازخوردهای دوره اول اقدام به تصحیح و بازآفرینی دوره شد و دوره با رویکردی تعاملی‌تر در آبان ۱۴۰۲ ویژه کارشناسان فرهنگی و اجتماعی مناطق چهار و پنج برگزار شد. با توجه به استقبال کم‌نظیر از دوره کنشگری فرهنگی و رسانه‌ای در مناطق یک و چهار و پنج، دفتر سیاست‌گذاری برآن شد تا این دوره را در مناطق دیگر هم برگزار کند.

شرکت‌کنندگان از برگزاری دوره به صورت کلی صد درصد رضایت داشتند که باعث ایجاد انگیزه‌ای مضاعف شد به طوری که در این راستا در دی‌ماه ۱۴۰۲ این دوره برای کارشناسان فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌های منطقه شش و هفت و ده با اندکی تغییر و اضافه‌شدن بخش جذاب رقابت گروهی برگزار شد. اضافه‌شدن بخش رقابتی در پایان دوره با استقبال بسیار زیاد شرکت‌کنندگان مواجه شد و باعث شور و شادابی بیشتری در میان شرکت‌کنندگان شد.

یکی دیگر از تفاوت‌های این دوره با دو دوره قبلی در این بود که باتوجه به استقبال حوزه روابط عمومی وزارت علوم و باتوجه به درخواست‌های مطرح شده از سوی مدیران این حوزه، کارشناسان روبرو عمومی دانشگاه‌های مناطق مذکور هم به دوره اضافه شدند. برخی از محورهای دوره کنش‌گری فرهنگی و رسانه‌ای؛ از ایده‌پردازی تا جریان‌سازی به این شرح است:

◆ کارگاه تولد یک ایده، اصول و فنون خلاقیت

- ◆ شناخت مبتکر و مخاطب
- ◆ تیپ‌های شخصیت‌شناسی

- ◆ فنون و تکنیک‌های خلاقیت
- ◆ طراحی خلاقانه

◆ کارگاه کجا و برای چه کسی؟ آشنایی با رسانه و مخاطب، ظرفیت‌ها و محدودیت‌ها

- ◆ آشنایی با رسانه‌های نوین
- ◆ ظرفیت‌ها و محدودیت‌های ارتباطات نوین
- ◆ مخاطب کیست؟
- ◆ شناخت اختلاف نسلی و تأثیر آن در کنش ارتباطی

◆ کارگاه از ایده تا دیده در تولید محتوا

- ◆ از ذهن تا به کاغذ
- ◆ از نگارش تا ویرایش

- ◆ از انتشار تا پایش

◆ کارگاه چشم‌گیری؛ بازاریابی و بازاریابی محتوایی

- ◆ برندینگ
- ◆ بازاریابی و انواع آن (آنلاین و آفلاین)
- ◆ بازاریابی محتوایی
- ◆ انجام پروژه پایانی (رقابت گروهی)
- ◆ تصویرسازی با هوش مصنوعی

پس از برگزاری اولین و دومین دوره آموزشی "کنش‌گری فرهنگی و رسانه‌ای، از ایده‌پردازی تا جریان‌سازی" گروه آموزش نظرسنجی‌ای برگزار کرد تا با توجه به دریافت کارشناسان از دوره مذکور اقدام به طراحی دوره بعدی نماید. با توجه به نظرات دریافتی، بیشترین درخواست پیرامون برگزاری دوره‌ای با موضوع هوش مصنوعی و کاربرد آن بود. در همین راستا دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی در آذرماه ۱۴۰۲ دوره‌ای تکمیلی در ادامه دوره قبل با عنوان «کاربرد هوش

مصنوعی در طراحی و اجرای برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها» طراحی و ویژه کارشناسان منطقه یک برگزار کرد. با توجه به نظرسنجی پایانی دوره نود و سه درصد از شرکت‌کنندگان، شرکت در این دوره با همین محورها و سرفصل‌ها را به سایر کارشناسان توصیه می‌کنند و این موضوع با اندکی تغییر و اصلاح چراغ راهی برای برگزاری دوره برای دیگر مناطق خواهد بود.

برخی از محورهای دوره مذکور به شرح زیر است:

- کارگاه کاربرد هوش مصنوعی در طراحی و اجرای برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها
- آشنایی با هوش مصنوعی
- آشنایی با ابزارهای هوش مصنوعی
- جذب مخاطب در برنامه‌های فرهنگی با استفاده از هوش مصنوعی
- انجام پروژه پایانی

مقاله

پرچم‌داری دانشجویان، بررسی اثرگذاری و ابعاد فضای فعالیت داوطلبانه دانشجویی در دانشگاه‌ها

عاليه خالقي

دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی شیلات دانشگاه فردوسی مشهد
و دبیر اسبق کانون‌های فرهنگی و هنری دانشگاه فردوسی مشهد

ارائه راهکارها و پیشنهادهایی برای بهبود
آن، نقش برجسته و ارزشمند فعالیت‌های
داوطلبانه در شکل‌گیری محیط دانشگاهی
پویا و مسئولانه را بررسی‌کند. با تبیین این

۱ مقدمه

در عصر امروز، دانشگاه‌ها به عنوان مراکزی
برای انتقال دانش و توسعه فردی شناخته
می‌شوند، اما تمرکز بر انتقال مفاهیم نظری
به تنهایی برای اثرگذاری بر جوامع کافی
نیست. به همین دلیل افزودن عنصر فعالیت
داوطلبانه دانشجویی به فرآیند آموزشی به
عنوان پلی ارتباطی میان دانشگاه و جامعه،
نه تنها بر توسعه مهارت‌ها و رشد فردی و
اجتماعی دانشجویان تأثیرگذار است بلکه
زمینه‌ای برای تعامل اجتماعی، خدمت به
جوامع و تجاربی فراتر از محدوده دانشگاه
ایجاد می‌کند.

این مقاله تلاش دارد تا با تبیین ابعاد
مختلف فعالیت داوطلبانه در دانشگاه و

موارد، امید است که تأثیر مثبت فعالیت دانشجویی بر تحولات دانشگاهی و اجتماعی بیش از پیش واضح گردد.

۴ تعریف و اهمیت فعالیت داوطلبانه دانشجویی در دانشگاه

فعالیت داوطلبانه دانشجویی مشارکت ارادی دانشجویان در فعالیتهای مربوط به عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی در جهت منافع عمومی است که بدون چشم‌داشت انجام می‌شود، به نحوی که بهبود جامعه دانشگاهی و جامعه بیرون از دانشگاه را به دنبال دارد. این فعالیت‌ها می‌تواند شامل برگزاری برنامه‌های مختلف فرهنگی، هنری، علمی-آموزشی، علمی-ترویجی، مشارکت در رویدادها، پروژه‌های خدمت‌رسانی و سایر فعالیتهای مشابه باشد.

در راستای تشریح اثرگذاری این فعالیت‌ها می‌توان به این نکته اشاره کرد که این فعالیت‌ها فرصتی را در اختیار دانشجویان می‌گذارد که به عنوان اعضای فعال در جامعه دانشگاهی مشارکت کنند و

مشارکت در فعالیتهای داوطلبانه، ارتقاء احساس انسجام و تعلق به جامعه دانشگاهی را به همراه دارد. این انگیزه از طریق شرکت فعال در رویدادها و طرح‌های فوق برنامه علمی و تبادل تجربیات بین دانشجویان محقق می‌شود.

نقش‌ها و مسئولیتهای اجتماعی خود را تقویت کنند. همچنین این فعالیت‌ها باعث ارتقای مهارت‌های اجتماعی، افزایش انگیزه تحصیلی، و شکل‌گیری احساس مسئولیت اجتماعی می‌شود.

جالب توجه است که در مناسبت‌های تقویمی ما، روز داوطلب و دانشجو در کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند و این پیوند تقویمی می‌تواند حامل پیامی باشد که شناخت وجهه‌کنش‌گری اجتماعی دانشجو نیز در کنار ابعاد علمی و فعالیت در دیگر عرصه‌ها سازنده و مهم است.

۴ اثرگذاری فعالیت داوطلبانه دانشجویی بر رشد فردی

فعالیت داوطلبانه در دانشگاه به عنوان بستری برای توسعه فردی و تقویت مهارت‌های نرم شامل مهارت حل مسئله، تفکر خلاقانه، تفکر نقادانه، کار جمعی و مسئولیت‌پذیری دانشجویان به شمار می‌رود.

۴ توسعه مهارت‌های اجتماعی

فعالیت‌های داوطلبانه فرصت مناسبی برای آموزش و تقویت مهارت‌های ارتباطی، همکاری و مدیریت زمان ارائه می‌دهد. این تجربیات به دانشجویان این امکان را می‌دهد که با افراد مختلف ارتباط برقرار کنند و در محیط‌های تعاملی متنوع مشارکت کنند.

۴ افزایش انگیزه تحصیلی

مشارکت در فعالیتهای داوطلبانه، ارتقای

احساس انسجام و تعلق به جامعه دانشگاهی را به همراه دارد. این انگیزه از طریق شرکت فعال در رویدادها و طرح‌های فوق برنامه علمی و تبادل تجربیات بین دانشجویان محقق می‌شود.

۴ ترسیم اهداف شخصی و حرفه‌ای

فعالیت داوطلبانه زمینه‌ای برای شناخت بهتر علاقه‌ها و استعدادها فردی فراهم می‌کند. این تجربیات می‌تواند به دانشجویان کمک کند تا اهداف حرفه‌ای خود را واضح‌تر ترسیم کنند و به سمت تحقق آنها حرکت کنند.

در نتیجه فعالیت داوطلبانه به عنوان آینه‌ای مفهومی از رشد فردی، دانشجویان را با چالش‌ها و فرصت‌های جدیدی روبه‌رو می‌کند که به تحولات مثبت در هویت و مهارت‌های زندگی آنان منجر می‌شود.

۴ تأثیر مستقیم فعالیت داوطلبانه بر محیط دانشگاهی

کار داوطلبانه باعث جاری شدن حیات فرهنگی خلاقانه در دانشگاه می‌شود و پویایی جامعه دانشگاهی را به دنبال دارد. دانشگاهی که بنابه اقتضات در سیر تاریخی و درهم‌گرایی با خیلی از نهادهای اجتماعی در ایران و یا فراتر از ایران، در حال تبدیل شدن به پدیده‌ای است که از آدم‌های درون دانشگاه، آدم‌هایی که صرفاً با اهداف بروکراتیک عمل می‌کنند، بسازد. در چنین بافت اجتماعی‌ای دانشگاه تبدیل به سیستمی می‌شود که مقاله برای مقاله، کتاب برای کتاب، محتوای تدریس برای تدریس و محتوای پژوهش برای ارتقا تولید می‌کند. در

چنین سیستمی کار داوطلبانه جایگاهی کلیدی دارد و می‌تواند روح دانشگاه را به دانشگاه برگرداند و آن را از خشکی بروکراتیکی که در آن قرار گرفته است، نجات دهد و شهروندانی از دانشگاه بیرون بیاورد که نسبت به جامعه، احساس مسئولیت کنند و دانش را در خدمت جامعه به کار گیرند. اگر از این منظر نگاه کنیم، در واقع اهمیت کار داوطلبانه بیش از پیش شناخته می‌شود.

همچنین دانشجویان از طریق مشارکت در فعالیتهای داوطلبانه احساس مسئولیت اجتماعی بیشتری پیدا می‌کنند و این احساس مسئولیت به تشکیل جامعه دانشگاهی متعهد و فعال منجر می‌شود. به طور کلی فعالیت‌های داوطلبانه به عنوان ابزاری مؤثر، محیط دانشگاهی را با نشاط و تعاملات اجتماعی خوبی همراه می‌کند و تأثیر بسزایی بر پویایی دانشگاه دارد.

۴ نقدها و چالش‌ها

۴ فقدان ساختارهای حمایتی:

نقص در سازوکارهای حمایتی در زمینه فعالیت داوطلبانه دانشجویی به فقدان چارچوب مدیریتی قوی اشاره دارد که دانشجویان را در این فعالیت‌ها هدایت کند و محیطی مناسب برای مشارکت آسان فراهم کند. مسائل مرتبط با فقدان زیرساخت‌های حمایتی شامل موارد زیر است:

۴ فقدان برنامه‌ریزی مدیریتی:

این موضوع ممکن است منجر به نداشتن

گزارش اجمالی

عملکرد دبیرخانه روایت پیشرفت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

محمد حائری

مسئول دبیرخانه روایت پیشرفت

ارائه راهکارها و نتیجه‌گیری

فعالیت‌های داوطلبانه در دانشگاه فرصتی بی‌نظیر برای توسعه فردی و اجتماعی دانشجویان است. این فعالیت‌ها نقش بسیار مهمی در شکل‌دهی به هویت دانشجویی ایفا می‌کند.

باتوجه به چالش‌ها و نقدهایی که در راستای فعالیت‌های داوطلبانه ایجاد می‌شود، تدوین و اعلام استراتژی‌های جامع و شفاف، ایجاد فرآیندهایی برای افزایش شفافیت اطلاعات و ارتباط مؤثر میان دانشجویان و مسئولان، توسعه برنامه‌های آموزشی، تقویت ساختارهای مالی، تشکیل گروه‌های کاری مشترک و ارزیابی و بازخورد مداوم تشویق به مشارکت و افزایش اطلاع‌رسانی بهبود و تسهیل در کار این حوزه را باعث می‌شود.

امیدواریم تحلیل ابعاد فعالیت داوطلبانه دانشجویی نه تنها به شناخت بهتر این فضا کمک کرده باشد بلکه با ارائه راهکارهای مؤثر در جهت بهبود فضا و ساختارهای حمایتی این فعالیت‌ها گامی مثبت برداشته باشد. امید است با تداوم همکاری مسئولان و دانشجویان شاهد توسعه و بهبود فضای مشارکت دانشجویان در حوزه فعالیت‌های داوطلبانه و تشکّل‌های دانشجویی و تأثیر آن بر تحولات دانشگاهی و اثرگذاری بر جامعه باشیم.

هدف مشخص، عدم اندازه‌گیری و ارزیابی عملکرد و همچنین عدم تدوین و اجرای استراتژی درازمدت و نداشتن مسیر واضح برای رسیدن به بهبود و توسعه فعالیت‌های داوطلبانه شود.

فقدان مسیرهای ارتباطی شفاف:

در حوزه آموزش عالی، ارتباط مؤثر و دوطرفه بین مسئولان و دانشجویان بسیار حائز اهمیت است. عدم توجه به نظرات و نیازهای دانشجویان نیز عاملی مهم در این ضعف ارتباطی است. ایجاد فضایی برای شنیدن نظرات و انتظارات دانشجویان و اجرای تصمیم مبتنی بر آنها می‌تواند به بهبود ارتباطات مسئولان و دانشجویان کمک کند.

فقدان سازوکار تشویق و پاداش مناسب:

اگر سیاست‌ها و اهداف دانشگاه در خصوص فعالیت‌های داوطلبانه واضح نباشند، دانشجویان ممکن است احساس کنند که تشویق یا پاداشی برای مشارکت وجود ندارد و این موضوع ممکن است ناامنی و کمبود انگیزه ایجاد کند.

برطرف کردن این کمبودها و ایجاد ساختار حمایتی مستند و کارآمد، به تسهیل فرآیند مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های داوطلبانه کمک می‌کند و تجربه‌های این فعالیت‌ها را بهبود می‌بخشد.

مقدمه

یکی از کارویژه‌های اساسی که در سال‌های پیشین و با دغدغه مقام معظم رهبری پایه گذاری شد و در سال‌های اخیر و بویژه در سال جاری رنگ و بوی خاصی به خود گرفته است، کارویژه روایت پیشرفت است. مطلع این گفتمان، فرمایش رهبری مبنی بر اعزام مسئولین دولت وقت به مقاصد و مصادیق پیشرفته دفاعی کشور بود و تداوم آن در پرتو ابلاغ جهاد تبیین به شکل گیری و اعزام روز افزون دانشجویان به اردوهای راهیان

پیشرفت منجر شد. تا جایی که رهبر معظم انقلاب در نشست با مسئولین نظام در مورخ هشتم شهریور ماه سال جاری، ضمن توصیه به مسئولین به حضور در دانشگاه‌ها، به اهمیت اردوهای راهیان پیشرفت دانشجویان و اساتید دانشگاهی و توسعه این اردوها به بخش‌های غیر نظامی تاکید داشتند؛ علاوه بر اینکه بازدید این گونه مقاصد برای قشر دانشگاهی جالب است، امید آفرینی و خود باوری قشر دانشگاهی از مهمترین اهداف این بازدیدهاست.

جدول خلاصه عملکرد اردوهای راهیان پیشرفت دانشجویی در سال ۱۴۰۱ به تفکیک نوع دانشگاه‌ها			
ردیف	نوع دانشگاه	تعداد اردوها/بازدیدها	تعداد نفرات اعزامی
۱	دانشگاه‌های دولتی	۱۰۹	۶۹۹۰
۲	دانشگاه فنی و حرفه ای	۲۹	۸۵۹
۳	دانشگاه جامع علمی کاربردی	۵	۱۵۰۹
مجموع		۱۴۳	۹۳۵۸

جدول خلاصه عملکرد اردوهای راهیان پیشرفت دانشجویی در سال ۱۴۰۲ (تا پایان بهمن ماه) به تفکیک نوع دانشگاه‌ها			
ردیف	نوع دانشگاه	تعداد اردوها/بازدیدها	تعداد نفرات اعزامی
۱	دانشگاه‌های دولتی	۶۲۲	۲۵۰۹۸
۲	دانشگاه پیام نور	۳۶	۱۳۶۱
۳	دانشگاه فنی و حرفه ای	۸۲	۳۰۵۱
۴	دانشگاه فرهنگیان	۹	۴۲۰
۵	دانشگاه جامع علمی کاربردی	۴۱	۱۹۴۷
۶	موسسات غیرانتفاعی	۱۵	۸۶۸
مجموع		۸۰۵	۳۲۷۴۵

اهداف و راهبردها

هدف کلان و اساسی گفتمان روایت پیشرفت و به تبع آن، اردوها و بازدیدهای راهیان پیشرفت، عبارت است از: امیدآفرینی در عموم جامعه ایران به خصوص قشر دانشگاهی کشور و نیز تقویت روحیه خودباوری و اتکا به توان داخلی به ویژه توانمندی‌های انسانی کشور.

دبیرخانه روایت پیشرفت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که در سال جاری فعالیت خود را توسعه داده است، از طریق راهبردهایی همچون پایش و شناسایی موقعیت‌های پیشرفت در سراسر کشور، شبکه سازی و ایجاد شبکه جامع از مقاصد و ذی نفعان روایت پیشرفت، هماهنگی دستگاه‌های اجرایی در راستای تسهیل گری و کاهش هزینه‌های برگزاری اردوهای راهیان پیشرفت، توسعه گفتمان روایت پیشرفت در قالب ارائه تجارب افراد شاخص پیشرفت در بین دانشگاهیان و بخصوص اشاعه و انعکاس رسانه ای این بازدیدها و بازخوردهای آن به جامعه، سعی در توسعه کمی و کیفی اردوهای راهیان پیشرفت و نتیجتاً توسعه این گفتمان در بین قشر دانشگاهی دارد.

خلاصه عملکرد اردوهای راهیان پیشرفت (دو ساله)

با توجه به نقش ستادی معاونت فرهنگی و اجتماعی وزارت و به تبع آن اداره کل پشتیبانی امور فرهنگی و اجتماعی مبنی بر رصد و پایش برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی و

اجتماعی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور، دبیرخانه روایت پیشرفت ذیل این اداره کل نیز نقش رصد و پایش اردوهای راهیان پیشرفت در سطح دانشگاه‌ها را ایفا می‌کند. از این رو با توجه به ایجاد سامانه زیرساختی فرنا، گزارش عملکرد دانشگاه‌ها به صورت برخط، احصا شده و مورد پایش و نظارت قرار می‌گیرند. در ادامه، خلاصه گزارش عملکرد اردوهای راهیان پیشرفت دانشجویی در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ (تا نیمه دی ماه) به شرح جدول ذیل ارائه می‌شود: همان طور که مشاهده می‌شود عملکرد اردوهای راهیان پیشرفت در سال جاری به صورت چشم گیری افزایش پیدا کرده است به گونه‌ای که تا نیمه دی ماه سال جاری تقریباً رشد دو برابری را نسبت به سال گذشته داشته است.

البته لازم به ذکر است اطلاعات فوق الذکر بر اساس خروجی‌های سامانه فرنا و نیز گزارش‌های واصله به دبیرخانه بوده و علیرغم تمامی تلاش‌ها جهت نظارت و پایش حداکثری و الزام به ارائه گزارش در سامانه یکپارچه، وجود اردوهای راهیان پیشرفت دانشجویی که برگزار شده و گزارش آن به وزارت علوم ارائه نشده، محتمل است. فلذا گزارش‌های مذکور به عنوان حداقل اردوهای برگزار شده تلقی می‌شود.

تعاملات و همکاری‌ها

در راستای توسعه گفتمان روایت پیشرفت و نیز افزایش سطح کمی و کیفی اردوهای راهیان پیشرفت دانشجویی، جلسات و

تعاملات با هدف هم افزایی و تشریک مساعی با ذی نفعان این حوزه به شرح ذیل برقرار شده است:

الف. ستاد ملی روایت پیشرفت

در جلسه‌ای که در مورخ ۱۴۰۲/۰۸/۲۰ با حضور معاون محترم فرهنگی و اجتماعی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و نیز دستیار محترم رئیس جمهور و رئیس ستاد ملی روایت پیشرفت برگزار شد و همچنین طی تعاملات بعدی آن، به ایجاد همکاری در خصوص توسعه مقاصد اردوهای راهیان پیشرفت و نیز راهکارها و تسهیل‌گری برگزاری این اردوها و نیز مصادیق تحقق گفتمان روایت پیشرفت پرداخته شد.

ب. دفتر سیاسی وزارت کشور

به منظور جلب مشارکت مسئولین و متولیان استانی این موضوع، جلسه‌ای با دفتر سیاسی وزارت کشور در خصوص تبیین وضعیت موجود و ارائه راهکارهای ساختاری موثر در جهت توسعه اردوهای راهیان پیشرفت، برگزار شد. از طرفی با توجه به اهتمام وزارت کشور در راستای توسعه اردوهای راهیان پیشرفت، اطلسی از مقاصد صنعتی و پیشرفته عمده استان‌های کشور در حال جمع‌آوری می‌باشد که در اختیار نهادهای مسئول این حوزه به ویژه وزارت علوم قرار خواهد گرفت.

ج. انجمن غیرانتفاعی روایت پیشرفت و

نشریه دانشمند ایران

انجمن روایت پیشرفت که به عنوان یک

سازمان مردم نهاد در حوزه روایت پیشرفت فعالیت دارد و نیز نشریه دانشمند ایران که رویکرد جدید آن با محوریت گفتمان روایت پیشرفت در کشور بود، از بازیگرانی بودند که طی جلسه و تعامل با آنها با هدف ایجاد شبکه فعال در این حوزه پرداخته شد.

سیاست‌ها و برنامه‌های دبیرخانه

۱. گسترش و توجیه مقاصد هدف بیشتر و متنوع تر با همکاری دستگاه‌های اجرایی
۲. تلاش جهت کسب منابع مالی و یا لجستیکی جهت حل مشکل حمل و نقل اردوها
۳. گفتمان سازی و توسعه و ترویج روایت‌گری پیشرفت و تربیت راویان پیشرفت در زمینه‌های مختلف
۴. تبیین و انتشار روایت افراد شاخص پیشرفت تحت عنوان برنامه "عصر روایت پیشرفت"
۵. بازنشر تولیدات روایت پیشرفت از قبیل محتوا و بویژه پوشش و بازنشر اخبار و بازدیدهای اردوهای راهیان پیشرفت دانشجویی

آسیب شناسی و چالش‌ها

در جریان توسعه کمی و کیفی اردوهای راهیان پیشرفت دانشجویی و فراگیر شدن گفتمان روایت پیشرفت در سال جاری، بازخوردهای دانشگاه‌ها نشان دهنده تقاضای روز افزون این بازدیدها و اردوها از سوی دانشگاه‌ها می‌باشد که در حال حاضر میزان اردوها و ظرفیت بازدید از مقاصد پیشرفت موجود، پاسخگوی حجم گسترده استقبال و تقاضای قشر دانشگاهی

نمی‌باشد. از این رو بر اساس بررسی‌ها و آسیب شناسی انجام شده در سطح دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور، عمده مشکلات، موانع و چالش‌های پیش روی توسعه این اردوها به شرح ذیل شناسایی شده اند:

الف. شناسایی، توجیه و هماهنگی مقاصد پیشرفت

شناسایی شبکه‌ای از مقاصد پیشرفت در سطح استان‌ها و مهم تر از آن توجیه و برنامه ریزی مناسب اردوها از حیث برنامه زمانی و نیز داشتن روایت و راوی مناسب، یکی از مهمترین چالش‌های پیش روی توسعه این اردوها است. به منظور ایجاد و توسعه هرچه سریعتر این شبکه و انجام این هماهنگی‌ها پیشنهاد می‌شود سازمان‌ها و وزارت‌های مربوطه از طریق الزام مجموعه‌های پیشرفته ذیل خود این موضوع را محقق کنند. البته لازم به ذکر است با همکاری صورت پذیرفته با وزارت کشور، در سطح استان‌ها فراخوان شناسایی مقاصد انجام شده که البته در تکمیل آن، اهتمام دستگاه‌های ملی و استانی جهت هماهنگی و اجرای مناسب مورد نیاز می‌باشد.

ب. ایاب و ذهاب اردوها

مشکل اصلی برگزاری این نوع اردوها و اعزام دانشجویان به مقاصد پیشرفت، مسأله حمل و نقل چه در سطح استان و چه در سطح کشوری می‌باشد. از طرفی با توجه به محدودیت‌های بودجه عمده دانشگاه‌ها در تامین اعتبار ایاب و ذهاب این اردوها، راهکار

مناسب جهت حل این مشکل، استفاده از ظرفیت و ناوگان حمل و نقل استان‌ها و در اختیار گذاشتن اتوبوس جهت ایاب و ذهاب این اردوها می‌باشد. از این رو طی مکاتبه با وزارت کشور، ضمن تاکید بر این موضوع خواسته شده است تا از طریق ابلاغ به استانداری‌ها اقدامات لازم جهت تامین و تمهید وسایل حمل و نقل به منظور رفع مشکل مذکور و در راستای اعزام حداکثری قشر دانشگاهی به اردوها و بازدیدهای راهیان پیشرفت، صورت پذیرد.

از طرفی با توجه به ضرورت افزایش ایمنی سفر و حمل و نقل دانشجویان به مقاصد پیشرفت، استفاده از ناوگان ریلی و اعزام گروهی دانشجویان و اجازه تخصیص ظرفیت ویژه قطارهای مسافری، راهکار بسیار مناسبی جهت توسعه این اردوها بویژه به مناطق و مقاصد پیشرفته جنوب کشور می‌باشد. رفع این مشکل و تحقق این موضوع، علاوه بر تامین ایمنی سفرها و به صرفه بودن اقتصادی آن با توجه به مشکلات تامین اعتبار دانشگاه‌ها قدم بسیار مهمی در توسعه این اردوها محسوب می‌شود.

شناسایی شبکه‌ای از مقاصد پیشرفت در سطح استان‌ها و مهم‌تر از آن توجیه و برنامه‌ریزی مناسب اردوها از حیث برنامه زمانی و نیز داشتن روایت و راوی مناسب، یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیش روی توسعه این اردوها است.

گزارش تفصیلی

برگزاری سومین نشست «هم افزایی و توانمندسازی کارشناسان کرسی‌های آزاداندیشی دانشگاه‌های سراسر کشور»

یرسا آریان‌فر

کارشناس مسئول سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی

ضرورت مذکور مورد توجه قرار گرفته است. طرح هوشمندانه اهمیت ایجاد محافل آزاداندیشی برای تولید نظریه و توسعه علمی توسط مقام معظم رهبری در سال ۱۳۸۱، افق دوردستی را مدنظر قرار داده بود که امروز پس از پشت سر گذاشتن التهابات ناشی از فقر گفت‌وگو در میان اندیشه‌های

توسعه‌یافتگی هر جامعه‌ای نسبتی نزدیک با ارتقاء سطح "دانش" و "اخلاق" دارد و هر دوی این مفاهیم در بسط "آزاداندیشی" نقشی کلیدی ایفا می‌کنند. "آزاداندیشی" به تفکری اطلاق می‌شود که رها از هرگونه تعصب و تأثر از احساسات و هیجانات شخصی بوده و به عبارتی مبتنی بر اصول عقلانی و در چارچوب منطق همه‌فهم شکل گیرد، به نحوی که مسیر مفاهیم و گفتگوی دوطرفه را هموار و موانع درک متقابل را مرتفع سازد. آنچه تلاش امروز وزارت عتف برای حمایت از "برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی" در دانشگاه‌ها را شکل می‌دهد، هرچند در نگاه اول ممکن است اجرای یک سیاست یا تصمیم حاکمیتی به نظر آید، اما در حقیقت برنامه‌ای است که در راستای تحقق

مقدمه:

«در خود و دیگران نهال امید به آینده راپرورش دهید.»
(مقام معظم رهبری، بیانیه گام دوم)

راهیان (روایت) پیشرفت:

- روایت پیشرفت حرکتی است که با دغدغه مقام معظم رهبری پایه گذاری شد. این حرکت که با اعزام مسئولین دولت وقت به مقاصد و مصادیق پیشرفته دفاعی کشور آغاز شد با شکل گیری و اعزام روز افزون دانشجویان به اردوهای راهبان پیشرفت تداوم یافته و شکل جدیدی به خود گرفته است. امید آفرینی و خودباوری قشر دانشگاهی از مهمترین اهداف این بازندها است.
- تاریخ شاهی پیشرفت، پر است از صحنه‌های امیدوارکننده، دریا تیک، تلخ و شیرین و البته پندآمیز که ویژگی اصلی همه این داستان‌ها، مواجهه با موانعی است که بر سر راه علم و صنعت این مرز و بوم قرار دارد، افرادی که صورت علم را با سبلی سرخ نگه داشته اند تا شعله‌های امید از این سرزمین رطت بریندا در این میان مهم‌ترین نکته این است که پیشرفت یک ملت بدون روایت فتح هایش امکان ندارد.

اهداف و راهبردها:

- توسعه‌یافتگی هر جامعه‌ای نسبتی نزدیک با ارتقاء سطح "دانش" و "اخلاق" دارد و هر دوی این مفاهیم در بسط "آزاداندیشی" نقشی کلیدی ایفا می‌کنند.
- توسعه‌یافتگی هر جامعه‌ای نسبتی نزدیک با ارتقاء سطح "دانش" و "اخلاق" دارد و هر دوی این مفاهیم در بسط "آزاداندیشی" نقشی کلیدی ایفا می‌کنند.

سیاست‌گذاری‌ها:

- ایجاد و تقویت کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه‌ها
- توسعه‌یافتگی هر جامعه‌ای نسبتی نزدیک با ارتقاء سطح "دانش" و "اخلاق" دارد و هر دوی این مفاهیم در بسط "آزاداندیشی" نقشی کلیدی ایفا می‌کنند.

وبسایت: RAHWAYE.PESHRAFTHA.SARAFAT.IR
@RAHWAYE.PESHRAFTHA

روابط عمومی وزارت عتف
تحقیقات و فناوری

وبسایت: www.rahwayepeshrafthaha.gov.ir
صفحه: www.facebook.com/rahwayepeshrafthaha
صفحه: www.instagram.com/rahwayepeshrafthaha

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
معاونت فرهنگی و ارتباطات
دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی
برگزار می‌کند:

نشست هم‌افزایی و توانمندسازی کارشناسان کرسی‌های آزاداندیشی دانشگاه‌های سراسر کشور

محورها:

- مبانی آزاداندیشی و تفکر انتقادی
- الزامات حقوقی و قضایی برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی
- مخاطب‌شناسی و مهارت‌های ارتباط با نسل جدید
- شیوه‌های اجرای انواع فعالیت‌های گفتگو محور
- اخلاق نقد و اعتراض

لینک ثبت نام: farakhan.dmsrt.ir

زمان: ۲ تا ۴ آبان ماه ۱۴۰۲ مکان: سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران

گونگون، ضرورت آن بیشتر معلوم می‌شود. در حال حاضر آنچه مطلوب و شایسته عبارت "آزاداندیشی" و متعلقات آن از قبیل الزامات تفکر انتقادی، اخلاق گفت‌وگو، آزادی بیان، حقوق مناظره‌کنندگان، امنیت قضایی و... است، در فضای دانشگاهی هنوز به حد رضایت‌بخش خود نرسیده و با چالش‌هایی روبه‌روست که نیازمند طراحی برنامه‌های راهبردی و عبور از موانع و آسیب‌هاست. یکی از راهکارهای مرتبط با این موضوع، برنامه‌ریزی برای آموزش و مهارت‌افزایی مجریان برنامه‌هاست.

اهداف نشست:

- ◀ آشنایی شرکت‌کنندگان با مبانی آزاداندیشی (مفهوم‌شناسی، تبارشناسی، مکاتب و...)
- ◀ آشنایی شرکت‌کنندگان با الزامات برگزاری کرسی (قوانین، آیین‌نامه، شیوه‌نامه و...)
- ◀ آموزش مهارت‌های مربوط به گفت‌وگو و مناظره (شیوه‌های استدلال، مغالطه‌شناسی، تفکر انتقادی و...)

- ◀ افزایش مهارت‌های کارشناسان در زمینه مخاطب‌شناسی (ویژگی‌های نسل جدید، مهارت‌های ارتباطی و...)
- ◀ آشنایی شرکت‌کنندگان با اخلاق نقد و اعتراض (الزامات اخلاقی برگزاری کرسی‌ها، کدهای عملی و...)

مراسم افتتاحیه:

مراسم افتتاحیه نشست در ساعت ۸ روز چهارشنبه ۱۴۰۲/۸/۳ با خوشامدگویی

از این رو دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی، با هدف تقویت زیرساخت‌های مربوط به بسط فرهنگ آزاداندیشی، مهارت‌افزایی کارشناسان این حوزه را در دستور کار خود قرار داد و نشست سراسری «هم‌افزایی و توانمندسازی کارشناسان کرسی‌های آزاداندیشی» با حضور دانشگاه‌های سراسر کشور در تاریخ ۲ الی ۴ آبان ماه سال ۱۴۰۲ در محل سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران

دکتر محمدمهدی ذوالفقارزاده، مدیرکل دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی آغازشد. در این مراسم ایشان، ضمن ایراد خیر مقدم، گزارشی کوتاه از سیاست‌ها و اقدامات دو سال اخیر معاونت فرهنگی و اجتماعی در حوزه گفت‌وگو و آزاداندیشی ارائه کردند.

دکتر ذوالفقارزاده هدف از این نشست را هم‌فکری، هم‌افزایی و انتقال تجارب بین کارشناسان و برگزاری یک‌سری کلاس‌های آموزشی در حوزه‌های مختلف در مورد آزاداندیشی عنوان کردند. محورهای مهم صحبت‌های ایشان شامل موارد زیر بود:

- تمرکز بر ارتقای کیفی کرسی‌های آزاداندیشی در سال ۱۴۰۲
- تلاش برای بالاتر رفتن سهم گروه‌های دانشجویی در برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی نسبت به معاونت‌های فرهنگی
- اشاره به برخی از اقدامات پیش‌رو از جمله برگزاری «جشنواره برهان» و «رویداد سراسری رقابت بین تیم‌های دانشجویی در کرسی‌های

آزاداندیشی) با مشارکت دانشگاه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها و دانشگاه آزاد اسلامی.

حجت‌الاسلام و المسلمین، دکتر روح‌الله شاطری دبیر شورای اسلامی شدن دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به عنوان سخنران ویژه در مراسم افتتاحیه از آزاداندیشی به عنوان پیش‌شرط تولید علم یاد کردند و با اشاره به اینکه عنصر مشترک بین انسان و دین عنصر تفکر و آزادی‌ست، دانشگاه را محلّ طرح دیدگاه‌های مختلف دانستند.

ایشان همچنین بر لزوم ایجاد بسترهای قانونی و حقوقی لازم برای حمایت از برگزارکنندگان کرسی‌های آزاداندیشی و تأمین امنیت قضایی آنان در قالب ماده واحده‌ای مشخص و مصوّب شورای عالی انقلاب فرهنگی، تأکید کردند و همه مسئولین را موظف به ایجاد زمینه‌های لازم برای نیل به این هدف دانستند.

کارگاه‌های آموزشی

ردیف	عنوان کارگاه	استاد
۱	مهارت‌های گفت‌وگو و مناظره	دکتر عبدالله صلواتی (هیئت علمی دانشکده هیات و معارف اسلامی و معاون فرهنگی و دانشجویی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی)
۲	اخلاق نقد و اعتراض	دکتر محسن اصغری نکاح (عضو هیئت علمی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه فردوسی مشهد)
۳	الزامات حقوقی و قضایی برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی	اردشیر منصوری (پژوهشگر حوزه فلسفه و اخلاق)
۴	مهارت‌های ارتباط با نسل جدید	دکتر مصطفی میرمحمدی (عضو هیئت علمی گروه حقوق دانشکده هیات و معارف اسلامی و معاون فرهنگی و دانشجویی دانشگاه میبد)
۵	شیوه‌های مختلف برگزاری کرسی آزاداندیشی	دکتر حسن اسلامیان (دکترای علوم تربیتی و مدرّس دانشگاه فردوسی مشهد)

شیوه اجرا:

کارگاه‌های آموزشی در دو روز با تقسیم شرکت‌کنندگان به دو گروه ۳۵ نفری و به صورت ضربدری در دو ساعت و دو کلاس مجزا برگزار شد. مستند تهیه‌شده از محتوای این کارگاه‌ها از طریق سامانه‌های معاونت فرهنگی و اجتماعی، در اختیار کاربران برای بهره‌برداری قرار خواهد گرفت. برای همه شرکت‌کنندگان گواهی حضور به مدت ۱۲ ساعت آموزشی صادر شد. در ادامه، گزارش برگزاری این کارگاه‌ها و نتایج نظرسنجی از مخاطبان، به تفکیک خواهد آمد.

نتایج نظرسنجی در خصوص مجموعه کارگاه‌های برگزار شده:

تحلیل مجموع پاسخ‌های ارائه‌شده توسط

شرکت‌کنندگان در نشست، گویای این امر است که در کل کارگاه‌های برگزار شده، ۶۷ درصد از مخاطبان معتقدند که محتوای کارگاه‌ها تا حد زیادی باعث توسعه آگاهی‌های آنها شده و ۲۴ درصد نیز این تأثیر را تا حدودی قبول دارند. فقط ۸ درصد از مخاطبان این تأثیر را کم دانسته‌اند. تسلط علمی استادان از نظر ۸۵ درصد مخاطبان زیاد و فقط از نظر ۳ درصد مخاطبان کم بوده است. ۱۲ درصد نیز این تسلط را متوسط دانسته‌اند. ۶۴ درصد از مخاطبان معتقدند تا حد زیادی قادر به استفاده از محتوای کارگاه‌ها در موقعیت کاری خود هستند و ۱۰ درصد این میزان را کم دانسته‌اند. ۲۱ درصد نیز تا حدودی با این گزاره موافق هستند.

کارگاه اول: «مهارت‌های گفت‌وگو و مناظره»

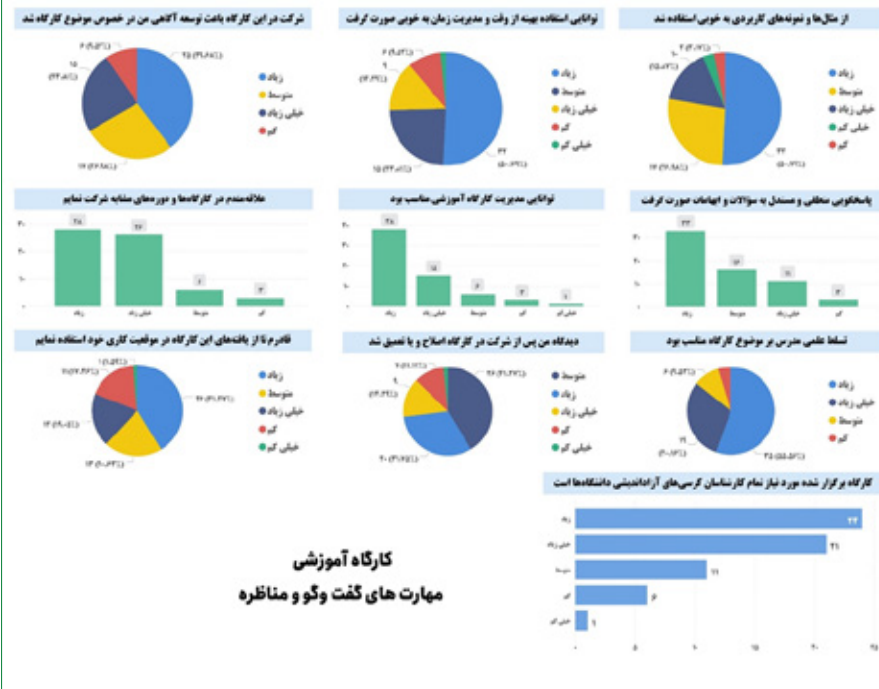
مدرس: دکتر عبدالله صلواتی (هیئت علمی دانشکده الهیات و معارف اسلامی و معاون فرهنگی و دانشجویی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی)

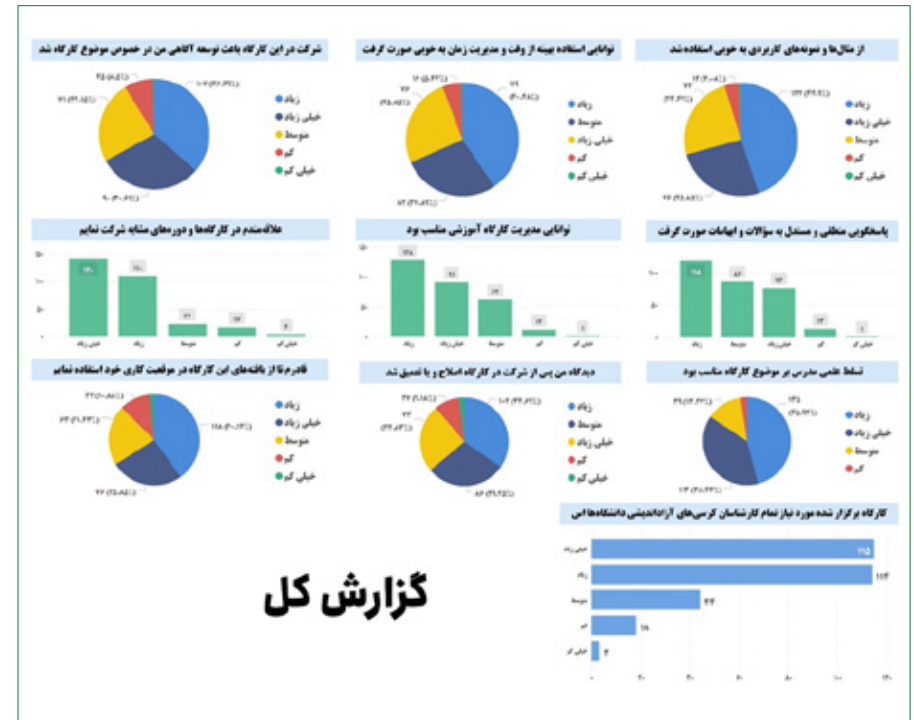
محورهای مورد بحث:

- مبانی آزاداندیشی
- الزامات سازمانی آزاداندیشی
- اصول و فنون مناظره
- خطاهای شناختی

نتایج نظرسنجی:

گزارش کل

کارگاه دوم: «الزامات حقوقی و قضایی برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی»

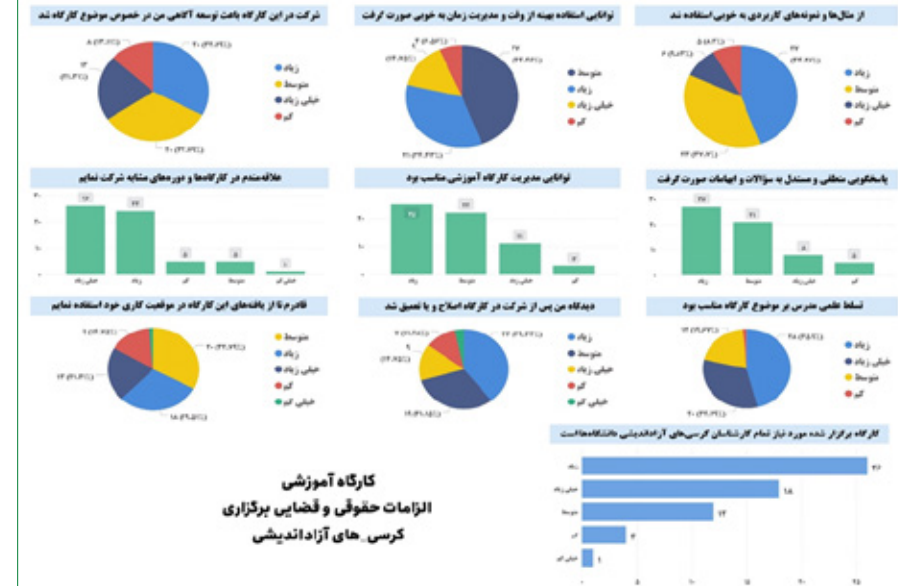
مدرس: دکتر مصطفی میرمحمدی (هیئت علمی گروه حقوق دانشکده الهیات و معارف اسلامی و معاون فرهنگی و دانشجویی دانشگاه میبد)

محورهای مورد بحث:

- سیاست‌های کلی نظام
- آیین‌نامه
- چالش‌ها و نقص‌ها
- مراجع پیگیری
- جرائم

نتایج نظرسنجی:

کارگاه سوم: «آشنایی با شیوه‌های مختلف برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی»

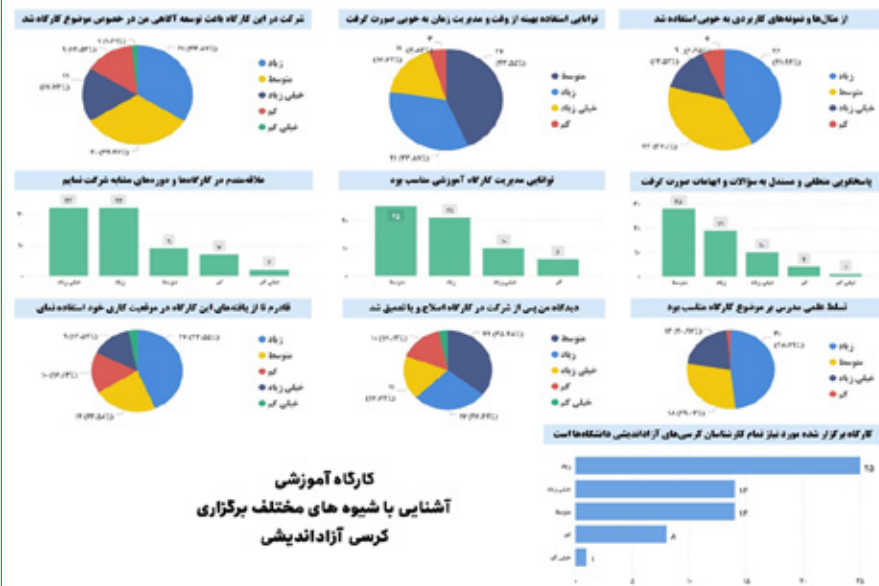
مدرس: دکتر حسن اسلامیان (دکترای علوم تربیتی و مدرس دانشگاه)

محورهای مورد بحث:

- تشریح آیین‌نامه و شیوه‌نامه
- رفتارشناسی نسل دیجیتال
- انواع فعالیت‌های گفت‌وگومحور
- سناریوهای مختلف اجرا

نتایج نظرسنجی:

پنل انتقال تجارب

برنامه پنل انتقال تجارب، در روز دوم نشست با حضور مسئولان ستادی در دو بخش برگزار شد. در بخش اول ۴ نفر از کارشناسان از دانشگاه‌های اراک، تبریز، ایلام و میبد، به ارائه گزارش‌های تصویری تجارب موفق و متفاوت پرداختند. اهم پیشنهادهای مطرح شده در این گزارش‌ها برای تأثیرگذاری و موفقیت بیشتر کرسی‌های آزاداندیشی به شرح ذیل بود:

- توجه به پوشش رسانه‌ای حرفه‌ای و مؤثر
- حضور اساتید در برنامه‌ها
- حضور مسئولان در کنار دانشجویان
- هدایت موضوعات به سوی مسائل مبتلابه جامعه
- شناخت ویژگی‌های مخاطب
- رعایت احترام و تکریم دانشجویان
- استفاده از محوطه‌ها و فضای روباز
- امنیتی نبودن جلسات
- داشتن دبیرخانه مشخص و مستقل برای کرسی‌ها
- برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای

برگزارکنندگان

- آسیب‌شناسی و گرفتن بازخورد
- طراحی الگوهای ابتکاری و نو

در بخش دوم پنل، با مشارکت همه شرکت‌کنندگان در نشست، اهم چالش‌ها و راهکارهای مربوط به فعالیت‌های حوزه گفت‌وگو و آزاداندیشی بررسی و تحلیل شد و مقتر شد شرح وظایف کارشناسان کرسی‌های آزاداندیشی، با مشارکت دانشگاه‌ها تدوین شود.

اختتامیه:

مراسم اختتامیه نشست بعد از ظهر روز پنج‌شنبه ۱۴۰۲/۸/۴ با حضور دکتر عبدالحسین کلانتری، معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در جلسه گفت‌وگو و بازخورد میان شرکت‌کنندگان و مسئولان ستادی، برگزار شد. دکتر کلانتری در این مراسم ضمن تسلیت شهادت مردم غزه در مبارزه با رژیم اسرائیل گفت: پیروزی‌های اخیر رزمندگان فلسطینی بزرگ و بی‌نظیر است و تحلیل‌گران داخلی و خارجی در بزرگی و اهمیت این پیروزی‌ها اختلاف ندارند.

وی افزود: در ظاهر، غزه در محاصره اسرائیل است ولی امروزه ابتکار عمل را جریان مقاومت در دست دارد و اسرائیل در محاصره است. شالوده پوشالی رژیم جعلی اسرائیل فرو ریخته است و مدیریت آنجا امروز دست آمریکا است. پیروزی‌ها حاصل دم مسیحایی امام خمینی (ره) و شهید حاج قاسم سلیمانی است و امام، انقلاب را محصور به مرزهای ایران ندانست و دنبال گستره جهانی با نفوذ در قلب‌ها و افکار بود.

دکتر کلانتری اضافه کرد: آزادی در کنار استقلال از شعارهای اصلی انقلاب بود. آزادی‌ای که تفاوت مشخصی با اندیشه لیبرالیستی و سوسیالیستی داشت. آزادی مدنظر انقلاب آن را به آزادی نفس تقلیل نمی‌داد و دنبال آزادی اندیشه در مسیر شکوفایی هویت انسان بود. تمام آزادی‌هایی که نظام لیبرالیستی بنا کرده برای سرکوب آزادی اندیشه است. در دل آمریکا آزادی هم جنس‌گرایی وجود دارد ولی اجازه نقد هولوکاست و اجازه اعتراض به اسرائیل نیست. انقلاب اسلامی داعیه دار نگاه جدیدی به کرامت

انسان شد و سعی کرد در دوگانه آزادی و عدالت و آزادی و امنیت مسیر تاریخی خود را پیدا کند. ایشان به فرازهایی از بیانات رهبر انقلاب اسلامی درباره آزاداندیشی که فرمودند: «آزاداندیشی در کشور ما مظلوم است»، اشاره کردند و فرمودند: «تشکل‌ها برای رشد خود دنبال آزاداندیشی باشند». با نگاه به بیانات رهبر معظم انقلاب معلوم می‌شود ولنگاری و تحجر دو لبه تیغ یک قیچی هستند که آزاداندیشی را در تنگنا قرار می‌دهند. رهبر انقلاب بر آزادفکری معرفتی و سیاسی در دانشگاه‌ها تأکید دارند. از نگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی، بدون آزاداندیشی امکان رشد علمی و فرهنگی وجود ندارد و ایشان معتقداند که بدون آزاداندیشی امکان شکل‌گیری تمدن نوین وجود ندارد. ایجاد محیط آزاداندیشی وظیفه مسئولان است، هر چند برای آنان هزینه بر باشد. باید تجربه‌های موفق، بیان نظرات و آزاداندیشی را مستند و به دانشجویان ارائه کنیم تا مرز آزاداندیشی مدنظر ما و هرج و مرج روشن شود. اگر آزاداندیشی

در دانشگاه‌ها به خوبی تجربه شود به سایر بخش‌های جامعه تسری می‌یابد و بسیاری از مشکلات جامعه حل می‌شود.

در ادامه مراسم، کارشناسان کرسی‌های آزاداندیشی دانشگاه‌ها به طرح دیدگاه‌ها و سوالات خود پرداختند و مسائل پیرامون برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت.

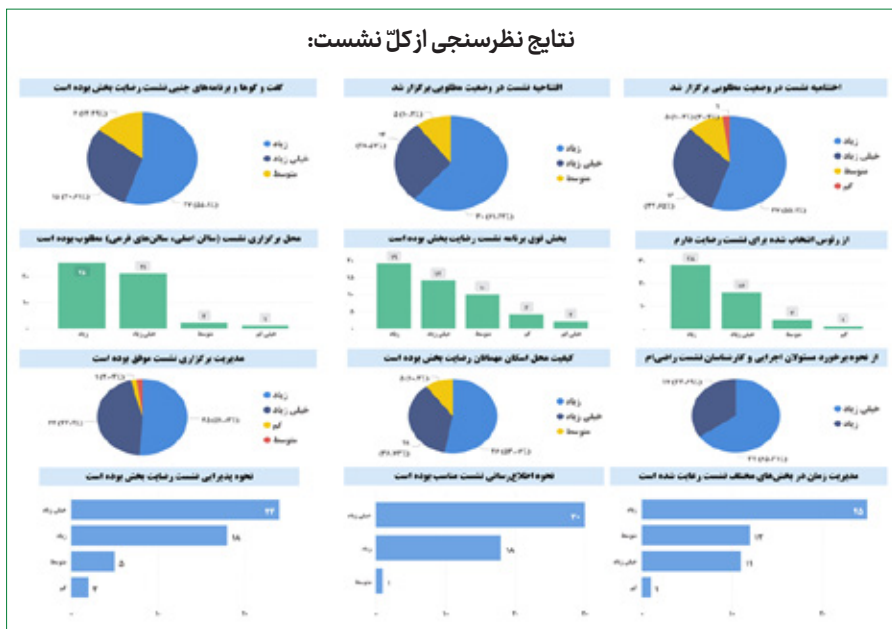
این نشست در عصر روز پنجشنبه ۱۴۰۲/۸/۴ به کار خود پایان داد.

تحلیل نتایج نظرات شرکت‌کنندگان در نشست، گویای این واقعیت است که بیش از ۹۰ درصد از افراد رضایت زیاد و خیلی‌زیادی از مجموع برنامه‌های نشست داشته‌اند. بیشترین رضایت مربوط به نحوه برخورد مسئولان اجرایی و کارشناسان بوده است که شامل ۱۰۰ درصد رضایت زیاد و خیلی‌زیاد

است. همین‌طور شرکت‌کنندگان، میزان موفقیت مدیریت برگزاری را ۹۶ درصد زیاد و ۲ درصد تاحدودی دانسته‌اند. این ارزیابی در خصوص رئیس مطالب انتخاب‌شده برای نشست را ۹۰ درصد زیاد و ۸ درصد تاحدودی، نشان می‌دهد. در همه موارد میزان رضایت کم، ۲ درصد یا کمتر بوده و میزان رضایت خیلی‌کم، صفر درصد را نشان می‌دهد.

در مجموع آنچه برآیند این نظرسنجی‌هاست، گویای رضایت زیاد شرکت‌کنندگان و تقاضای مجدد ایشان برای برگزاری کارگاه‌های آموزشی مورد نیاز در حوزه کاری و ایجاد زمینه‌های مؤثر برای به اشتراک‌گذاری تجارب و تعامل با همکاران به منظور رونق هر چه بیشتر برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی است به نحوی که اثرات مطلوب آن در بدنه مخاطب اصلی، یعنی دانشجویان به صورت ملموس دیده شود.

نتایج نظرسنجی از کل نشست:

سازمان آموزش عالی

دساورها امور

مأموریت‌ها، راهبردها و رؤس برنامه‌های معاونت فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

کار فرهنگی در دانشگاه، اصل است؛ یک کار فوق برنامه، یک کار حاشیه‌ای نیست؛ به کار فرهنگی اهمیت باید داده بشود. برکت در بهار محفل از اساتید دانشگاهها ۱۳۹۱/۲/۲۹

۱. برنامه‌ریزی و تعیین
رابطه با نهادهای مرتبط و استانی و دانشگاهها

۲. برنامه‌ریزی و تعیین
مسئولان و مدیران اجرایی و هیئت مدیره دانشگاهها

۳. برنامه‌ریزی و تعیین
مسئولان و مدیران اجرایی و هیئت مدیره دانشگاهها

حوزه مأموریت‌های اجتماعی

اساتید
دانشجویان
پایان‌پذیر
مکاتباتی

فرهنگ در بنیان کارکردهای دانشگاه:
طرح‌ها و برنامه‌های حاصل از نتایج

- ۱. فرهنگ در بنیان کارکردهای دانشگاه
- ۲. فرهنگ در بنیان کارکردهای دانشگاه
- ۳. فرهنگ در بنیان کارکردهای دانشگاه
- ۴. فرهنگ در بنیان کارکردهای دانشگاه
- ۵. فرهنگ در بنیان کارکردهای دانشگاه
- ۶. فرهنگ در بنیان کارکردهای دانشگاه
- ۷. فرهنگ در بنیان کارکردهای دانشگاه
- ۸. فرهنگ در بنیان کارکردهای دانشگاه
- ۹. فرهنگ در بنیان کارکردهای دانشگاه
- ۱۰. فرهنگ در بنیان کارکردهای دانشگاه

کارکردهای تخصصی سیاستی

روابط عمومی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری